

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

57 tomas
2014 m. liepos 8 d.

Turinys

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

496-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2014 m. vasario 26–27 d.

2014/C 214/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Labiau subalansuoto ES teritorinio vystymosi (nuomonė savo iniciatyva)	1
2014/C 214/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Integruotos gamybos Europos Sąjungoje (nuomonė savo iniciatyva)	8
2014/C 214/03	Išorės santykių skyriaus nuomonė dėl ES ir Maroko prekybos santykių (nuomonė savo iniciatyva) . . .	13

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

496-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2014 m. vasario 26–27 d.

2014/C 214/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria dėl standartinės PVM deklaracijos iš dalies keičiama Direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos COM(2013) 721 <i>final</i> – 2013/0343 (CNS)	20
2014/C 214/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo COM(2013) 554 <i>final</i> – 2013/0268 (COD)	25
2014/C 214/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Atviresnis švietimas: visiems prieinamas novatoriškas mokymas(is) naudojantis naujomis technologijomis ir atviraisiais švietimo ištekliais“ COM(2013) 654 <i>final</i>	31

2014/C 214/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos dėl stažuočių kokybės sistemos COM(2013) 857 <i>final</i>	36
2014/C 214/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų siekiant sumažinti lengvųjų plastikinių maišelių naudojimą COM(2013) 761 <i>final</i> – 2013/0371 (COD)	40
2014/C 214/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 dėl Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokolo techninio įgyvendinimo (COM(2013) 769 <i>final</i> – 2013/0377 (COD)	44
2014/C 214/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „2014 m. metinė augimo apžvalga“ COM(2013) 800 <i>final</i>	46
2014/C 214/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, nustatančios informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarką COM(2013) 932 <i>final</i> – 2010/0095 (COD).	55

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

496-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2014 M. VASARIO 26–27 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Labiau subalansuoto ES teritorinio
vystymosi (nuomonė savo iniciatyva)**

(2014/C 214/01)

Pranešėjas **Jens NILSSON**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. liepos 9 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Labiau subalansuoto ES teritorinio vystymosi.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. vasario 12 d. priėmė savo nuomonę.

496-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (vasario 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 230 narių balsavus už, 4 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados

1.1 2013 m. lapkričio 13 d. EESRK rūmuose vykusiame pirmajame „Europos kaimo parlamente“ (Europos ir nacionalinių kaimo organizacijų forume) buvo skelbiama: „**Gyvuos visa Europa**“. Vykdamą tinkamą politiką kaimo vietovės gali klestėti ir prisidėti prie gerovės kūrimo Europoje ne mažiau nei miestai. Buvo raginama formuoti geografiškai pritaikytą, daug sektorių apimančią, piliečiams palankią politiką, pagrįstą dalyvavimu ir partneryste.

1.2 Šioje nuomonėje savo iniciatyva priimamas šis iššūkis ir raginama skatinti labiau subalansuotą vystymąsi, kad visos ES vietovės galėtų prisidėti prie Lisabonos sutartyje įtvirtinto teritorinės sanglaudos tikslo, atsižvelgiant į tai, kad šalyse ir regionuose vis didėja teritoriniai skirtumai.

1.3 Gyventojų skaičiaus mažėjimą reikia laikyti pačia didžiausia grėsme kaimo ekonomikai. Daugelis kaimo vietovių patiria rimtą gyventojų skaičiaus mažėjimo problemą. Kai kuriose šalyse ir vietovėse užfiksuoti duomenys kelia susirūpinimą: per metus gyventojų sumažėja apie 1 proc., kartais net daugiau. Tačiau padėtis labai skiriasi. Daugumoje ES kaimo vietovių gyventojų nemažėja. Jos nepraranda savo patrauklumo žmonėms ir verslui.

1.4 EESRK pabrėžia, kad visais lygmenimis reikalingi ryžtingi politiniai veiksmai, skirti šalinti ekonominius ir socialinius gyventojų skaičiaus mažėjimo padarinius. Daugiausia dėmesio reikėtų skirti **darbo vietoms, infrastruktūrai ir paslaugoms**, paremtoms visų lygmenų (Europos, nacionalinio, ir regionų) kaimo plėtros politika, kurią vykdamą būtų stengiamasi naudotis vietos endogeniniais ištekliais. Reikėtų visapusiškai pasinaudoti visomis ES programomis, nepamirštant sanglaudos politikos ir jos kaimo ir vietos plėtros priemonių, pavyzdžiui, LEADER ir Bendruomenės inicijuotos vietos plėtros. Valstybės narės turi skirti finansinių išteklių toms vietovėms, kuriose gyventojų skaičiaus mažėjimo problema pati opiausia.

1.5 Reikia įvertinti kiekvieno politinio sprendimo, turinčio geografinį matmenį, teritorinį poveikį. Reikėtų daugiau dėmesio skirti jau atliktiems aplinkosaugos, socialiniams ir ekonominiams vertinimams ir sukurti naujus konkrečius kiekybinius ir kokybinius rodiklius.

1.6 Vystant pirminius sektorius kartu reikia sukurti ir įvairinimo politikos sistemą bei investicijomis, inovacijomis ir žiniomis skatinti įmones. Maisto, energetikos ir pan. srityse reikėtų propaguoti trumpas tiekimo grandines. Taip pat reikėtų apsarstyti decentralizacijos skatinimo galimybę.

1.7 Itin svarbu didinti galimybes įsidarbinti ir būtina praktiškai užtikrinti asmens teises į švietimą ir mokymą investuojant į tinkamas žinių ir technologijų skleidimo institucijas. Svarbus klausimas turėtų būti patrauklių darbo vietų kūrimas ir jaunimo švietimas. Reikia sukurti tinkamas sąlygas norint palengvinti jaunų ūkininkų įsikūrimą, nes tai – stabilumo veiksnys kaimo vietovėse. Reikėtų realizuoti moterų, kaip darbuotojų ir verslininkų, potencialą. Teisėtų imigrantų įdarbinimas, kartu taikant veiksmingas segregacijos prevencijos priemones, galėtų būti galimybė į kaimo plėtrą įtraukti imigrantus, kurie šioje srityje atliktų aktyvų vaidmenį.

1.8 Siekiant sumažinti geografinius skirtumus ir užtikrinti kaimo vietovių patrauklumą žmonėms ir verslui, būtinos investicijos į infrastruktūrą, pavyzdžiui, veiksmingą susisiekimo sistemą, komunikacijas (įskaitant greitą plačiajuostį ryšį) ir energijos tiekimo jungtis.

1.9 Tinkamas paslaugų – tiek komercinių, tiek visuotinės svarbos paslaugų – teikimas yra dar viena svarbi sąlyga, kad kaimo vietovės taptų patrauklios ir būtų sumažinti geografiniai skirtumai. Labai reikalingos investicijos ne tik į sveikatos priežiūrą, švietimą ir įvairius rūpybos centrus, bet ir į kultūrą ir kitą laisvalaikio veiklą.

1.10 EESRK mano, kad, norint pasiekti geresnę teritorinę pusiausvyrą Europos Sąjungoje, kaip išankstinė sąlyga reikalinga dalyvaujamoji demokratija. Kaimo vietovėse gyvenantys žmonės ir jų organizacijos turėtų dalyvauti planuojant ir įgyvendinant teritorinės sanglaudos politiką ir veiklą. Reikėtų veiksmingai naudotis ES struktūrinių fondų partnerystės politikos principu ir jį taikyti kitoms politikos sritims.

1.11 Atlikdamas savo, kaip tilto tarp pilietinės visuomenės ir ES institucijų, vaidmenį, EESRK pritaria idėjai kartu organizuoti tolesnius „Europos kaimo parlamento“ (t. y. plačiai atstovaujamo Europos kaimo forumo) susitikimus.

2. Nuomonės savo iniciatyva rengimo aplinkybės

2.1 Pagrindinis šios EESRK nuomonės tikslas yra paaiškinti, kodėl reikalingi atitinkamų ES politikos sričių teritorinio poveikio vertinimai sprendžiant nerimą keliančio gyventojų skaičiaus mažėjimo problemą kai kuriose kaimo vietovėse.

3. Įžanga

3.1 Skirtingos kultūros, kalbos ir istorija – Europa turtinga įvairovės, tačiau mus vienija Sutarties 2 straipsnyje⁽¹⁾ įtvirtinti bendri principai ir idealai. Deramas darbas, galimybė naudotis socialinėmis ir ekonominėmis visuotinės svarbos paslaugomis ir aukšti aplinkos apsaugos standartai yra iš esmės svarbūs visiems regionams.

3.2 Tačiau sąlygos Europoje ne visur yra vienodos. Vietovių skirtumai gali būti istoriniai ir susiję su paveldėta kultūros struktūra, jos gali turėti kontrastingas politines sistemas, skirtingus socialinio ir ekonominio vystymosi modelius ir pačias įvairiausias šių veiksmių kombinacijas. Reikalingas geresnis sudėtingo geografinių skirtumų ir jų poveikio politikai ir praktikai reiškinio supratimas.

⁽¹⁾ 2 straipsnyje teigiama, kad ES „yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises“. Valstybės narės gyvena „visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.“

3.3 Kaimo vietovės patiria tą pačią problemą: palyginti su miestais⁽²⁾, sumažėjo jų pajėgumas kurti auštos kokybės produktus ir tvarias darbo vietas. Vidutinės pajamos yra 25–30 proc. mažesnės nei miestuose, o kai kuriais atvejais Vidurio ir Rytų Europoje jos gali būti mažesnės iki 50 proc. Kaimo vietovėse mažiau galimybių įsidarbinti ir jos apima siauresnę ekonominės veiklos spektrą. Prasta infrastruktūra, įskaitant nekokybišką plačiajuostį ryšį, nepakankamą prieigą prie komercinių ir socialinių paslaugų, švietimo ir mokymo įstaigų, kultūros ir laisvalaikio pramogų trūkumą, prisideda prie gausaus kaimo gyventojų, visų pirma jaunimo ir daugiausiai jaunų moterų, išvykimo.

3.4 Tačiau bendra padėtis nėra tokia beviltiška. Per dešimtmetį 2000–2010 m. kaimo vietovėse vidutiniškai užfiksuotas truputį didesnis augimas nei miestuose⁽³⁾. Tai taip pat rodo, kad kaimo bendruomenės įvairiausiais būdais kovoja su iššūkiais ir pasiekia teigiamų rezultatų naudodamosi endogeniniais ir kitais vietos ištekliais⁽⁴⁾. Per pastarąją krizę padėtis kaimo vietovėse buvo stabilesnė, jos buvo atsparesnės. Neseniai atliktas tyrimas taip pat parodė, kad dėl grūsčių sąnaudų ir didelių nuomos kainų, ekonominė veikla pradeda keltis į mažiau išsivysčiusius (neretai kaimo) regionus⁽⁵⁾.

3.5 Didelė problema – teritorinio vystymosi tarp valstybių, regionų ir miesto (kaimo) bendruomenių ir jų viduje disbalansas. Stojimo į ES laikotarpiu iš naujo atradusios **atsakingų teritorinių subjektų** reikšmę savo regionams ir vietos bendruomenėms, Vidurio ir Pietryčių Europos šalys regionų ir vietos vystymuisi pradėjo skirti itin daug reikšmės. Dėmesys į vietos ir regionų vystymąsi vėl atkreipiamas ir kituose Europos regionuose.

3.6 Retai apgyvendintos vietovės ir ištuštėję kaimai yra išsibarstę po visą Europą ir tai yra aktualus klausimas net ir mažiausiose valstybėse narėse. Šios retai apgyvendintos vietovės turi specifinių bruožų ir poreikių. Vis dėlto, nepaisant skirtumų, jos susiduria su mažiausiai keturiomis bendromis problemomis: geografinė izoliacija ir su ja susijusiomis didelėmis išlaidomis transportui, demografinė emigracijos problema, gyventojų senėjimu ir mažais gimstamumo rodikliais, silpna ir monolitine ekonomikos struktūra ir galiausiai mažomis vidutinėmis pajamomis, kurios kai kuriais atvejais skatina didelį kaimo skurdą.

3.7 Nuomonėje siekiama apibrėžti, kaip kaimo vietovės gali prisidėti prie teritorinės ir socialinės sanglaudos pagal integruotą vystymosi politiką naudodamosi endogeniniais ištekliais, kartu įveikti ekonomikos krizę, išsaugoti ir kurti darbo vietas ir apsaugoti aplinką. Daugelyje regionų dominuoja žemės ūkio ir žemės ūkio maisto produktų sektoriai. Tačiau ūkinę veiklą reikia įvairinti. Visi sektoriai galės prisidėti, jei jie bus remiami tikslinių politikos priemonių.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Europos Sąjungos politikos formuotojų iššūkiai

4.1.1 Lisabonos sutarties 174 ir 178 straipsniuose išdėstytais ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos politikos priemonėmis siekiama Europos Sąjungoje užtikrinti darnų vystymąsi, sumažinti vystymosi skirtumus, atkreipti dėmesį į vietoves, turinčias gamtinių arba demografinių problemų, ir raginti valstybes nares ekonomikos politiką vykdyti ir koordinuoti taip, kad būtų pasiekti šie tikslai.

4.1.2 Europos Komisijos nuomone, teritorinės sanglaudos esmė – pasiekti darnų vystymąsi visoje Europoje ir užtikrinti, kad europiečiai galėtų kuo geriau pasinaudoti skirtingų regionų ypatumais. Taigi teritorinė sanglauda yra būdas įvairovę paversti vertybe, padedančia siekti tvaraus vystymosi visoje Europos Sąjungoje.⁽⁶⁾

4.1.3 Regionuose yra tiek dinamiškų, tiek probleminių vietovių. Sunku rasti pusiausvyrą tarp politikos nuoseklumo ir teritorinės sanglaudos, nes regionai iš esmės yra nevienodi. Galiausiai reikalinga politinė perspektyva, pagrįsta regionų bendradarbiavimu ir skirtingų sektorių politikos koordinavimu kartu su teritoriniais subjektais. Subsidiarumo principas taip pat yra svarbus komponentas taikant bet kurį regioninį požiūrį, nes pageidautina visuomet konkrečias bendruomenės problemas spręsti vietos lygiu.

⁽²⁾ Žr. EESRK informacinį pranešimą CESE 425/2011 (pranešėjas Pedro Narro), OL C 376, 2011 12 22, p. 25–31.

⁽³⁾ Penktoji ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ataskaita.

⁽⁴⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 82–86.

⁽⁵⁾ ESPON 2013 m. programa „Kam Europos projektui reikalinga aglomeracijų ekonomika?“ (angl. – CAEE – the case for agglomeration economies in Europe Project), 2013 m. vasario 1 d.

⁽⁶⁾ Europos Komisija, Regioninės politikos generalinis direktoratas, 2008 m.

4.1.4 ES politikos požiūriu, bendra žemės ūkio politika yra svarbiausia priemone žemės ūkio ir kaimo plėtros srityse. Tačiau tai neturėtų būti vienintelė priemonė – rengdamos kitų fondų veiklos programas valstybės narės taip pat turėtų atkreipti dėmesį į kaimo vietovių tvarumą.

4.2 Gyventojų skaičiaus mažėjimas

4.2.1 ES statistikos duomenimis ⁽⁷⁾, 2008–2009 m. Europos kaimo vietovėse gyventojų skaičiaus augimas buvo ribotas (0,1–0,2 proc.). 2010–2011 m. gyventojų skaičius nekito, o miestų regionuose tais metais jis išaugo apytiksliai 0,5 proc. Tačiau padėtis labai skiriasi. Pastaruosius penkerius metus daugelyje kaimo vietovių gyventojų skaičius augo. 2011 m. vidutinis kaimo gyventojų skaičius padidėjo aštuoniose iš 27 šalių. Kita vertus, tais pačiais metais užfiksuoti labai neigiami duomenys visų pirma Latvijoje ir Lietuvoje, kur kaimo gyventojų skaičius sumažėjo 2 proc., toliau seka Bulgarija (-1 proc.), o Portugalijoje, Vokietijoje, Rumunijoje ir Vengrijoje šis rodiklis buvo apie 0,5 proc.

4.2.2 Kai analizuojamas kiekvienas regionas atskirai (NUTS 3), duomenys pradeda kelti nerimą. 2007–2011 m. laikotarpiu maždaug šimte iš 1 300 tokių vietovių gyventojų sumažėjo 5 proc. (kai kur dar daugiau). Jos daugiausiai yra pirmiau išvardytose šalyse. Iš šalių, kuriose labiausiai mažėja bendras gyventojų skaičius, pirmauja Bulgarija, Lietuva ir Latvija. Vokietijoje šios vietovės daugiausiai yra rytinėje dalyje, o Portugalijoje – šalies viduryje.

4.2.3 Statistika taip pat rodo, kad ES gyventojų pasiskirstymas yra labai netolygus, todėl skirtinguose regionuose, miesto ir kaimo vietovėse yra milžiniškų vidutinio gyventojų tankio skirtumų. Turbūt didžiausia demografinė problema yra grėsmingai mažas gyventojų tankis kai kuriuose regionuose palyginti su tankiu, buvusiu prieš 50–100 metų. Gyventojų skaičiaus mažėjimas turi būti laikomas didžiausia grėsme kaimo ekonomikai ne tik todėl, kad jis riboja augimo galimybes, kelia aplinkosaugos problemų, daro įtaką visuomenės struktūrai ir trukdo teikti viešąsias paslaugas, bet ir todėl, kad jis kelia pavojų mažų miestelių ir kaimelių kaip gyvenviečių išlikimui.

4.2.4 Ši tendencija plinta. Sparti miestų plėtra dėl pramonės ir paslaugų atima darbo jėgą iš kaimo vietovių. Ūkininkavimo veiklos restruktūrizacija skatina dar aktyvesnę migraciją iš kaimo į miestą. Didelės investicijos į infrastruktūrą taip pat gali ją skatinti. Gyventojų skaičiaus mažėjimas kaime, kai išeivių skaičius pralenkia natūralų augimą, sumažina bendrą gyventojų skaičių iki kritinės ribos ir kartu sukelia demografinės struktūros senėjimą.

4.2.5 Kaimo gyventojų skaičiaus mažėjimas daro labai įvairių poveikį aplinkai. Pavyzdžiui, žmonėms išsikelian iš vietovės, viena dominuojanti buveinė užkariauja spalvingą žmonių prižiūravimo kraštovaizdžio mozaiką. Dėl šio „ekologinio suvienodėjimo“ gali sumažėti biologinė įvairovė vietos lygiu. Kitas galimas poveikis aplinkai yra dirvožemio nykimas dėl netinkamos terasų priežiūros kalnuose, kaip yra dideliuose Viduržemio jūros regiono ir Pietryčių Europos plotuose.

4.2.6 Kitos, su gyventojų skaičiaus mažėjimu kaimo vietovėse susijusios problemos yra miškų valdymas ir gaisrų pavojus Viduržemio jūros regionuose bei saugumo problemos prie ES išorės sienų.

4.3 Organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo

4.3.1 EESRK pabrėžė, kad „**dalyvaujamoji demokratija**, laikoma Sąjungos demokratinio veikimo sudedamąja dalimi, yra būtina teritorinės sanglaudos Europos Sąjungoje įgyvendinimo sąlyga“ ⁽⁸⁾. Regionų ir vietos lygmeniu organizuota pilietinė visuomenė turi turėti galimybę atsakingai ir skaidriai dalyvauti formuojant ir įgyvendinant teritorinės sanglaudos politiką ir veiksmus. Reikėtų veiksmingai naudotis ES struktūrinių fondų partnerystės politikos principu ir jį taikyti kitoms politikos sritims, darančioms poveikį kaimo vietovėms.

4.3.2 Kita vertus, tradiciniai socialiniai partneriai ir socialinės ir profesinės organizacijos turi atlikti svarbų vaidmenį sprendžiant didėjančių teritorinių skirtumų problemą, šiuo tikslu skatinti užimtumą ir verslą, kurie gerina darbo ir gyvenimo sąlygas.

⁽⁷⁾ Kaimo plėtra Regionų statistikos metraštyje. Nuo 238 psl. Eurostatas.

⁽⁸⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 123–129.

4.3.3 Kita vertus, visoje Europoje aktyvėja kaimo bendruomenės judėjimas. Kai kuriose šalyse šis judėjimas prasidėjo neseniai, o kitose jis gyvuoja jau daugelį metų. (Jo pradininkai dažniausiai yra kilę iš Šiaurės Europos šalių.) Nacionaliniu lygiu šie judėjimai tampa federacijomis ir tinklais, įskaitant tiek tradicines socialines ir profesines organizacijas, tiek naujas gyventojų iniciatyvas. Jie suteikia galimybę kaimo gyventojams pareikšti savo nuomonę taikant principą „iš apačios į viršų“, skatina steigti naujas įmones ir organizuoja vietos gamybą ir paslaugas.

4.3.4 2013 m. lapkričio mėn. EESRK rūmuose vyko pirmasis vadinamojo „Europos kaimo parlamento“⁽⁹⁾ – su kaimo reikalais susijusių nacionalinių ir Europos organizacijų forumo – susitikimas, kuriuo siekiama sutvirtinti kaimo judėjimą Europoje ir suteikti jam galimybę kalbėti vienu balsu. Pagrindinis jo siekis yra daryti įtaką Europos kaimo politikai, gerinti politikos formuotojų ir vietos lygmens dialogą ir keistis gerąja praktika.

4.3.5 Atlikdamas savo, kaip tilto tarp pilietinės visuomenės ir ES institucijų, funkciją, EESRK galėtų suteikti galimybę kaimo vietovėse gyvenantiems žmonėms ir jų organizacijoms atlikti pagrindinį vaidmenį kaimo politikos formavimo ir įgyvendinimo procese. Todėl Komitetas pritaria daugkartinių Europos kaimo parlamento – t. y. Europos kaimo forumo, kuriame galėtų dalyvauti ir socialinės ir profesinės organizacijos ir socialiniai partneriai – susitikimų idėjai. Jie būtų rengiami kartu su Komitetu ir galėtų tapti sąsaja su jo Ryšių grupe.

4.4 Teritorinio poveikio vertinimas

4.4.1 EESRK anksčiau siūlė, kad ES teisėkūra, politika ir programos būtų nagrinėjamos atsižvelgiant į jų poveikį teritorinei sanglaudai. Komisijai tenka ypatinga atsakomybė atliekant šį poveikio vertinimą, kuriame turėtų aktyviai dalyvauti visi suinteresuotieji subjektai⁽¹⁰⁾.

4.4.2 Regionų komitetas neseniai pakartojo šį pasiūlymą ragindamas „iš pat pradžių tikrinti sektorių politikos priemonių teritorinį matmenį kaip ir ekonominį, ekologinį ir socialinį poveikį“ ir ragino „plėtoti bendradarbiavimą su regionų ir vietos valdžios institucijomis siekiant į konsultacijas įtraukti suinteresuotuosius subjektus ir tiesiogiai susijusius asmenis ir pasinaudoti šių institucijų patirtimi“⁽¹¹⁾.

4.4.3 Poveikio vertinimo koncepcija jau yra įtraukta į įvairias horizontaliąsias Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatas (8–12 straipsniai). Šiose nuostatose nurodyta, kad „nustatydamas ir įgyvendindamas savo politikos kryptis ir veiksmus“ Sąjunga atsižvelgs į reikalavimus, susijusius su socialiniu aspektu, lyčių lygybe, aplinka, vartotojų apsauga ir kova su diskriminacija.

4.4.4 Priimdami bet kokį sprendimą, politikos formuotojai turėtų sau užduoti klausimą: kokio šio sprendimo poveikio tikimasi – ar privilioti daugiau žmonių į miestus, ar išlaikyti juos kaime? Taptų iš karto aišku, ar politika gerins bendrą teritorinę pusiausvyrą, ar bent jau paliks ją nepakeistą. Visiems sprendimams, kurie keltų grėsmę šiai pusiausvyrai didindami gyventojų koncentraciją miestuose, turėtų būti atliekamas poveikio vertinimas, patvirtinantis, kad gaunama daugiau naudos nei padaroma žalos.

4.4.5 Reikėtų vertinti sektoriaus politikos teritorinį poveikį, visų pirma transporto, IRT, energetikos, aplinkos, žemės ūkio, prekybos, konkurencijos ir mokslinių tyrimų srityse⁽¹²⁾.

4.4.6 Šiuo tikslu Komisija turėtų užtikrinti, kad Strateginio aplinkos vertinimo⁽¹³⁾ ir Poveikio vertinimo gairių teritoriniam aspektui būtų skiriamas tinkamas dėmesys. Tačiau taip pat reikia parengti konkrečius kiekybinius ir kokybinius rodiklius ne tik socialiniu, ekonominiu ir aplinkosaugos požiūriu, bet ir kitais, sunkiau apčiuopiamais aspektais, pavyzdžiui, tradicinių įgūdžių praradimo.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Gerai subalansuotas teritorinis vystymasis – tai aktyviau ir tvariau naudojami gamtos ištekliai, ekonominė nauda dėl sumažėjusių grūsčių ir mažesnių išlaidų. Kaimo vietovėse klestėjimas priklausys nuo gebėjimo sutelkti žmones ir vietos išteklius, tuo pat metu plėtojant vietos veiksnius, dėl kurių žmonėms ir verslininkams gyvenimo ir ekonominės sąlygos taptų patrauklesnės. Aglomeracijų neekonomiškumas ir neigiamas išorės veiksnių poveikis nėra suderinami su kokybiškais gyvenimo sąlygomis visiems.

⁽⁹⁾ „Europos kaimo parlamento“ koncepcija yra pasiskolinta iš Švedijos kaimo parlamento, kuris veikia jau daugiau nei 20 metų. Tai kas dvejus metus vykstantis forumas, kuriame dalyvauja nacionalinės socialinės, profesinės ir kitokios kaimo organizacijos ir gyventojų bendruomeninės grupės.

⁽¹⁰⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 123–129.

⁽¹¹⁾ OL C 280, 2013 9 27, p. 13–18.

⁽¹²⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 15–18.

⁽¹³⁾ OL L 197, 2001 7 21, p. 30–37.

5.2 Daugelis kaimo vietovių su neišnaudotomis vystymosi galimybėmis yra įsikūrusios šalia pernelyg intensyviai eksploatuojamų miestų ir priemiesčių zonų. Atokiose vietovėse, kurios yra toli nuo didelių miestų, vidutinio dydžio miestai ir nedideli miesteliai atlieka svarbų vaidmenį suteikiant prieigą prie paslaugų ir užtikrinant, kad šios vietovės išliktų patrauklios. Bus itin svarbu išlaikyti tokius kaimo centrus norint spręsti paslaugų nutraukimo ir žmonių srautų iš aplinkinių mažesnių kaimelių klausimą, su sąlyga, kad bus organizuojamas veiksmingas susisiekimas viešuoju transportu.

5.3 Vien rinkos jėgos negali suteikti paskatų, kurių reikia norint užkirsti kelią šiai tendencijai. Todėl labai reikalingi ryžtingi visų lygmenų politiniai veiksmai, kuriais būtų sprendžiamos ekonominių ir socialinių gyventojų skaičiaus mažėjimo padarinių problemos ir užtikrinamas kaimo vietovių patrauklumas žmonėms ir verslui. Reikia įvairių subalansuotų paskatų, skirtų skatinti investicijoms, inovacijoms ir žinioms, išlaikyti ir kurti naujas gyvenimo ir darbo kaimo vietovėse galimybes. Daugiausia dėmesio reikėtų skirti darbo vietoms, infrastruktūrai ir paslaugoms, kurias remtų visų lygmenų (Europos, nacionalinio, ir regionų) kaimo plėtros politika.

5.4 Reikėtų visapusiškai pasinaudoti visomis ES programomis, nepamirštant sanglaudos politikos ir jos kaimo ir vietos plėtros priemonių, pavyzdžiui, LEADER ir Bendruomenės inicijuotos vietos plėtros. Valstybės narės turi skirti finansinių išteklių toms vietovėms, kuriose gyventojų skaičiaus mažėjimo problema pati opiausia.

5.5 Reikėtų atitinkamai pakeisti konkurencijos srities teisės aktus, kad būtų numatytos reikiamos išimties. Jei siūlomi pokyčiai darytų poveikį darbo užmokesčio sąnaudoms, juos reikėtų aptarti per įprastą socialinį dialogą su socialiniais partneriais.

5.6 Pati svarbiausia praktinė teritorinės sanglaudos išraiška yra užtikrinti, kad visi Europos Sąjungos piliečiai, nepaisant jų gyvenamosios ar darbo vietos, galėtų lygiomis teisėmis naudotis visuotinės svarbos paslaugomis. Stiekiant sumažinti geografinius skirtumus reikalingos investicijos į veiksmingo susisiekimo, komunikacijų (įskaitant greitą plačiajuostį ryšį) ir energetikos jungčių infrastruktūrą, kad pažeidžiamiausios ir atokios vietovės galėtų vystytis.

5.7 Žmonių gyvenimo sąlygos kaimo vietovėse, įskaitant nepalankiausias sąlygas turinčias vietas, turi būti pagerintos tinkamai teikiant paslaugas, kurios yra dar viena svarbi sąlyga mažinant teritorinius skirtumus, ir tai pasakytina tiek apie komercines paslaugas, tiek apie socialines visuotinės svarbos paslaugas. Investuojant ne tik į sveikatos priežiūrą, švietimą ir įvairius rūpybos centrus, bet ir į kultūrą ir kitą laisvalaikio veiklą kaimo vietovės taps patrauklios net tik žmonėms, bet ir verslui.

5.8 Jei naudojami endogeniniai ištekliai, kuriamos trumpos tiekimo grandinės, turinčios ekonominių, socialinių ir kultūrinių privalumų ne tik ūkininkams, bet ir kitokioms įmonėms, vartotojams ir kaimo vietovėms apskritai. Puikus pavyzdys – maistas ir energetika. Ši gamybos modelį reikia propaguoti, kaip rodo tai, jog tarptautinės mažmeninės prekybos grandinės labai retai yra susijusios su vietos gamintojais, net jei puikiai organizuota pasiūla gali užtikrinti patikimą produkcijos srautą.

5.9 Galimybių įsidarbinti kūrimas yra itin svarbus, o teisę į švietimą ir mokymą reikia užtikrinti praktiškai. Labai reikalingas profesinis mokymas, kuris „padėtų darbo jėgai prisitaikyti prie naujo gamybos modelio reikalavimų“⁽¹⁴⁾. Svarbus uždavinys turėtų būti sumažinti iš kaimo vietovių išsikeliančių jaunų žmonių (pirmiausia moterų, kurios dažniau pasiryžta išvykti) srautus. Sukurdama darbo vietas, kurios jaunosms šeimoms suteikia galimybę pasinaudoti kaimo aplinka, kaip tinkama vieta auginti vaikus, visuomenė gauna grynojo pelno. EESRK anksčiau ragino imtis ryžtingų priemonių, kad būtų realizuotas moterų, kaip darbuotojų ir verslininkų, potencialas suteikiant joms galimybę tapti vystymosi ir inovacijų varomąja jėga ir naudotis reikiamomis žiniomis ir technologijomis⁽¹⁵⁾.

5.10 Darbo vietų kokybė pažangiose ir kūrybiškose pramonės šakose galėtų pradėti naudingą procesą pritraukdama ne tik ūkinę veiklą, bet ir kultūros iniciatyvas ir kitas paslaugų rūšis, dėl kurių jaunimui gyvenimas kaime taptų įdomesnis ir jie nuspręstų čia pasilikti.

⁽¹⁴⁾ OL C 347, 2010 12 18, p. 41–47.

⁽¹⁵⁾ OL C 299, 2012 10 4, p. 29–33.

5.11 Reikalingos drastiškos įvairinimo ir decentralizavimo priemonės⁽¹⁶⁾, kad kaimo vietovėse, kuriose labiausiai mažėja gyventojų skaičius, būtų kuriamos darbo vietos. Todėl reikėtų įgyvendinti šioms vietovėms skirtas programas teikiant specialų finansavimą. Reikėtų skleisti gerą kaimo vietovių, kurios sugebėjo išspręsti gyventojų skaičiaus mažėjimo problemą ir išlikti patrauklios žmonėms ir verslui, patirtį.

5.12 Vidaus rinka ir teisė į laisvą judėjimą suteikia galimybę ūkininkams ūkininkauti kitose valstybėse narėse, kuriose sąlygos yra geresnės nei gimtojoje šalyje. Tai olandų ūkininkų, kurie įsikuria Rumunijoje, atvejis. Tačiau šios judumo ir žemės įsigijimo galimybės neturėtų kliudyti esamai ūkininkavimo sistemai ir smulkiems savininkams.

5.13 EESRK ragino kaimo vietovėse sudaryti vienodas sąlygas darbuotojams imigrantams įgyvendinant būtiniausias darbo ir gyvenimo sąlygų standartus ir į šį procesą įtraukti socialinius partnerius⁽¹⁷⁾. Integracijos procesas, remiamas atitinkamų priemonių, kurios veiksmingai užkerta kelią segregacijai, galėtų būti galimybė teisėtus imigrantus paversti kaimo plėtros varikliu.

2014 m. vasario 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽¹⁶⁾ Puikus decentralizavimo pavyzdys yra naujas Portugalijos telekomo duomenų centras netoli Covilhã, Serra da Estrela kalnų regione.
⁽¹⁷⁾ OL C 120, 2008 5 16, p. 25.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Integruotos gamybos Europos Sąjungoje (nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 214/02)

Pranešėjas **Pedro NARRO**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. vasario 12 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Integruotos gamybos Europos Sąjungoje.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. vasario 12 d. priėmė savo nuomonę.

496-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (vasario 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 143 nariams balsavus už, 6 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Integruota gamyba yra praktinis žemės ūkio veiklos, vykdomos atsižvelgiant į visus ekonominius, aplinkos ir socialinius tvaraus vystymosi aspektus, pavyzdys. EESRK nori, kad būtų vystomi maisto produktų gamybos modeliai, kuriuos taikant pirmenybė teikiama racionaliam gamtos išteklių naudojimui ir aukštų aplinkos apsaugos standartų laikymuisi.

1.2 EESRK pritaria tam, kad vykdant žemės ūkio veiklą turi būti siekiama pusiausvyros tarp aplinkos apsaugos, pelningumo ir socialinių poreikių. Tvarus žemės ūkis yra vienas iš pagrindinių pilietinės visuomenės reikalavimų, kuri galima įgyvendinti taikant skirtingus gamybos modelius. Integruota gamyba yra Europos ūkininkų noro dar geriau atitikti tvarios gamybos standartus įrodymas.

1.3 Valstybės narės, nacionaliniu lygmeniu įgyvendindamos naująją bendrą žemės ūkio politiką, turi stengtis integruotai gamybai suteikti naujas paskatas įgyvendinant kaimo plėtros planus ir sudaryti sąlygas jas įtraukti į naujas atitikties sistemas, kurios bus sukurtos vadinamųjų „ekologiškumą skatinančių“ išmokų srityje.

1.4 EESRK ragina Europos Komisiją atlikti išsamią integruotos gamybos padėties skirtingose ES šalyse analizę. Teisės aktų įvairovė, privačių sertifikavimo sistemų vystymas, šalių ir netgi regionų skirtumai nėra palankūs šio gamybos modelio vystymui. Jei Komisija parengtų integruotai gamybai skirtą komunikatą, tai suteiktų naujų Europos Sąjungos lygmens duomenų apie integruotos gamybos mastą Europoje.

1.5 Kad sistema taptų nuosekli ir būtų iš dalies suderinta, tikslinga surengti Europos lygmens diskusijas dėl galimybės nustatyti būtiniausius Europos Sąjungos standartus. Šios Europos Sąjungos gairės padėtų plačiau paskleisti integruotos gamybos modelį ūkininkams ir vartotojams ir turėtų būti remiamos taikant šiuo metu persvarstomos Europos Sąjungos skatinimo politikos priemones.

1.6 EESRK konstatuoja, kad vartotojai informuojami nepakankamai ir yra būtinas geresnis realios ūkių padėties supratimas. Galutinį vartotoją glumina kokybės ženklų įvairovė, todėl reikia labiau stengtis pritraukti piliečius prie žemės ūkio produktų, atitinkančių aukštus ekonominius, socialinius ir aplinkos apsaugos standartus.

1.7 Siekiant vystyti integruotą gamybą, būtinos papildomos pastangos mokslinių tyrimų, techninio mokymo, kolektyvinių iniciatyvų skatinimo srityje ir, savaime suprantama, komunikacija su vartotojais ir žemės ūkio sektoriais, kurie nežino galimų gamybos modelio, pagal kurį profesionaliai ir atsižvelgiant į aplinkos poreikius optimizuojamas gamtos išteklių naudojimas, privalumų.

1.8 EESRK pasisako už tai, kad Europos integruotos gamybos sistema būtų savanoriško pobūdžio. Nors daugelis integruotos gamybos elementų ir taptų privalomi, tik savanoriška sistema leis padidinti ūkininkų sąmoningumą aplinkos apsaugos srityje ir jų ūkių pajamingumą.

2. Įžanga

2.1 EESRK savo nuomonėse aptarė kai kurias iš pagrindinių su maisto produktų gamyba susijusių problemų, išskylančių Europos visuomenei: aprūpinimo maistu užtikrinimas, moksliniai tyrimai ir inovacijos žemės ūkio srityje, klimato kaita, gamtos išteklių mažėjimas ar biologinės įvairovės apsauga. Šiuo požiūriu tikslinga išnagrinėti ūkininkų ir vartotojų lūkesčius atitinkantį gamybos modelį – integruotą gamybą.

2.2 Naujos šiandienos žemės ūkio galimybės ir technologinė pažanga gali padidinti jo indėlį į aplinkos apsaugą ir kartu būti naudingos ūkininkams, kadangi leidžia pagerinti jų ūkių valdymą ir pelningumą. Žemės ūkis susiduria su didžiuliu iššūkiu aprūpinti saugiais maisto produktais pasaulio gyventojus, kurių skaičius 2050 m. viršys 9 000 mln.

2.3 Kaimo vietovėse plėtojama žemės ūkio veikla yra ištis sudėtinga ir sunki, todėl ūkininkams būtinas geresnis pasirengimas ir techninės bei aplinkos žinios, kurios leistų prisidėti prie aplinkos apsaugos, užtikrinti gamybos skaidrumą ir aprūpinimą maistu. Žemės ūkis yra strateginis sektorius, reikalaujantis ekonominius, socialinius ir aplinkos apsaugos poreikius vystyti nuosekliai ir koordinuojant.

2.4 Žemės ūkio paskirties žemė ir miškai sudaro 80 proc. ES teritorijos. Gamtos išteklius naudojantys ūkininkai prisiima atsakomybę už jų apsaugą ir tausų naudojimą. Inovacijos ir moksliniai tyrimai padeda siekti šio bendro ūkininkų ir vartotojų tikslo plėtojant naujus integruotos gamybos metodus, leidžiančius išteklius naudoti racionaliau.

2.5 Integruotos gamybos modelis yra viena iš tvaraus žemės ūkio rūšių, kuria siekiama pagerinti žemės ūkio veiklos pelningumą laikantis aukštų socialinių ir aplinkos apsaugos standartų. Bet kuriuo atveju tai turi būti švietimo priemonė, kuri padėtų paaiškinti vartotojui naują ryšį tarp aplinkos apsaugos ir maisto produktų gamybos. Platinimo sektorius turi remti ir pripažinti šį gamybos modelį. Ypač svarbu, kad būtų komercinis susidomėjimas, kuris skatintų populiarinti integruotą gamybą.

2.6 Daugeliu atvejų sistemos veiksmingumas nukenčia dėl sudėtingo sertifikavimo proceso, kuris kai kuriose šalyse yra pernelyg brangus.

3. Integruotos gamybos koncepcija

3.1 Tarptautinė biologinės ir integruotos kontrolės organizacija (angl. IOBC) integruotą gamybą apibrėžia taip: „Tai išteklių naudojimą ir natūralius reguliavimo mechanizmus optimizuojanti maisto produktų gamybos žemės ūkio sistema, ilgalaikiu laikotarpiu užtikrinanti konkurencingą ir tvarų žemės ūkį. Ją taikant biologiniai metodai, ūkininkavimo būdai ir cheminiai procesai pasirenkami kruopščiai, siekiant pusiausvyros tarp aplinkos apsaugos, pelningumo ir socialinių reikalavimų.“

3.2 Iš esmės turime omenyje savanorišką modelį, grindžiamą praktiniu ir nuolatinu su inovacijomis ir technologijomis susijusių priemonių, kurios, jei naudojamos veiksmingai, leidžia pasiekti šiandienos visuomenės pageidaujamą kokybę, saugumo ir aplinkos apsaugos standartų, taikymu (techninėms tarnyboms, ūkininkui ir pačiam ūkiui keičiantis žiniomis ir patirtimi).

3.3 „Integruotos gamybos“ sąvoka dažnai vartojama kaip „integruoto žemės ūkio“ sinonimas, o daugelyje šalių abi šios sąvokos vartojamos lygiagrečiai. Tačiau, nors šios sistemos egzistuoja viena greta kitos ir turi daug bendrų elementų, iš tiesų jos skiriasi ir įkūnija du skirtingus modelius, iš kurių ūkininkas gali rinktis. Integruotos gamybos pagrindą sudaro sektorinis požiūris, pagal kurį konkretiems produktams taikomos būtent jiems nustatytos taisyklės, o integruotas žemės ūkis reiškia visą atskiro ūkio valdymą.

3.4 Integruota gamyba apima ekologinius, etinius ir socialinius žemės ūkio gamybos aspektus, taip pat maisto produktų kokybę ir jų saugumo aspektus. Šiuo metu jis laikomas vienu aukščiausių tarptautinių maisto produktų gamybos standartų. Pasitvirtino integruotos gamybos gairių ir susijusių priemonių visumos naudingumas ir jos tapo įkvėpimo šaltiniu ūkininkų organizacijoms, norinčioms gaminti kokybiškus maisto produktus, atitinkančius aukštus aplinkos apsaugos ir socialinius standartus.

3.5 Be nurodytų tikslų, vykdant integruotą gamybą skatinamas ir žemės ūkio sektoriaus struktūros pertvarkymas įtraukiant technines kvalifikuotų konsultacijų tarnybas, įgaliojamas planuoti ūkininkavimo veiklą, kurią savo ūkiuose turi vykdyti gamintojai vadovaudamiesi integruotos gamybos taisyklėse nustatyta metodika. Tikslas yra nuolat praktiškai taikyti tokias bendro pobūdžio sąvokas kaip inovacija ir technologija.

3.6 Vykdant integruotą gamybą tradiciniai metodai derinami su modernia technologija. Pritaikomos naujos žinios ir būdai, kurie yra nuolatinės ir aktyvios peržiūros ir vertinimo rezultatas. Pavyzdžiu galėtų būti tikslusis ūkininkavimas, kai taikydamas labiau išvystytą GPS technologiją ūkininkas sutaupo lėšų ir sumažina taršą, kadangi naudojama mažiau trąšų ir pesticidų. Prieš ūkininkui nusprendžiant, kada, kaip ir kur vykdyti gamybą, visų pirma atliekamas dirvožemio, klimato, vandens, maistinių medžiagų ir kitų sąlygų tyrimas.

3.7 Integruota gamyba sudaro palankias sąlygas sparčiam žemės ūkio gamintojų, techninių konsultantų ir valdžios institucijų keitimuisi žiniomis taip apribojant tam tikrų pavojų mastą valdant ūkį.

3.8 Šis gamybos modelis vartotojams užtikrina aukštesnę kokybę ir didesnę saugumą, suteikia pasitikėjimo produktais, kuriuos jie išgis ir vartos; siekiama kuo labiau tausoti florą ir fauną taikant ne tokius agresyvius metodus, saugoti biologinę įvairovę tinkamai valdant gamtos išteklius.

3.9 Ūkininkams ši sistema gali padėti sumažinti gamybos sąnaudas ir pagerinti bei modernizuoti ūkių valdymo organizavimą. Tai sudaro sąlygas padidinti pelningumą produktui suteikus deramą vertę, pagerinti gyvenimo kaimo vietovėse kokybę ir užtikrinti būtina kaimo vietovių gyventojų sėslumą.

3.10 Nėra abejonų, kad integruota gamyba yra pagrindinis tvaraus žemės ūkio koncepcijos įgyvendinimo elementas ir gali būti atskaitos taškas, į kurį būtų orientuojamas ES žemės ūkio modelis.

4. Integruota gamyba Europos Sąjungoje

4.1 Šiuo metu, skirtingai nei ekologiškų produktų ar sąžiningos prekybos atvejais, nėra integruotai gamybai skirtos Europos teisinės sistemos nei Europos Sąjungos gairių, kuriomis būtų grindžiamas šis savanoriško pobūdžio gamybos modelis.

4.2 Tačiau pastaraisiais metais integruotos gamybos srityje buvo vykdoma daug viešųjų iniciatyvų, vienais atvejais remiantis nacionalinėmis arba regioninėmis reglamentavimo sistemomis (Portugalijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje, Belgijoje ar Ispanijoje), kitais – veiksmų imantis privataus sektoriaus iniciatyva ir kontroliuojant mažmeninės prekybos sektoriui⁽¹⁾. Dėl tokios nevienodos padėties buvo iškreipta apibrėžtis, tikslai ir plėtra.

4.3 Todėl 2001 m., siekiant skleisti ir įtvirtinti darnius ES integruotos gamybos principus, buvo pradėta įgyvendinti vadinamoji žemės ūkio tvaraus vystymosi iniciatyva (EISA). Vienas pirmųjų šios organizacijos uždavinių buvo sukurti Europos integruotos gamybos kodeksą⁽²⁾, kuriuo remdamasi Maisto ir žemės ūkio organizacija apibrėžė tvarią žemės ūkio praktiką. 2002 m. Europos vaisius ir daržoves auginančių regionų ir sodininkystės regionų asamblėja (AREFLH) pasisakė už Europos reglamentavimą ir 2013 m. balandžio mėn. paskelbė Europos integruotos gamybos praktikos vadovą⁽³⁾.

4.4 Kaip ir kitų gamybos modelių atveju, tam, kad pagal integruotos gamybos sistemą pagaminti produktai galėtų būti žymimi garantijos ženklu, akredituotos sertifikavimo įstaigos vykdo kontrolę ir sertifikavimą. Garantijos ženklu gali būti ženklinami tie produktai, kurie atitinka bendrus standartus ir konkrečius atskiroms žemės ūkio kultūroms nustatytas techninius standartus. Kai kuriais atvejais (Danijoje, Nyderlanduose) sertifikuojamas ne vienas konkretus produktas, o visas šį gamybos modelį taikantis ūkis. Šiuo metu egzistuoja ir nacionaliniai, ir regioniniai kokybės ženklai.

⁽¹⁾ Europos mažmenininkų gamintojų darbo grupė – geroji žemdirbystės praktika (EUREP-GAP), Kokybės užtikrinimas (QS), Kokybės užtikrinimas – geroji žemės ūkio praktika (QS GAP), Didžiosios Britanijos mažmeninės prekybos konsorciumas (BRC), Gamtos pasirinkimas (angl. *Nature's choice*) ir kt.

⁽²⁾ Bendras integruoto ūkininkavimo kodeksas. Žemės ūkio tvaraus vystymosi iniciatyvos (EISA) integruoto ūkininkavimo sistema paskelbta 2006 m., o peržiūrėta – 2012 m.“

⁽³⁾ www.areflh.org.

5. Pagrindiniai su integruota gamyba susiję klausimai

Šiuo metu girdėti įvairių abejonių, svarstymų ir klausimų dėl šio gamybos modelio vaidmens Europos žemės ūkyje. EESRK mano, kad reikia paaiškinti kai kuriuos daugiausia ginčų keliančius aspektus, kurie dėl žinių trūkumo arba šališkos informacijos gali dar labiau suklaidinti visuomenę.

5.1 Tradicinio ir integruoto žemės ūkio ryšiai

5.1.1 Tradicinis, ekologinis ir integruotas gamybos modeliai yra teisėti, turi skirtumų ir panašumų ir bet kuriuo atveju yra pagarbos verti maisto produktų gamybos būdai.

5.1.2 Tradiciniame žemės ūkyje vadovaujama kai kuria integruoto žemės ūkio praktika ar metodais. Iš tiesų Direktyva dėl tausiojo pesticidų naudojimo ⁽⁴⁾ nuo 2014 m. įvedamas reikalavimas dėl integruotosios kenkėjų kontrolės yra dar vienas šiuos du gamybos modelius suartinantis elementas. Integruota gamyba nubrėžia kryptį, kuria pamažu pradeda žengti tradicinis žemės ūkis. Tai teigiamas poveikis, kurį reikia išsaugoti.

5.1.3 Tačiau integruota gamyba bet kuriuo atveju suteikia didelę pridėtinę vertę, kurią įkūnija savanoriškas gamintojo sprendimas pasirinkti modelį, neatsiejamą nuo kruopštaus sertifikavimo, grindžiamo griežta kontrole, kuriai būtinos aukštos kvalifikacijos specialistų konsultacijos, prie poreikių priderintas mokymas, efektyvus energijos vartojimas ir anglies pėdsako mažinimas, technologinių sistemų naudojimas rizikos valdymui, tręšimas, genėjimas, žemės apdirbimas ir kt.

5.1.4 Šiuo metu prie integruotos gamybos pereina daug ūkininkų, kurie nori optimizuoti savo valdų gamybinius pajėgumus ir kartu padidinti dirvožemio derlingumą, panaikinti arba sumažinti pesticidų likučius ir pagerinti augalų sveikatą ⁽⁵⁾.

5.1.5 Tradicinis ir ekologinis žemės ūkis reguliuojamas Europos Sąjungos lygmeniu, įskaitant ir ekologinio žemės ūkio ženklą. Tuo tarpu integruota gamyba plėtojama tik valstybių ar regionų lygmeniu, kuriam būdingi dideli skirtumai ir vis didėjantis reguliavimo chaosas.

5.1.6 Atsižvelgiant į didėjančią integruotos gamybos svarbą derėtų dėti papildomas pastangas Europos Sąjungos piliečius veiksmingai informuoti apie šį gamybos modelį.

5.2 ES vaidmuo plėtojant integruotą gamybą

5.2.1 ES turėtų atlikti išsamų Europos integruotos gamybos tyrimą, kuris leistų išsiaiškinti esamą padėtį ir vystymo galimybes. Kalbant apie priemones, kurias turi ES, būtų ypač naudinga, kad Komisija parengtų komunikatą, kuriame aptartų šio modelio problemas ir ES vaidmenį šiuo atžvilgiu.

5.2.2 Dėl nacionaliniam ir regioniniam integruotos gamybos reguliavimui būdingų skirtumų mums kyla klausimas, ar Sąjungos lygmeniu nereikėtų kaip nors suderinti esamų teisės aktų. Šiuo metu ES didžiąja savo paramos integruotai gamybai dalį teikia pagal kaimo plėtros planus ir BRO, pavyzdžiui, vaisių ir daržovių, veiksmų programas. Naujoji BŽŪP bus grindžiama jų tvarumu, taigi logiška, kad būtų pripažintas integruotos gamybos indėlis į praktinį naujųjų ekologiškumą skatinančių išmokų koordinavimą priimant deleguotuosius aktus. Naujoji Europos inovacijų partnerystė šiam gamybos modeliui taip pat gali atverti naujų galimybių ⁽⁶⁾.

5.2.3 Praeityje dėl ekologinio žemės ūkio ir sąžiningos prekybos sistemų vyko panašios diskusijos, ar reikėtų priimti šią sritį reglamentuojančius teisės aktus, ar ne. Integruotai gamybai identifikuoti naudojama daug skirtingų regioninių ar nacionalinių kokybės ženklų, todėl vyksta viešos diskusijos, ar reikėtų sukurti naują Sąjungos logotipą, ar supaprastinti jau esamus. Visų pirma, ES turi geriau informuoti vartotojus apie esamą ženklumą, kad būtų deramai vertinama produkto kokybė ar kilmė.

⁽⁴⁾ Direktyva 2009/128/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo.

⁽⁵⁾ Ispanijoje, kaip rodo kaimo plėtros planai, dauguma paramos gavėjų yra ūkininkai, kurie turi mažesnius nei 10 hektarų ploto ūkius ir dažniausiai vietovėse, kurioms būdingos specifinės kliūtys.

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/agriculture/eip/index_en.htm.

5.2.4 Integruotos gamybos sektoriui būdingi skirtumai ir įvairovė, bet jis vieningai reikalauja būtiniausių Sąjungos gairių šioje srityje, kurios suteiktų nuoseklumo ir daugiau informacijos.

5.3 Vartotojų ir ūkininkų komunikacijos gerinimas

5.3.1 Šiuo metu integruota gamyba tampa vis populiareesnė, kadangi vis daugiau ūkininkų supranta, kad pelningumo reikia siekti didinant žemės ūkio indėlį į aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių išsaugojimą. Nors žemės ūkio sektoriaus susidomėjimas auga, pastebima, kad visuomenė nežino, kokia yra integruotos gamybos reikšmė tvaraus žemės ūkio modeliui ir kuo ji gali prie jo prisidėti.

5.3.2 EESRK konstatuoja, kad yra šio gamybos modelio sklaidos trūkumų, ir ragina gerinti ūkininkų mokymą ir skatinti gamintojus įgyvendinti kolektyvines iniciatyvas siekiant išsaugoti aplinką. Ūkininkas vartotojams turi užtikrinti kuo didesnę gamybos būdų skaidrumą ir stengtis parodyti, kaip inovacijas galima panaudoti tvariam žemės ūkiui plėtoti. Daugelyje ES šalių įgyvendinamos iniciatyvos, kurių tikslas yra, kad vartotojas geriau suprastų realių ūkių padėtį ir išsamiau susipažintų su tokia svarbia veikla kaip maisto produktų gamyba.

5.4 Naujas gamybos standartas?

5.4.1 Integruotoji kenkėjų kontrolė yra integruotos gamybos elementas, kuris nuo 2014 m. bus privalomas pagal Direktyvos 2009/128 dėl tausiojo pesticidų naudojimo 14 straipsnį. Šis visiems ūkininkams keliamas reikalavimas yra labai svarbus žingsnis į priekį ES vystant integruotą gamybą ir pagrindas sukurti naują Europos gamybos standartą kenkėjų kontrolės srityje.

5.4.2 Nors kai kurie tradiciniai integruotos gamybos elementai pamažu tampa privaloma ūkininkų praktikos dalimi, dėl to neturi nukentėti integruotos gamybos sistemos savanoriškas pobūdis, kad ūkininkams būtų sudarytos palankios sąlygos integruotis atsižvelgiant į jų ekonomines, aplinkos ar geografines sąlygas. Ūkininko sprendimas pereiti prie integruotos gamybos lemia didžiulius ūkių valdymo būdo pasikeitimus ir, visų pirma, dideles investicijas į technines konsultacijas, mokymą, kontrolę, medžiagas ir specifinius gaminius.

2014 m. vasario 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Išorės santykių skyriaus nuomonė dėl ES ir Maroko prekybos santykių (nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 214/03)

Pranešėjas **Pedro NARRO**Bendrapranešėjis **Juan MORENO**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. vasario mėn. plenarinėje sesijoje nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

ES ir Maroko prekybos santykių.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. vasario 4 d. priėmė savo nuomonę.

496-ojoje plenarinėje sesijoje, vykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (vasario 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 179 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK atkreipia dėmesį į ES ir Maroko prekybos santykių stiprinimą. Tačiau Komitetas reikalauja, kad rengiant ir įgyvendinant susitarimus aktyviau dalyvautų pilietinė visuomenė, ir pasisako už veiksmingą ir platų tvaraus vystymosi įtraukimą.

1.2 EESRK konstatuoja, kad Marokas baiminasi, jog nauji prekybos susitarimai su ES dar labiau nepablogintų šalies prekybos balanso. Atsaku į plintantį Maroko pilietinės visuomenės skeptišką požiūrį turi tapti ES prekybos strategija, kuri ne tik skatintų prekybą, bet ir sudarytų sąlygas kurti deramas ir kvalifikacijos reikalaujančias darbo vietas, plėtoti asociacijų veiklą, įtvirtinti darbuotojų teises⁽¹⁾ ir tausoti aplinką.

1.3 Taigi siekdamas užtikrinti tvaraus vystymosi standartų laikymąsi išgaliojus glaudaus bendradarbiavimo ir visapusiškam laisvosios prekybos susitarimui, EESRK ragina Europos Komisijos Prekybos GD reikalauti, kad į susitarimą būtų įtrauktas tvariam vystymuisi skirtas skyrius, kuriame būtų nustatyti pilietinės visuomenės stebėsenos mechanizmai.

1.4 ES galės tinkamai pasinaudoti naujos su Maroku nustatytos prekybos sistemos teikiamomis galimybėmis tik tuomet, jei bus padaryta pažanga investicijų apsaugos srityje ir investuotojams bus užtikrintas teisinis tikrumas. EESRK pažymi, kad naujas prekybos ginčų sprendimo mechanizmas padeda sudaryti palankesnes sąlygas prekybai.

1.5 EESRK vis dėlto pabrėžia, kad pilietinės visuomenės užtikrinama į glaudaus bendradarbiavimo ir visapusišką laisvosios prekybos susitarimą įtraukto tvaraus vystymosi skyriaus stebėseną turėtų būti koordinuojama Maroko ekonomikos, socialinių ir aplinkos reikalų tarybos ir EESRK atsižvelgiant į šių organų atstovaujamojo pobūdį ir patirtį vykdam tą stebėseną.

1.6 ES ir Marokas turėtų stengtis visapusiškai sustiprinti šio susitarimo potencialą kuo greičiau padidindami investicijas į visas mokymo sritis ir lyčių lygybės priemones. Visų pirma reikia atsižvelgti į konkrečius jaunimo, moterų ir asmenų iš mažiau palankių vietovių poreikius. EESRK mano, kad ES finansinės paramos programos turi padėti daryti tolesnę pažangą žmogaus teisių, darbo teisių ir taip pat lygybę užtikrinančių teisės aktų srityje.

1.7 ES ir Maroko partnerystės judumo srityje plėtojimas atvers naujas vystymosi galimybes labiausiai pažeidžiamose vietovėse, jei ji sulauks tvirtos finansinės paramos teisiniams ir veiklos pajėgumams bei priemonėms stiprinti. Aktyvesnis pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimas gali padėti pagerinti migracijos srautų valdymą ir laisvą asmenų judėjimą.

⁽¹⁾ Vadovaujantis Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) nuostatomis.

1.8 Marokas žemės ūkį laiko viena pagrindinių šalies ekonomikos varomųjų jėgų. Naujos Maroko žemės ūkiui Europos rinkoje atsivėrusios galimybės neturi lemti šalies priklausomybės nuo pagrindinių žaliavų išorės tiekėjų, biologinės įvairovės nykimo ir šeimos ūkių išnykimo⁽²⁾. Marokas ir ES turi bendradarbiauti, kad užtikrintų apsirūpinimo maistu saugumą.

1.9 Šiuo metu vykstant deryboms dėl glaudaus bendradarbiavimo ir visapusiško laisvosios prekybos susitarimo Maroko teisės aktai turi būti priderinti prie ES *acquis*. Šis procesas bus sudėtingas ir pareikalaus glaudaus ir nuolatinio bendradarbiavimo, numatant realius terminus, tokiais svarbiais klausimais kaip intelektinė nuosavybė ar sanitarijos ir fitosanitarijos standartai.

1.10 EESRK ragina Maroko ir ES ekonominius ir socialinius subjektus aktyviau dalyvauti rengiant, stebint ir įgyvendinant prekybos susitarimus. Atsižvelgdamas į tai, EESRK siūlo vadovaujantis Asociacijos susitarimo 85 straipsniu įsteigti Maroko ekonomikos, socialinių ir aplinkos reikalų tarybos ir EESRK atstovų jungtinį konsultacinį komitetą, kad organizuota pilietinė visuomenė turėtų galimybę stebėti visų ES ir Maroko susitarimų poveikį, įskaitant bendrą ES ir Maroko prekybos susitarimų poveikį. Taip pat reikėtų stiprinti tiesioginius panašių Maroko ir ES organizacijų ryšius ir remti jų iniciatyvas, įgyvendinamas darbuotojų ir darbdavių socialinio dialogo ir kitose srityse.

2. Įžanga

2.1 ES ir Marokas palaiko labai tvirtus dvišalius santykius, leidusius sudaryti svarbius susitarimus, kurių vienas iš pagrindinių ramsčių yra prekybos santykių skatinimas. ES ne tik yra pagrindinė Maroko prekybos partnerė, bet ir šią šalį pasirinko vienu iš svarbiausių strateginių partnerių Viduržemio jūros regione įtvirtinant demokratiją ir gerovę.

2.2 Tradiciškai ES ir Maroko prekybos santykiai buvo neatsiejami nuo aktyvių ir kartais sudėtingų derybų dėl patekimo į rinką ir laipsniško tarifų liberalizavimo. Žemės ūkis buvo daugelio iš šių diskusijų dėmesio centre, tačiau šiuo metu, kai žemės ūkio skyrius beveik visiškai liberalizuotas, taikant naujas priemones pasirinkta platesnio pobūdžio dinamika, kurios tikslas – pagerinti bendrą prekybos aplinką.

2.3 Maroke vykdomas sudėtingas procesas, kad šalis prisiderintų prie ES *acquis*. Šios pastangos turėtų leisti geriau pasinaudoti naujos Europos Sąjungos kaimynystės politikos priemonėmis ir pasiekti aukštesnį integracijos lygį. Maroko Karalystė ir toliau išlieka pagrindine Europos Sąjungos paramos techninio ir finansinio bendradarbiavimo srityje gavėja.

2.4 Reaguodama į „arabų pavasarį“ ES dėmesį sutelkė į prekybos santykių skatinimą su keturiomis Viduržemio jūros regiono šalimis – Egiptu, Tunesu, Jordanija ir Maroku. ES paspartino derybų su Maroku ir kitais Viduržemio jūros regiono partneriais procesą, kartu pradėjo kitaip vertinti regiono politines ir socialines realijas ir iš esmės persvarstė savo politinę strategiją viso Viduržemio jūros regiono atžvilgiu.

2.5 Savo ruožtu Marokas ėmėsi tam tikrų reformų, kurių rezultatas – nauja konstitucija, parengta siekiant prisitaikyti prie Viduržemio jūros regione įvykusių permąnų ir įgyvendinti Europos Sąjungos keliamas sąlygas, kurios leistų siekti glaudesnės integracijos. Tačiau EESRK mano, kad iššūkiai tebėra didžiuliai ir kad reikalingi nuolatiniai ir nuoseklūs ilgalaikiai veiksmai.

2.6 Laikantis šio naujo požiūrio į prekybą, būtina apsvarstyti, kaip užtikrinti veiksmingą ES ir Maroko pilietinės visuomenės dalyvavimą rengiant ir įgyvendinant prekybos susitarimus vadovaujantis pilietinės visuomenės dalyvavimo principu kituose ES neseniai sudarytuose prekybos susitarimuose. Šių bendrų diskusijų metu taip pat reikia aptarti, kaip bus atsižvelgta į socialines ir aplinkos apsaugos problemas, rūpinčias visuomenei, kuri vis garsiau reikalauja, kad tvarumas būtų viena iš būsimų prekybos susitarimų gairių.

⁽²⁾ Žr. Maisto ir žemės ūkio organizacijos pateikiamą šeimos ūkių apibrėžtį. www.fao.org/family-farming-2014

3. Ilgalaikiai ES ir Maroko prekybos santykiai

3.1 ES yra pagrindinė Maroko prekybos partnerė ir pagrindinė šios šalies užsienio investuotoja. Tokios įtakingos valstybės kaip JAV ir Kinija gerokai atsilieka, tačiau pastaraisiais metais ėmėsi stiprinti prekybos santykius su vienu iš Viduržemio jūros regiono partnerių.

3.2 Marokas yra paslaugų ekonomikos šalis, kuri pastaraisiais metais dėjo dideles sektorių įvairinimo pastangas. Didžioji ES ir Maroko prekybos dalis vyksta perdirbtų produktų, įrenginių ir mašinų, maisto produktų ir cheminių medžiagų sektoriuje. Maroko ekonomika turi labai didelį potencialą, tačiau praėjusiais metais ekonomikos augimas sulėtėjo.

3.3 Europos Sąjungoje pagrindinė Maroko prekybos partnerė yra Prancūzija, nuo jos mažai atsilieka Ispanija ir Jungtinė Karalystė, kurių investicijos yra sutelktos tokiuose sektoriuose kaip turizmas, paslaugos, bankai ir transportas. Nors tarptautinė ekonomikos krizė neužgriuvo Maroko visu smarkumu, ši šalis dėl neaiškių ekonominių aplinkybių pradeda patirti netiesioginę žalą, kuri juntama turizmo, transporto ar emigrantų perlaidų sektoriuose. Dėl skurdo ir aukšto nedarbo lygio regionas susiduria su ekonominėmis, migracijos ir saugumo problemomis. Šiai padėčiai įtakos turi ir Europos ekonomikos sulėtėjimas.

3.4 Pastarąjį dešimtmetį, 2000 m. įsigaliojus asociacijos susitarimui ir 2005 m. liepos mėn. patvirtinus veiksmų planą, kuris yra neatsiejama Europos kaimynystės politikos dalis, prekybos ryšiai sutvirtėjo. 2008 m. įgytas aukštesnio lygio statusas leido pereiti į naują, toliau siekiantį ir platesnį partnerystės etapą. 2012 m. pradėtas taikyti naujas prekybos ginčų sprendimo mechanizmas. Tais pačiais metais žemės ūkio ir žuvininkystės srityse sudaryti atitinkami prieštaringo vertinimo sulaukę prekybos susitarimai. 2013 m. ES su Maroku pradėjo derybas dėl susitarimo dėl abipusės geografinių nuorodų apsaugos, kurį šalys tikisi pasirašyti iki 2014 m.

4. Arabų pavasaris ir naujas požiūris į prekybą

4.1 Arabų pavasaris Europos Sąjungą paskatino dėti pastangas pakeisti savo vaidmenį, atliekamą Viduržemio jūros regione, iš esmės peržiūrint savo veiklą, priemones ir santykius. Taikydama naujas priemones ES pabandė veikti greitai ir koordinuotai, kad pasitelkiant subalansuotą ir laipsnišką prekybos liberalizavimą, Viduržemio jūros regione būtų sukurta taikos ir gerovės erdvė.

4.2 2012 m. gegužės mėn. Komisija paskelbė veiksmų planą dėl Europos kaimynystės politikos įgyvendinimo jos partnerių Viduržemio jūros regione atžvilgiu vykdant naują Europos kaimynystės politiką.

4.3 Prekybos santykių su Viduržemio jūros regiono, o ypač Maroko, partneriais stiprinimas tapo svarbiu ES tikslu įgyvendinant šią naują strategiją, kuria siekiama rasti išeitį esant ištis neaiškioms politinėms ir ekonominėms aplinkybėms.

4.4 2013 m. kovo 1 d. ES su Maroku oficialiai pradėjo derybų dėl glaudaus bendradarbiavimo ir visapusiško laisvosios prekybos susitarimo procesą. Šio susitarimo tikslas, kaip jau parodė vykstančios (bet dar nepasibaigusios) derybos dėl panašių susitarimų su ES kaimyninėmis Rytų partnerystės šalimis, ypač Ukraina, Gruzija ir Moldova, yra „peržengti sienas“ ir užtikrinti didesnę ES ir konkrečių kaimyninių šalių reguliavimo nuoseklumą. Siekiama išplėtoti tradicinius, su prekyba susijusius klausimus, aptarti temas, kurios turi lemiamą reikšmę gerinant bendrą prekybos aplinką (investicijų apsauga, viešieji prikimai, paslaugos ir kt.), Maroką priartinti prie Europos vidaus rinkos taisyklių ir išsamiau aptarti ankstesnių derybų metu nuošalėje paliktus konkrečius klausimus (intelektinė nuosavybė, sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės ir kt.).

Europos Komisija, vadovaudamasi neseniai ES sudarytuose prekybos susitarimuose nustatyto precedentu, pripažino skyriaus dėl socialinio ir aplinkos tvarumo svarbą sudarant šį naują susitarimą. Be to, EESRK ne vienoje nuomonėje ES prašė, kad socialiniai ir aplinkos aspektai būtų laikomi prioritetiniais ir derybose dėl prekybos liberalizavimo susitarimų.

5. Su prekyba susiję tvaraus vystymosi aspektai. ES ir Maroko derybos dėl glaudaus bendradarbiavimo ir visapusiško laisvosios prekybos susitarimo

5.1 Pastarąjį ES ir Maroko prekybos santykių etapą lemia pradėtos derybos dėl visapusiško ir glaudaus prekybos liberalizavimo susitarimo. Panaikinus žemės ūkio ir pramonės produktams taikytus tarifus, pagrindinis tikslas yra gerinti prekybos aplinką ir Maroko teisės aktus priderinti prie ES *acquis* ⁽³⁾. Šis dvišalis susitarimas yra labai svarbus, kadangi taps pavyzdžiu, kuriuo bus remiamasi sudarant kitus panašius ES ir kai kurių svarbiausių jos partnerių Viduržemio jūros regiono pietinėje dalyje susitarimus.

5.2 Europos Komisija nusprendė į derybas įtraukti atskirą tvariam vystymuisi skirtą skyrių. Iš tiesų ES užsakymu konsultacinė bendrovė ECORYS parengė susitarimo „tvaraus vystymosi“ ⁽⁴⁾ skyriaus poveikio vertinimą.

5.3 Šiame tyrime nagrinėjami labai svarbūs klausimai, prie kurių EESRK norėtų konstruktyviai prisidėti, kad abi derybų šalys atsižvelgtų į tai, jog prekyba turi paskatinti tvarų vystymąsi. Toliau bus išdėstyta keletas, EESRK nuomone, labai svarbių aspektų, į kuriuos turėtų atsižvelgti ES ir Marokas, kad jų prekybos santykių stiprinimas būtų derinamas su ekonominiu, socialiniu ir aplinkos vystymusi.

Ekonomikos vystymasis

5.4 Pastaraisiais metais išaukęs Maroko prekybos su ES deficitas iš dalies yra prekybos liberalizavimo susitarimų pasekmė ir dėl jo marokiečiai gana skeptiškai vertina naujojo susitarimo teikiamas galimybes. Patirtis, įgyta sudarant susitarimus su JAV ar Turkija, lemia tai, kad vis labiau nerimaujama ir būgštaujama dėl pernelyg didelės priklausomybės nuo išorės išteklių. Tokiame svarbiame sektoriuje kaip žemės ūkis pastebima vis didesnė Maroko priklausomybė nuo žaliavų, pavyzdžiui, pieno ar javų, importo, o tai turi neigiamą poveikį savarankiškam šalies apsirūpinimui maistu. Abiejų šalių prekybos strategija turi skatinti **gamybos įvairovę**.

5.5 Europos sektorius ir toliau reikalauja didinti investicijų apsaugą, kad būtų užtikrintas reikiamas **teisinis tikrumas** sudarant palankias sąlygas tiesioginėms užsienio investicijoms. Pastarųjų metų pažanga turi lemti papildomus Maroko teisės aktų pakeitimus. Europos įmonės Maroką ir toliau laiko vieta, kur gali perkelti tam tikrus „ofšorinės“ gamybos etapus. Šioje srityje patys pirmieji buvo su automobilių, aviacijos ir elektronikos pramone susiję sektoriai, bet skaidrus reguliavimas ir nauji bendradarbiavimo su nacionalinėmis įmonėmis būdai gali suteikti naujų galimybių.

5.6 ES išvelgia didelį potencialą jos įmonėms pasinaudoti naujomis galimybėmis paslaugų ir finansų sektoriuje. Savo ruožtu Marokas pageidauja daugiau Sąjungos lėšų sudėtingam teisės aktų suderinimo procesui palengvinti.

5.7 Dažnai laisvosios prekybos su Maroku ekonominė nauda yra sutelkta tam tikruose sektoriuose ar šalies regionuose ir dėl to dar labiau padidėjo nepalankiausioje padėtyje esančių vietovių atskirtis. Atliekant poveikio vertinimus visų pirma turi būti ištirti privalumai ir pavojai **vietos ir regionų lygmenims**.

Socialinis vystymasis

5.8 Naujas postūmis prekybai neturi pakenkti darbuotojų teisėms. Reikia stiprinti profesinių sąjungų teises ir sukurti pagrindą **deramam ir kokybiškam užimtumui vadovaujantis Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) kriterijais**. Vienas iš įprastų ES ir Maroko prekybos santykių trūkumų buvo nepakankamas darbo vietų kūrimas.

5.9 ES ir Marokas turi **investuoti į mokymą**, kad naujomis galimybėmis galėtų pasinaudoti ir žemesnės kvalifikacijos asmenys, mažiau palankių vietovių darbuotojai, jaunuoliai bei moterys. Verslininkų skatinimas, kooperatyvų stiprinimas ir mažųjų bei vidutinių įmonių vystymas turi būti šios naujos mokymo strategijos ramstis. Reikia skatinti socialinės ekonomikos iniciatyvas.

⁽³⁾ Yra numatyta, kad 2015 m. Marokas pateiks teisės aktų vienodinimo su ES *acquis* planą.

⁽⁴⁾ Prekybos tvarumo poveikio vertinimas vykstant ES deryboms su Maroko Karalyste ir Tuniso Respublika dėl glaudaus bendradarbiavimo ir visapusiško laisvosios prekybos susitarimų.

5.10 ES ir Maroko **partnerystė judumo srityje** ⁽⁵⁾ yra abiejų šalių intensyvaus darbo siekiant palengvinti laisvą asmenų judėjimą ir migracijos srautų valdymą rezultatas. EESRK palankiai vertina ES ir Maroko išsipareigojimą suteikti pilietinės visuomenės organizacijoms svarbesnį vaidmenį stebint įvairius šalių sutartus aspektus.

5.11 Minėta partnerystė turėtų padėti pagerinti akademinį mainus, mokslinių tyrimų informacijos perdavimą ir paskatinti kultūros bei turizmo srautus. Protų nutekėjimas yra akivaizdi problema, kuriai būtina numatyti konkrečias nuostatas.

5.12 ES finansinė parama teisės aktų pritaikymui palengvinti turi paskatinti praktinį teisės aktų, propaguojančių **lyčių lygybę ir pagrindines teises, taikymą**. Nepakanka kurti vis daugiau moterims skirtų priemonių; reikia reguliariai vertinti pažangą vietos lygmeniu ir remti pilietinės visuomenės organizacijų veiklą.

Aplinkosaugos vystymas

5.13 **Gamtos išteklių ir biologinės įvairovės išsaugojimas** neprieštaruja intensyvesnei prekybai. Prekybos liberalizavimas neturi būti pretekstas aktyviau vykdyti tam tikrą veiklą, galinčią daryti neigiamą poveikį aplinkai. ES ir Marokas pirmenybę turi teikti laipsniškam aplinkosaugos normų suderinimui numatant tam tikrus terminus ir nepaisant finansinių išlaidų, kurių gali prireikti norint suderinti taisykles, susijusias su sanitarine ir fitosanitarine apsauga, pramonės atliekų tvarkymu ar vandens tarša.

5.14 Tvarumo poveikio vertinimai, kuriuos ES atlieka palaikydama prekybos santykius su Maroku, vis dar neužpildė didžiulės šių susitarimų spragos; **atidi** poveikio aplinkai **stebėseną** neatsiejama nuo prekybos liberalizavimo pažangos. ES ir Maroko pilietinei visuomenei būtina suteikti priemones paremti savo valdžios institucijas, atliekančias šią sunkią užduotį, kurios esmė – užtikrinti, kad auganti ekonomika ir intensyvėjanti prekyba nepakenktų būtinajai aplinkos apsaugai.

5.15 ES ir Maroko derybos dėl **žuvininkystės susitarimo** ⁽⁶⁾ yra pavyzdys, kad imantis bet kokios prekybos iniciatyvos turi būti gerbiama žmogaus teisės ir užtikrinamas aplinkos tvarumas bei nauda susijusioms vietos bendruomenėms. Tokie susitarimai gali būti teisėti tik tuomet, jei kartu numatomos tvarumą užtikrinančios priemonės ir rodikliai.

6. Žemės ūkio klausimas – grėsmė ar galimybė?

6.1 Žemės ūkio sektorius yra svarbus Maroko socialinės ir ekonominės struktūros elementas. 2012 m. jis sudarė 15 proc. BVP ir vis dar yra pagrindinis užimtumo šaltinis šalyje: šiame sektoriuje dirba 43 proc. dirbančiųjų, iš kurių daugiau nei 78 proc. kaimo vietovėse. Vidutinis valandinis darbo užmokestis Maroke yra 0,55–0,65 EUR ⁽⁷⁾, sezoniniai darbuotojai neturi galimybės visapusiškai pasinaudoti darbo teisėmis ir Maroko ūkiams vis dar būdingas vaikų darbo reiškinys. Gyvulininkystės sektorius taip pat labai svarbus Maroko žemės ūkio ekonomikai; jis sudaro 30 proc. žemės ūkio pridėtinės vertės ir jame dirba 20 proc. kaimo gyventojų.

6.2 Strateginį vaidmenį Maroko ekonomikoje atlieka ir maisto pramonė. Šiame sektoriuje veikia daugiau nei 1 700 įmonių, kurioms tenka ketvirtadalis visos šalies pramonės gamybos.

7. ES ir Maroko žemės ūkio susitarimas

7.1 Glaudūs ES ir Maroko santykiai žemės ūkio srityje prasidėjo 1996 m. vasario 26 d. Europos Bendrijoms ir Marokui pasirašius Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių asociacijos susitarimą ir vėlesniais susitarimais įvedus pakeitimus. Paskutinis etapas – 2012 m. sudarytas naujas žemės ūkio susitarimas, kurį Europos Parlamentas priėmė balsų dauguma.

7.2 Kalbant vien tik apie žemės ūkio susitarimą, šalių santykiai buvo sudėtingi, ypač su pietinėmis ES šalimis, dėl konkurencijos vaisių ir daržovių sektoriuje, diskusijų dėl kvotos perviršio ir tam tikru metu pateiktų kaltinimų dėl pažeidimų, susijusių su marokietišku pomidorų – pagrindinio susitarime minimo produkto – įvežimo kainomis.

⁽⁵⁾ 2013 m. birželio 3 d. Briuselyje pasirašyta bendra deklaracija, kuria sukuriamas Maroko Karalystės ir Europos Sąjungos bei jos valstybių narių partnerystė judumo srityje.

⁽⁶⁾ Liepos 24 d. Europos Komisija ir Maroko Karalystė pasirašė naują žuvininkystės susitarimą, kuriuo turi būti panaikintas pusantros metų trukęs Europos žvejybos laivyno veiklos sąstingis Maroko žvejybos plotuose. Europos Parlamentas turės šį susitarimą patvirtinti arba atmesti siekdamas aplinkos tvarumo.

⁽⁷⁾ Šaltinis: Nacionalinė Maroko žemės ūkio sektoriaus federacija (UMT).

7.3 EESRK mano, kad į ES ir Maroko žemės ūkio susitarimą turi būti įtraukti kriterijai ir sąlygos, suteikiantys galimybę įvertinti abipusį prekybos atvėrimo poveikį, ypač poveikį aplinkai ir darbo teisėms.

8. Ekologiško Maroko planas

8.1 Žemės ūkio susitarimas papildytas kitomis dvejomis ateityje glaudžiai susijusiomis priemonėmis: Ekologišku Maroko planu ir vadinamuoju aukštesnio lygio statusu.

8.2 Ekologišku Maroko planu iki 2020 m. siekiama padidinti žemės ūkio bendrojo vidaus produkto (BVP) pridėtinę vertę ir keturis kartus padidinti alyvuogių aliejaus gamybą, kad 2020 m. ji sudarytų 340 000 tonų; išauginamų citrusinių vaisių kiekių turėtų padidėti nuo 1,5 iki 3,7 mln. tonų, o vaisių ir daržovių – nuo dabartinių 4,45 mln. iki 10 mln. tonų. Tuo tarpu javų auginimui skirtas bendras plotas bus sumažintas nuo 5,3 mln. iki 4,2 mln. hektarų (ha). Maroko vyriausybė tvirtina, kad nori padidinti našumą net jeigu užsienio investicijos bus nukreiptos į vaisių ir daržovių sektorius. Taigi Maroko prioritetas – pagerinti prekybos balansą, tad šiuo tikslu jis turi remti eksportą.

9. Aukštesnio lygio statusas

9.1 2013 m. balandžio 17 d. Komisija paskelbė pasiūlymą dėl Tarybos sprendimo dėl ES ir Maroko veiksmų plano užtikrinti aukštesnio lygio statusą įgyvendinimo (2013–2017 m.), kuriame kaip pirmą žemės ūkio priemonę aiškiai numatytas „žemės ūkio sektoriaus pajėgumų modernizavimas ir stiprinimas vykdant prekybos liberalizavimą ir atsižvelgiant į Ekologiško Maroko planą“.

9.2 Šis pagal aukštesnio lygio statusą numatytas žemės ūkio gerinimo planas jau finansuojamas iš ES lėšų, kurios skiriamos tiesiogiai ir išskirtinai Ekologiško Maroko plano II ramsčiui. Per pastaruosius 10 metų ES Marokui skyrė 1 330 mln. EUR plėtros fondo lėšų. 2011–2013 m. jau numatyti papildomi 565 mln. EUR, iš kurių 70 mln. EUR skiriama pagal Paramos žemės ūkio sektoriaus politikai programą (PAPSA) ir 60 mln. EUR – pagal antrąją programą. Dalis šios ES paramos panaudojama medžių, visų pirma alyvmedžių, auginimo Viduržemio jūros regione plėtrai.

10. Apsirūpinimas maistu

10.1 Visos šios Maroko žemės ūkio ekonomikos vystymo priemonės, be abejonės, padės įgyvendinti Ekologiško Maroko plano I ramsčio tikslus: padidinti vaisių ir daržovių, visų pirma laistomų, eksportą. Ne veltui 2013 m. spalio 17 d. ECORYS paskelbti poveikio vertinimo tyrimo modelių rezultatai rodo galimą vaisių ir daržovių bei perdirbtų augalinių produktų sektoriaus plėtrą dėl tvirtos ir visapusės laisvosios prekybos zonos (TVLPZ).

10.2 Sveikintinos Maroko pastangos padidinti žemės ūkio našumą kertasi su ariamosios žemės trūkumo problema. Javai užima 65 proc. žemės ūkio paskirties ploto, vaismedžiai (citrusiniai vaisiai, alyvmedžiai) – 11 proc., pramoniniai augalai (cukriniai runkeliai, cukranendrės) – 4 proc., ankštiniai augalai – 4 proc. ir daržovės (pomidorai, braškės, melionai ir kt.) – 3 proc. Vaisiai ir daržovės yra Maroko eksporto pagrindas.

10.3 Ekologiško Maroko plano II ramsčio plėtrai labai trukdo tai, kad tik 12 proc. ploto sudaro žemės ūkio paskirties žemė, kurios didelė dalis nedrekinama. Didžiąją dalį žemės ūkio kraštovaizdžio sudaro nedideli, mažiau nei 5 hektarų ploto šeimos ūkiai (daugiau kaip 70 proc. visų Maroko ūkių užima mažiau nei trečdalį žemės ūkio paskirties žemės ploto).

10.4 Perėjimas nuo javų auginimo prie intensyvaus ūkininkavimo Maroke didina įdruskėjimą – šis reiškinys ne svetimas ir šiaurinei Viduržemio jūros regiono daliai, – kuris būdingas 5 proc. šalies teritorijos. ES turi padėti užtikrinti pusiausvyrą tarp dvejų Ekologiško Maroko plano ramsčių ir paskatinti sukurti smulkiems ūkininkams palankias ūkininkavimo sąlygas, kurios šiuo metu visiškai išbalansuotos dėl į eksportą orientuotos žemės ūkio veiklos, kurioje nedalyvauja didžioji dauguma Maroko gamintojų. Kitos Europos žemės ūkio ir kaimo plėtros kaimynystės programos (ENPARD) bandomieji projektai Maroke taip pat gali jiems atverti naujų galimybių.

11. Pilietinės visuomenės vaidmuo

11.1 Reformos, asociacijų laisvė ir pilietinė visuomenė

11.1.1 Kai kuriose regiono šalyse apie daugiau ar mažiau įtvirtintą asociacijų laisvę galima kalbėti tik prasidėjus dabartiniam perėjimui prie demokratijos, tačiau prieš dabartines reformas Maroke jau veikė nepriklausomos darbuotojų, darbdavių ir kitų pilietinės visuomenės sektorių asociacijos. Šios asociacijos turėjo veiksmų laisvę, nors politinės valdžios institucijos joms taikė tam tikras ribas ir apribojimus.

11.1.2 Po pastaraisiais metais įgyvendintų reformų padėtis pagerėjo, todėl Maroko politinis liberalizavimas dažnai pateikiamas kaip sėkmingas pavyzdys kitoms arabų šalims. Tačiau vis dar yra tobulintinų sričių.

11.1.3 Pilietinės visuomenės organizacijoms dabar klestėjimo laikotarpis, nors kai kurie aktyvistai ir skundžiasi administracinėmis kliūtimis, su kuriomis jie visų pirma susiduria norėdami įregistruoti asociaciją.

11.1.4 Kaip vieną iš institucinių priemonių, įgyvendintų vykdant politinę reformą, reikia paminėti 2011 m. vasario mėn. įsteigtą Maroko ekonomikos, socialinių ir aplinkos reikalų tarybą, kuriai suteikti įgaliojimai konsultuoti vyriausybę, Atstovų Rūmus ir Patarėjų Rūmus dėl ekonomikos, aplinkos ir profesinio mokymo gairių ir jiems patarti. Maroko ekonomikos, socialinių ir aplinkos reikalų tarybai taip pat pavesta skatinti ir stiprinti ekonominių ir socialinių subjektų santykius.

11.1.5 Kai kurios asociacijos nepriklauso šiai tarybai, tačiau yra pelnūsios pripažinimą moterų teisių, apskritai žmogaus teisių apsaugos ar kovos su korupcija srityje.

11.1.6 Kiti konstitucijoje įtvirtinti patariamieji organai yra šie: Nacionalinė žmogaus teisių taryba, Centrinė korupcijos prevencijos observatorija, Jaunimo taryba, Maroko bendruomenės užsienyje taryba, Konkurencijos taryba, Saugumo taryba. Dar reikia įsteigti Teisingumo tarybą, Šeimos tarybą, Lyčių lygybės tarybą ir Nacionalinę Maroko kalbų ir kultūros tarybą.

11.2 *Europos ir Maroko pilietinės visuomenės dalyvavimas ES ir Maroko susitarimuose*

11.2.1 Kaip nurodyta ankstesnėje EESRK nuomonėje dėl Maroko⁽⁸⁾, derybos dėl asociacijos susitarimo vyko prieš tai deramai nepasikonsultavus su ekonominėmis ir socialinėmis organizacijomis.

11.2.2 Dabartiniame asociacijos susitarime nenumatyta konkretus pilietinės visuomenės dalyvavimo šio susitarimo stebėsenos ir vystymo procese mechanizmas.

11.2.3 Asociacijos susitarimo 85 straipsnyje nurodoma, kad Asociacijos taryba, aukščiausias valdymo organas, imsis priemonių, kad palengvintų Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto ir atitinkamos institucijos Maroke bendradarbiavimą.

11.2.4 Atsižvelgiant į tai, kad Maroko ekonomikos, socialinių ir aplinkos reikalų taryba jau įsteigta ir glaudžiai bendradarbiauja su EESRK, būtų pageidautina, kad abi patariamąsios institucijos pareikalautų Asociacijos tarybos įkurti jungtinį konsultacinį komitetą, kuris galėtų teikti pranešimus ir prašymus Asociacijos tarybai ir Asociacijos komitetui.

11.2.5 Jungtinį konsultacinį komitetą sudarytų 6 Maroko ekonomikos, socialinių ir aplinkos reikalų tarybos ir 6 EESRK atstovai, kurie rinktųsi du kartus per metus pakaitomis Maroke arba ES.

11.2.6 Reikėtų nustatyti ir kitus mechanizmus siekiant aktyviau dalyvauti plėtojant ES ir Maroko santykius, pavyzdžiui, darbdavių ir darbuotojų socialinio dialogo srityje.

2014 m. vasario 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽⁸⁾ Nuomonė 264/2010, pranešėja Margarita López Almedáriz.

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

496-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2014 M. VASARIO 26–27 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria dėl standartinės PVM deklaracijos iš dalies keičiama Direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

COM(2013) 721 final – 2013/0343 (CNS)

(2014/C 214/04)

Pranešėjas **Viliam PÁLENÍK**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 113 straipsniu, 2013 m. lapkričio 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria dėl standartinės PVM deklaracijos iš dalies keičiama Direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos

COM(2013) 721 final – 2013/0343 (CNS).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2014 m. vasario 13 d. priėmė savo nuomonę.

496-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (vasario 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 narių balsavus už, 1 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina standartinės PVM deklaracijos nustatymą. Tai nauja priemonė, kuri, teisingai ją įgyvendinus, galėtų sumažinti įmonių biurokratijos našta ES ir taip leistų geriau pasinaudoti bendrosios rinkos potencialu bei pagerintų mokesčių surinkimo ir kovos su mokestiniu sukčiavimu efektyvumą. Be to, Komitetas ragina Komisiją nemažinti savo pastangų šiai priemonei įgyvendinti.

1.2 EESRK pritaria, jog reikia maksimaliai standartizuoti standartinės PVM deklaracijos pateikimo būdą ir formą, kadangi tai sumažintų biurokratijos našta, ypač tarptautiniu mastu veiklą vykdančioms įmonėms, ir taip padidintų jų konkurencingumą. Konkurencijos iškraipymo suvaldymas taip pat užkirstų kelią darbo vietų praradimui. Vis dėlto šis pasiūlymas – tik pirmas mažas žingsnis šalinant daugelį valstybių narių PVM taisyklių ir formalumų skirtumų. Reikia labai gerai apsvarstyti, kiek įmonėms, visų pirma MVI, kainuos ir kokią naudą duos PVM pranešimų sistemos (ir vidaus procedūrų) keitimas.

1.3 EESRK primena Komisijos darbo programoje pateiktą pasiūlymą „Galutinė PVM sistema“. EESRK pritaria pateiktam pasiūlymui kaip pirmam ir labai reikalingam žingsniui didinant kovos su mokesčių slėpimu ir mokestiniu sukčiavimu efektyvumą ir mažinant su direktyvos įgyvendinimu susijusią biurokratiją ir pabrėžia, kad daugelis PVM taisyklių ir formalumų skirtumų tarp valstybių narių atsiranda dėl PVM direktyvoje numatytų skirtingų galimybių. Kuriant galutinę PVM sistemą reikia atsižvelgti į poveikį pranešimų sistemoms ir vidaus procedūrų pakeitimus (dėl kurių atsiranda papildomų išlaidų įmonėms ir valdžios institucijoms).

1.4 EESRK palaiko Komisijos iniciatyvą nustatyti standartinės PVM deklaracijos techninius duomenis, procedūras ir apibrėžtis bei jų teikimo elektroniniu būdu metodus. Tačiau nerimą kelia mėginimas taikyti komiteto procedūrą bei nustatyti deklaracijų taisymo principus. Todėl siūlo šiuos aspektus išsamiai išdėstyti galutinėje direktyvos redakcijoje.

1.5 EESK prašo Komisijos aiškiau išdėstyti kai kuriuos pasiūlymo aspektus, ypač susijusius su valstybių narių galimybe rinkti tarpinius PVM mokėjimus, o labai mažoms įmonėms, kurių metinė apyvarta yra mažesnė nei 2 000 000 EUR PVM, deklaracijos teikimo terminą pratęsti iki ketvirčio ir taip šalies mokesčių institucijoms sumažinti administracinių gebėjimų poreikį.

1.6 EESRK pritaria principui „tik vieną kartą“, kuris užtikrintų, kad įmonės tam tikrą informaciją nacionalinėms kompetentingoms institucijoms teiktų tik vieną kartą. Duomenys turėtų būti renkami tokiu būdu, kad nacionalinės institucijos juos galėtų naudoti tiek tikrinimo (siekiant išvengti mokesčių slėpimo ir mokesčio sukčiavimo), tiek statistikos tikslais. Taip įmonės išvengtų dvigubos prievolės pildyti įvairias formas ir dar PVM deklaracijas.

1.7 EESRK rekomenduoja valstybėms narėms geriau taikyti verslo sąlygas gerinančius mechanizmus, ypač reikalauti sumokėti mokesčių tik po to, kai pirkėjas apmoka sąskaitą faktūrą – taip būtų išvengta situacijos/atvejų, kai sąžiningos įmonės faktiškai skolina valstybei – ir laikytis deramų terminų per didelėms PVM atskaitoms grąžinti. EESRK nuomone, šių mechanizmų įdiegimas neturi sukurti papildomos biurokratinės naštos.

1.8 EESRK mano, jog būtina, kad ir Komisija imtųsi veiksmingo laikotarpio ir terminų, taikomų visam su PVM susijusių mokėjimų (dalinės įmokos, mokesčio sumokėjimas, permokėtų sumų grąžinimas) spektrui ir mokesčių deklaracijų taisymui, standartizavimo, kad būtų pasiekti visi pasiūlymo tikslai.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1 Biurokratinės naštos mažinimas, ypač MVI, yra svarbus pirmiausia todėl, kad leidžia įmonėms sutelkti visą dėmesį į pačią veiklą. EESRK palankiai vertina pasiūlymą dėl direktyvos, kurio tikslas – didinti tarptautinį ES įmonių konkurencingumą ir gerinti bendrosios rinkos veikimą. Pasiūlymo nauda įmonėms savo ruožtu darytų teigiamą poveikį mokesčių surinkimui, viešajam sektoriui ir nacionaliniams biudžetams, socialinės sanglaudos finansavimui, viešųjų paslaugų prieinamumui ir veiksmingesniam viešajam administravimui. Jo bendrą poveikį, manoma, pajus ne tik MVI, bet ir ilinis Europos Sąjungos pilietis.

2.2 Kaip teigiama Komisijos pasiūlyme, PVM sudaro apie 21 proc. nacionalinių mokesčių pajamų, todėl šis mokestis yra svarbus valstybių narių biudžetų pajamų šaltinis. Tačiau Komisijos duomenimis, kasmet nesurenkama 12 proc. PVM įplaukų. Todėl labai svarbu, kas ES ir jos valstybės narės ieškotų būdų, kaip padidinti PVM surinkimo ir kovos su mokesčių sukčiavimu bei mokesčių slėpimu efektyvumą, kartu remiant bet kokią iniciatyvą, padedančią išlaikyti darbo vietas.

2.3 Jei šis pasiūlymas dėl direktyvos, kurio tikslas įdiegti standartinę PVM deklaraciją, bus įgyvendintas deramai, jis galėtų padidinti mokesčių surinkimo ir kovos su mokesčių sukčiavimu efektyvumą. Jis taip pat gali padėti spręsti ES bendrojoje rinkoje eksportuojančių įmonių problemas.

2.4 Dabartiniu metu PVM deklaracijos yra praktiškai nesuderintos, o valstybės narės, atsižvelgdamos į savo ypatumus, pačios sprendžia, ką reikėtų įtraukti į PVM deklaraciją. Dabartinė PVM deklaracijų sistemos konfigūracija reiškia, kad dėl sudėtingų biurokratinių kliūčių ir deklaracijų formų kalbų įvairovės didėja tarptautiniu mastu veiklą vykdančių įmonių sąnaudos. EESRK pritaria, kad PVM deklaracijų pateikimo būdai būtų maksimaliai suderinti.

2.5 Dabartinio pasiūlymo tikslas – įdiegti standartinę PVM deklaraciją, kad visoms įmonėms būtų lengviau vykdyti veiklą ir sumažėtų biurokratinės kliūtys. Verslo įmonės parėmė šią mintį, ypač MVI prašo padaryti, kad nereikėtų deklaracijų teikti taip dažnai. Pricewaterhouse Coopers Accountants N.V. (PWC) duomenimis ⁽¹⁾, sumažinus biurokratiją ir įdiegus privalomą standartinę PVM deklaraciją visoms valstybėms narėms ES-27 grynosios sutaupytos lėšos sudarytų 17,2 mlrd. EUR.

⁽¹⁾ PwC (2013). *Study on the feasibility and impact of a common EU standard VAT return.*

2.6 PVM deklaracijų suderinimas reikštų ne tik mažesnes įmonių sąnaudas, bet ir tai, kad nacionalinėms mokesčių institucijoms tektų padaryti vienkartinę papildomą investiciją. Pagal PwC studiją (2013 m.), mokesčių institucijos išlaidos IT, kurių reikia standartinei PVM deklaracijai įdiegti, apytikriai siektų nuo 800 milijonų iki 1 milijardo eurų. Vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu šios išlaidos atsipirktų, kadangi pagerėtų mokesčių surinkimo ir kovos su mokestiniu sukčiavimu bei mokesčių slėpimu efektyvumas. Kartu reiktų pabrėžti, kad dėl pasiūlymo įgyvendinimo neišvengiamų išlaidų patirs mokesčių mokėtojai (apskaitos programinės įrangos pakeitimas).

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK teigiamai vertina standartinės PVM deklaracijos įdiegimą. Tai pagerintų verslo sąlygas ES bendrojoje rinkoje, kadangi sumažėtų biurokratinės kliūtys ir būtų supaprastintas PVM deklaracijų pateikimas įvairiose šalyse. Jeigu visose šalyse būtų taikoma ta pati PVM deklaracijos forma, apmokestinamiems asmenims būtų lengviau vykdyti veiklą keliuose rinkose ir bendroji rinka taptų konkurencingesnė.

3.2 EESRK mano, jog teisingas žingsnis yra siekti išvengti konkurencijos iškraipymo, išlaikyti darbo vietas ir pagerinti kontrolės mechanizmus mokesčių institucijoms keičiantis informacija tarpusavyje ir su įmonėmis. Šiuos tikslus padės pasiekti standartinės PVM deklaracijos įdiegimas. Būtų galima reikalauti pateikti tik papildomos informacijos – kuri nėra numatyta pasiūlyme – kai ji yra būtina mokesčių institucijai ir kovojant su mokesčių slėpimu bei sukčiavimu.

3.3 Reiktų pasakyti, kad pasiūlytas pakeitimas yra sudėtingas ir turės įtakos ne tik mokesčių mokėtojams, bet ir visų valstybių narių mokesčių institucijoms – prireiks pakeisti dabartinių PVM deklaracijų turinį ir formą, ypač turint omenyje, kad jos bus teikiamos elektroniniu būdu. EESRK ypač norėtų atkreipti dėmesį į pasiūlymą „Galutinė PVM sistema“ ir atkreipti Komisijos dėmesį, jog ji turėtų atsižvelgti į šio dokumento tikslus, ypač įgyvendindama šį pasiūlymą, kad nereiktų radikaliai keisti su standartinė PVM deklaracija susijusių aspektų.

3.4 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad kai kuriais atvejais gali kilti sunkumų standartinę PVM deklaraciją įtraukiant į mokesčių institucijų sistemas, jeigu įgaliojimai nustatyti techninius aspektus yra perduoti Komisijai, nes mokesčių deklaracijų surinkimui ir apdorojimui yra naudojamos skirtingos sistemos. Komitetas pritaria Komisijos direktyvos pasiūlyto 255a straipsnio toms nuostatomis, pagal kurias Komisijai yra perduodami šie įgaliojimai: nustatyti techninio pobūdžio informaciją (a punktas), nustatyti apibrėžtis ir tvarką (b punktas), ir nustatyti elektroninius metodus, kuriais užtikrinamas saugumo lygis (d punktas). EESRK taip pat atkreipia dėmesį, kad siekti pasiūlymo tikslų galima ir naudojantis neteisėtais priemonėmis, kaip kad savanoriškas taikymas ar geriausias praktikos pavyzdžiai. Jei įgaliojimai bus suteikti Komisijai, EESRK norėtų, kad su juo būtų konsultuojamasi, kai bus tikslinamas 255a straipsnis, kad jis galėtų išsakyti savo poziciją.

3.5 Standartinė PVM deklaracija leis valstybėms narėms sparčiai keistis informacija ir gali padėti sumažinti mokestinį sukčiavimą. Be to, deklaracija gali padidinti mokesčių surinkimo ir biudžeto konsolidavimo veiksmingumą.

3.6 EESRK palankiai vertina deklaracijų teikimą elektroniniu būdu, tačiau atkreipia dėmesį į problemas, galinčias kilti kai kurioms valstybėms narėms, kai kalbama apie PVM deklaracijų supaprastintą rinkimą ir apdorojimą bei pasiūlytą standartinę PVM deklaraciją. Be to, kai kurių įmonių sąnaudos gali išaugti, todėl įmonėms turėtų būti sudaryta galimybė deklaraciją rengti popieriuje, jeigu tik tokia tvarka neapsunkins kovos su mokesčių slėpimu ir sukčiavimu.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Įmonės, kurių metinė apyvarta neviršija 2 000 000 EUR arba lygiavertės sumos nacionaline valiuta, gali teikti PVM deklaracijas kas ketvirtį. EESRK mano, kad ši viršutinė riba kai kurioms valstybėms narėms yra pernelyg aukšta ir siūlo galimybę sumažinti ją, kad valstybės narės galėtų atsižvelgti į tam tikrą jų verslo sąlygų pobūdį. Kalbant apie pasiūlytus 206 straipsnio pakeitimus, leidžiančius deklaracijas teikti kas ketvirtį, kai kuriose valstybėse narėse šis pakeitimas gali pakenkti viešojo sektoriaus biudžeto grynųjų pinigų srautams. Todėl EESRK siūlo Komisijai palikti galimybę mokėti PVM dalimis, kad būtų kompensuotas galimas pajamų iš PVM trūkumas, kadangi mokestinis laikotarpis dideliame skaičiuose mokesčių mokėtojų yra pratęsiamas.

4.2 EESRK pasisako už deklaracijoje naudojamų pagrindinių duomenų standartizavimą ir palankiai vertina tai, kad prie duomenų ir informacijos būtų įterptas dar vienas langelis, skirtas mokesčių atskaitai. Komitetas palankiai vertina Komisijos pastangas vengti pasiūlymo įgyvendinimo, kuris padidintų biurokratinę naštą, kai būtų taikoma tik privaloma standartinės PVM deklaracijos dalis (pagal 250 straipsnį). EESRK ragina Komisiją įpareigoti valstybes nares leisti standartinę PVM deklaraciją pildyti bet kuria Europos Sąjungos kalba, nes taip sumažėtų administracinė našta.

4.3 EESRK remia standartinės PVM deklaracijos įdiegimą, kad visos valstybės narės naudotų tą pačią standartinę formą. Dėl to EESRK siūlo, kad standartinė PVM deklaracija būtų sudaryta iš dviejų dalių ir valstybės narės pačios nuspręstų, ar taikyti tik privalomąją dalį pagal pasiūlymo dėl direktyvos 250 straipsnį, ar reikalauti pateikti kitos informacijos pagal 251 straipsnį. Be to, labai svarbu leisti mokesčių institucijoms reikalauti papildomos informacijos tais atvejais, kai ši informacija padės veiksmingiau kovoti su mokesčių slėpimu ir sukčiavimu. Norint reikalauti papildomos informacijos per iš anksto nurodytą laikotarpį, bus būtina pateikti prašymą šiuo tikslu specialiai įsteigtam Komisijos komitetui. EESRK laikosi nuomonės, kad ši informacija turėtų tapti dar viena standartinės PVM deklaracijos dalimi, siekiant, kad privaloma informacija (250 straipsnis) ir neprivaloma informacija (251 straipsnis) būtų standartinės formos net ir tuo atveju, jeigu yra taikoma išimtis, leidžianti reikalauti papildomos informacijos iš apmokestinamųjų asmenų.

4.4 EESRK palankiai vertina pasiūlymą sumažinti įmonėms biurokratinę naštą nereikalaujant, kad jos teiktų su mokesčiais susijusią informaciją du kartus, ir šis tikslas bus pasiektas išbraukus direktyvos 261 straipsnį. EESRK ragina Komisiją skleisti geriausios praktikos pavyzdžius, kad valstybės narės būtų skatinamos rinkti ir keisti informacija veiksmingai.

4.5 Kai bus įgyvendinta galutinė pataisytos direktyvos dėl standartinės PVM deklaracijos redakcija, mokesčių mokėtojams turi būti skirta pakankamai laiko susipažinti su naująja mokesčių deklaracijos forma. EESRK mano, kad standartinė PVM deklaracija yra svarbus klausimas, todėl būtina rasti tinkamą pusiausvyrą tarp galutinės direktyvos redakcijos kokybės ir laikotarpio, per kurį ją būtų galima sparčiai įgyvendinti. Todėl Komitetas palankiai vertintų ambicingesnę įgyvendinimo terminą. Kartu, Komitetas ragina valstybių narių mokesčių institucijas teikti mokesčių mokėtojams visokeriopą paramą susipažįstant su įvairiais direktyvos aspektais, pavyzdžiui, surengiant internetinius parengiamuosius kursus.

4.6 Reikia pabrėžti, kad valstybėse narėse galioja nemažai teisinių nuostatų (terminai, taisyklės ir kt.) dėl PVM grąžinimo, į kurias šiame pasiūlyme nebuvo pakankamai atsižvelgta. Be to, pasiūlyme dėl direktyvos nepakankamai atsižvelgta į tai, kad 1) valstybių narių sistemos, susietos su mokesčių deklaracijos struktūra, yra skirtos analizuoti riziką, pasirinkti įmones mokesčiams patikrinti ir atskleisti mokesčio sukčiavimo atvejus, ir 2) nacionalinių mokesčių deklaracijų struktūra yra pritaikyta vietos aplinkybėms. EESRK ragina Komisiją labai aiškiai pasakyti valstybėms narėms, kad jos turėtų dėti visas pastangas pagerinti informacijos rinkimą ir keitimąsi informacija tarp nacionalinių valdžios institucijų (muitinių, statistikos įstaigų ir kt.).

4.7 EESRK pritaria principui „tik vieną kartą“, kuris užtikrintų, kad įmonės tą pačią informaciją teiktų tik vieną kartą. Išsamūs duomenys gali būti renkami tik ypač pagrįstais atvejais, kad būtų galima atlikti patikrinimus mokesčių slėpimo ir sukčiavimo atvejams atskleisti. Pasiūlymas numato galimybę reikalauti informacijos, kuri leistų atlikti patikrinimą kaip įmanoma geriau. Taip pat turėtų būti sudaryta galimybė naudoti pateiktą informaciją statistikos tikslais, kad įmonėms nereikėtų teikti tos pačios informacijos keletui institucijų skirtinguose dokumentuose ir skirtingo formato.

4.8 EESRK nuomone, ES bendrosios rinkos veikimas taptų sklandesnis, jeigu mokesčių institucijos grąžintų PVM tinkamais laikotarpiais, išlaikydamos deramą kovos su mokesčių slėpimu ir sukčiavimu lygį. Panašus poveikis galėtų būti pasiektas MVĮ atveju, jeigu būtų efektyviau įgyvendinama taisyklė, pagal kurią mokestis sumokamas tik tada, kai apmokama sąskaita faktūra. Taip būtų išvengta nepageidaujamo reiškinio, kai su sukčiavimu susidūrusios įmonės skolina valstybei lėšas. Todėl EESRK ragina Komisiją paskatinti valstybes nares įgyvendinti šią taisyklę, kuri padėtų sukurti skaidrią verslo aplinką.

4.9 Šiame pasiūlyme dėl direktyvos numatyta deleguoti Komisijai įgyvendinimo įgaliojimus dėl mokesčių deklaracijos taisymo. Kartu, jame suteikiama valstybėms narėms teisė taisyti standartinę PVM deklaraciją ir nustatyti tokių taisymų terminus. Kadangi, EESRK nuomone, komiteto procedūros poveikis kai kurioms valstybėms nėra aiškus, visi klausimai, susiję su standartinės PVM deklaracijos taisymu, turėtų būti išdėstyti pačiame pasiūlyme dėl direktyvos, o jų įgyvendinimas – priklausyti atskirų valstybių narių kompetencijai. EESRK taip pat prašo aktyviai dalyvauti rengiant su direktyva susijusius įgyvendinamuosius aktus.

2014 m. vasario 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo

COM(2013) 554 final – 2013/0268 (COD)

(2014/C 214/05)

Pranešėjas **Jorge PEGADO LIZ**

Europos Parlamentas, 2013 m. spalio 8 d., ir Taryba, 2013 m. rugsėjo 25 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 67 ir 81 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo

COM(2013) 554 final – 2013/0268 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. vasario 10 d. priėmė savo nuomonę.

496-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (vasario 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas vieningai priėmė šią nuomonę.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Pasiūlymu dėl reglamento⁽¹⁾, dėl kurio Komiteto prašoma pateikti nuomonę, iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo.

1.2 Šiuo pasiūlymu siekiama dvejojo tikslo: pirma, užtikrinti 2013 m. vasario 19 d. pasirašyto Susitarimo dėl bendro patentų teismo („BPT susitarimas“) ir 2012 m. spalio 15 d.⁽²⁾ Beniliukso Teisingumo Teismo naujos redakcijos statuto bei Reglamento „Briuselis I“ (nauja redakcija) tarpusavio atitiktį ir, antra, išspręsti jurisdikcijos taisyklių ne Europos Sąjungos valstybėse esančių atsakovų atžvilgiu poreikio klausimą.

1.3 EESRK remia Europos Parlamento ir Tarybos iniciatyvą, kadangi ji būtina siekiant užtikrinti Europos Sąjungoje bendrą patentinės apsaugos teisinį tikrumą.

1.4 EESRK gali tik pasidžiaugti, kad keturios naujos, jo manymu, reikalingos nuostatos, kurios turėtų būti įtrauktos į Reglamentą „Briuselis I“, yra paprastos, tinkamos, deramai pagrįstos ir naudingos.

1.5 Vis dėlto EESRK apgailėstauja, kad į jį laiku nesikreipta dėl pasiūlymų dėl reglamentų, kuriais įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą, ir dėl dokumentų rinkinio, kuriuo įsteigiamas Bendras patentų teismas, atsižvelgiant į tai, kad šiais klausimais jis yra parengęs nuomones.

1.6 Nors ir pavėluotai – kadangi nesurengtos išankstinės konsultacijos – EESRK nori iškelti keletą klausimų dėl Teismo struktūros ir veikimo, nes mano, kad juos visgi derėtų išsamiau apvarstyti. EESRK visų pirma:

- primygtinai teigia, kad susiję mokesčiai turi būti aiškūs ir skaidrūs ir nekelti jokios grėsmės galimybei pasinaudoti teise kreiptis į teismą,
- rekomenduoja 14 taisyklės 2 dalį arba išbraukti, arba iš esmės pakeisti, ir
- pabrėžia, kad atrinktiems teisėjams būtinas aukšto lygio profesinis mokymas.

⁽¹⁾ COM(2013) 554 final.

⁽²⁾ Žr. 2011 m. gruodžio 8 d. Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių Ministrų Komiteto sprendimą dėl protokolo, kuriuo iš dalies keičiama 1965 m. kovo 31 d. Sutartis dėl Beniliukso Teisingumo Teismo įsteigimo ir statuto M (2011) 9 ir šio 2012 m. spalio 15 d. Liuksemburge pasirašyto protokolo tekstas, *Bulletin Benelux*, 2012 m., 2012 m. lapkričio 155 d. Nr. 2., http://www.benelux.int/wetten/Publicatieblad/Publicatieblad_2012-2_fr.pdf. Taip pat žr. 1965 m. kovo 31 d. 1981 m. birželio 10 d. ir 1984 m. lapkričio 23 d. protokolais iš dalies pakeistą Sutarties originalą <http://www.courbeneluxhof.be/fr/basisdocumenten.asp>.

2. Priešistorė

2.1 Komisijos pasiūlymas EP ir Tarybai yra paskutinis ilgos bendrojo Europos patento istorijos etapas.

2.2 Vienodą teisinę apsaugą Europos Sąjungoje suteikiančio patento sukūrimo laukta nuo šešiasdešimtųjų metų. Daug kartų bandyta, tačiau kaskart nesėkmingai/nepavyko.

2.2.1 Vis dėlto ši ilgą procesą iš dalies vainikavo sėkmė: Europos patentas sukurtas 1973 m. spalio 5 d. pasirašyta Miuncheno konvencija (Europos patentų konvencija), kuria taip pat nustatyta bendra Europos patento paraiškos pateikimo Europos patentų tarnybai procedūra.

Tačiau dėl šio Europos patento yra tiek daug nacionalinių taisyklių, kaip ir pareiškėjų nurodytų šalių. Dėl šios priežasties valstybės, institucijos ir naudotojai jau senai reikalauja nustatyti Europos Sąjungoje paprastą bendrą patentų apsaugos sistemą.

2.2.2 Daug kartų mėginta sukurti pirmiausia „Bendrijos“, o vėliau „Europos Sąjungos“ patentą, tačiau kaskart nesėkmingai. Pavyzdžiui, dėl valstybių nesutarimo niekada neįsigaliojo 1975 m. Liuksemburgo konvencija dėl Bendrijos patento.

2.2.3 Galiausiai tik 2000 m. Lisabonoje vykusiam kongrese Europos Vadovų Taryba vėl pradėjo diskusijas dėl būsimo Bendrijos patento ir pristatė bendrą programą, kurios tikslas – didinti Europos įmonių konkurencingumą. Iš karto po šio susitikimo Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl reglamento, kurio tikslas – sukurti vienodą pramoninės nuosavybės sertifikatą, t. y. Bendrijos patentą⁽³⁾.

2.2.4 2003 m. valstybės narės priėmė bendrą politinį sprendimą, tačiau nepasirašė galutinio susitarimo dėl kalbinio režimo⁽⁴⁾. Po 2006 m. surengtų plataus masto konsultacijų, 2007 m. balandžio mėn. Komisija paskelbė komunikatą, kuriame dar kartą pabrėžė siekį sukurti Bendrijos patentą⁽⁵⁾, o 2008 m. liepos mėn. paskelbė komunikatą dėl Europos pramoninės nuosavybės teisių strategijos⁽⁶⁾ ir atnaujino derybas su valstybėmis narėmis.

2.2.5 Nepasiekus bendro sutarimo ir 2011 kovo 10 d. Tarybai, priėmus sprendimą, 2011 m. balandžio 13 d.⁽⁷⁾ Komisija pasiūlė tvirčiau bendradarbiauti kuriant bendrą patentinę apsaugą. Šiam sprendimui pritarė visos valstybės, išskyrus Italiją ir Ispaniją⁽⁸⁾.

2.3 Vadinamąjį „patentų paketą“ sudaro du reglamentai: Reglamentas (ES) 1257/2012, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą, ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1260/2012, kuriuo įgyvendinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą⁽⁹⁾, taip pat tarptautinis susitarimas dėl bendros patentinės apsaugos Europos Sąjungoje.

⁽³⁾ OL C 337, 2000 11 28.

⁽⁴⁾ 2003 m. lapkričio mėn. posėdyje (žr. MEMO/03/245) Konkurencingumo taryba beveik susitarė dėl neišspręstų klausimų, tačiau jai nepavyko rasti bendro sutarimo dėl reikalavimų vertimo pateikimo terminų.

⁽⁵⁾ COM(2007) 165 final.

⁽⁶⁾ COM(2008) 465 final.

⁽⁷⁾ Tarybos Sprendimas 2011/167/ES, kuriuo leidžiama tvirčiau bendradarbiauti kuriant bendrą patentinę apsaugą.

⁽⁸⁾ Reikia priminti, kad 2013 m. kovo 22 d. Ispanija ir Italija pateikė Europos Sąjungos Teisingumo Teismui ieškinį dėl reglamentų, kuriais įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę apsaugą (C-146/13 ir C-147/13), pripažinimo negaliojančiais. 2013 m. balandžio 16 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas šį ieškinį atmetė.

⁽⁹⁾ OL L 361, 2012 12 31.

2.4 2013 m. vasario 19 d. 25 valstybių narių (išskyrus Ispaniją ir Lenkiją) Konkurencijos tarybos⁽¹⁰⁾ metu pasirašytame ir su ES institucinėmis struktūromis nesusijusiam⁽¹¹⁾ susitarime numatyta įkurti bendrą patentų teismą, kuriam bus pavesta spręsti su būsimais bendraisiais ir įprastais šiuo metu galiojančiais Europos patentais susijusius konfliktus⁽¹²⁾.

2.4.1 Bendrasis patentų teismas bus specializuota *ad hoc* jurisdikcija su ES įsteigtais vietos ir regionų lygmens skyriais. Užtuot paraleliai vykdytūsiuos procedūras nacionaliniuose teismuose, ginčo šalys turėtų gauti greitą ir kokybišką sprendimą, galiojantį visose valstybėse narėse, kuriose galioja patentas.

2.4.2 2012 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad Pirmosios instancijos teismo centrinio skyriaus buveinė yra Paryžiuje, o jo padalinių – Londone ir Miunchene⁽¹³⁾.

2.4.3 Pagal šią naują sistemą pateikiant bendrojo Europos patento paraišką tvirtesniame bendradarbiavime dalyvaujančioms valstybėms bus taikomas vieno langelio principas, o teismams suteikta daugybė įgaliojimų, tarp kurių ieškiniai dėl patentų pažeidimų, jų pažeidimo fakto nebuvimu nustatymo, dėl laikinųjų ir apsaugos priemonių taikymo, dėl draudimų, dėl patentų pripažinimo negaliojančiais ir t. t. Teismui taip pat bus pavesta nagrinėti klausimus, kylančius vadovaujantis 32 straipsnio 1 dalies i punktu dėl Europos patentų tarnybos sprendimų.

2.5 EESRK visada buvo vienas pirmųjų, kurie reikalavo sukurti bendrąjį Europos patentą ir jį rėmė. Tokią savo poziciją išreiškė tiek dėl prašymuose pateikti nuomonę rengtose nuomonėse dėl pramoninės nuosavybės ir vidaus rinkos⁽¹⁴⁾, tiek nuomonėse savo iniciatyva arba tiriamosiose nuomonėse⁽¹⁵⁾.

2.5.1 Be to, Komitetas parengė nuomonę, kai į jį kreiptasi dėl dviejų pasiūlymų dėl Tarybos sprendimo: vienu iš jų Teisingumo Teismui suteikiama jurisdikcija nagrinėti bylas dėl Bendrijos patento⁽¹⁶⁾, kitu įsteigiamas Bendrijos patentų teismas ir numatoma galimybė teikti apeliacinius skundus Pirmosios instancijos teismui⁽¹⁷⁾.

2.6 Tačiau į EESRK nesikreipta nei dėl „patento paketo“ (pasiūlymai dėl reglamentų, kuriais remiantis parengti 2012 m. gruodžio 17 d. reglamentai (ES)1257/2012 ir 1260/2012⁽¹⁸⁾), nei dėl 2013 m. vasario 19 d. pasirašyto Susitarimo dėl Bendro patentų teismo projekto⁽¹⁹⁾.

3. Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymai

3.1 Susitarimo dėl bendro patentų teismo 89 straipsnyje nurodoma, kad šis susitarimas įsigalios:

a) 2014 m. sausio 1 d.

arba

⁽¹⁰⁾ Išvakarėse šiam susitarimui pritarė EP. Bernhard Rapkay ataskaita dėl Bendrojo patento reglamento patvirtinta 484 EP nariams balsavus už, 164 prieš ir 35 susilaikius (priimant šį dokumentą taikyta bendro sprendimo procedūra), Raffaele Baldassarre rezoliucija dėl vertimo raštu tvarkos priimta 481 EP nariui balsavus už, 152 – prieš ir 49 susilaikius (dėl šio dokumento Europos Parlamentas turi tik patariamojo balso teisę), galiausiai Klaus-Heiner Lehne rezoliucija priimta 483 balsavus už, 161 – prieš ir 38 nariams susilaikius. Ši rezoliucija dėl ginčų dėl patentų nagrinėjimo jurisdikcijos sistemos yra su teisėkūra nesusijęs tekstas.

⁽¹¹⁾ Žr. Tarybos dok. 16351/12+COR 1 ir Pranešimą spaudai 6590/13 61, 2013 2 19.

⁽¹²⁾ OL C 175, 2013 06 20.

⁽¹³⁾ Susitarimo dėl bendro patentų teismo 7 straipsnis.

⁽¹⁴⁾ Žr. šias nuomones: OL C 155, 2001 5 29, p. 80; OL C 61, 2003 3 14, p. 154; OL C 256, 2007 10 27, p. 3; OL C 306, 2009 12 16, p. 7; OL C 18, 2011 1 19, p. 105; OL C 376, 2011 12 22, p. 62; OL C 68, 2012 3 6, p. 28; OL C 234, 2003 9 30, p. 55; OL C 234, 2003 9 30, p. 76; OL C 255, 2005 10 14, p. 22; OL C 93, 2007 4 27, p. 25; OL C 204, 2008 8 9, p. 1; OL C 77, 2009 3 31, p. 15; OL C 132, 2011 5 3, p. 47; OL C 9, 2012 1 11, p. 29; OL C 24, 2012 1 28, p. 99; OL C 76, 2013 3 14, p. 24.

⁽¹⁵⁾ Žr. nuomones: OL C 100, 2009 4 30, p. 65; OL C 44, 2011 2 11, p. 68; OL C 143, 2012 5 22, p. 17; OL C 299, 2012 10 4, p. 165; CESE3154/2013 (dar nepaskelbta OL).

⁽¹⁶⁾ OL C 112, 2004 4 30, p. 81.

⁽¹⁷⁾ OL C 112, 2004 4 30, p. 76.

⁽¹⁸⁾ Pasiūlymai COM(2011) 215/3 final ir COM(2011) 2013/3 final, 2011 4 13 d.

⁽¹⁹⁾ Susitarimo dėl Bendro patentų teismo projektas ir statuto projektas – galutinį dokumentą peržiūrėjo pirmininkaujanti valstybė (16074/11, 2011 11 11).

- b) pirmą ketvirto mėnesio po tryliktojo ratifikavimo ar prisijungimo dokumento deponavimo pagal 84 straipsnį dieną, įskaitant tris valstybes nares, kuriose per vienerius metus, einančius prieš Susitarimo pasirašymo metus, galiojo daugiausia Europos patentų (Vokietija, Prancūzija ir Jungtinė Karalystė),

arba

- c) pirmą ketvirto mėnesio po Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 pakeitimų dėl jo santykio su šiuo Susitarimu įsigaliojimo dieną atsižvelgiant į tai, kuri data yra vėliausia.

3.2 Šio EP ir Tarybos pasiūlymo tikslas – atlikti reikiamus Reglamento (ES) 1215/2012 pakeitimus siekiant, pirma, užtikrinti BPT susitarimo ir minėto reglamento tarpusavio atitiktį ir, antra, išspręsti konkretų klausimą dėl jurisdikcijos taisyklių ne Europos Sąjungos valstybėse esančių atsakovų atžvilgiu⁽²⁰⁾.

3.3 Kartu, atsižvelgiant į paralelinius įvairiose srityse Beniliukso Teisingumo Teismui suteiktus įgaliojimus, tarp kurių ir intelektinė nuosavybė, pasiūlyme taip pat nurodoma, kad, 2012 m. spalio 15 d. priėmus Protokolą, kuriuo iš dalies keičiama 1965 m. kovo 31 d. Sutartis dėl Beniliukso Teisingumo Teismo įsteigimo ir statuto, minėtame protokole turėtų būti reikalaujama iš dalies pakeisti Reglamentą „Briuselis I“ (nauja redakcija) siekiant, visų pirma, užtikrinti pataisytos sutarties ir naujos redakcijos Reglamento „Briuselis I“ tarpusavio atitiktį ir, antra, išspręsti bendrą jurisdikcijos taisyklių ne Europos Sąjungos valstybėse esančių atsakovų atžvilgiu poreikio klausimą⁽²¹⁾.

3.4 Todėl nagrinėjamame dokumente siūlomi šie Reglamento (EB) Nr. 1215/2012 pakeitimai:

- a) nuostatos dėl BPT susitarimo ir 1965 m. Beniliukso sutarties protokolo, iš vienos pusės, ir Reglamento „Briuselis I“, iš kitos pusės, santykio;
- b) nuostatos, kuriomis papildomos vienodos jurisdikcijos taisyklės, taikomos trečiųjų valstybių atsakovams civilinėse ir komercinėse bylose, iškeltose Bendrame patentų teisme ir Beniliukso Teisingumo Teisme BPT susitarimo arba 1965 m. Beniliukso sutarties protokolo reglamentuojamais klausimais.

3.5 Taip iš dalies pakeitus būtina 14 konstatuojamąją dalį papildyti nauju sakiniu ir keturiomis naujomis nuostatomis, t. y. Reglamento (EB) Nr. 1215/2012 71a–71d straipsniuose.

4. Pastabos

4.1 Iš trijų BPT susitarimo įsigaliojimui būtinų sąlygų tik viena, kuri priklauso nuo ES institucijų veiksmų yra susijusi su Reglamento (EB) Nr. 1215/2012 pakeitimais⁽²²⁾ ir kuria panaikintas Reglamentas 44/2001(Briuselis I)⁽²³⁾.

4.2 Siūlomi pakeitimai yra **būtinai, tinkami, deramai pagrįsti ir naudingi**.

Jie reikalingi kadangi:

- a) visų pirma reikėjo aiškiai patikslinti, kad Bendras patentų teismas ir Beniliukso Teisingumo Teismas turi būti laikomi teismais pagal Reglamentą 1215/2012 siekiant užtikrinti teisinį tikrumą ir prognozuojamumą, svarbius atsakovams, kuriems šiuose teismuose, tačiau kitoje valstybėje narėje nei nustatyta pagal šio reglamento taisykles, gali būti iškeltos bylos,
- b) Bendras patentų teismas ir Beniliukso Teisingumo Teismas turi turėti galimybę įgyvendinti jurisdikciją atsakovų, kurių gyvenamoji vieta (buveinė) yra ne valstybėse narėse, atžvilgiu. Be to, šis reglamentas turėtų nustatyti atvejus, kuriais Bendras patentų teismas ir Beniliukso Teisingumo Teismas gali naudotis subsidiaria jurisdikcija; Šio pasiūlymo tikslas labai aiškus – vengti tuo pačiu klausimu vienas kitam prieštaraujančių teismų sprendimų.

⁽²⁰⁾ Vadovaujantis subsidiarumo principu (SG-Greffe (2013)D/14401) 2013 m. rugsėjo 17 d. šis pasiūlymas išsiųstas visiems ES valstybių narių nacionaliniams parlamentams.

⁽²¹⁾ 1965 m. kovo 31 d. Sutartimi įkurtas Beniliukso Teisingumo Teismas yra bendras Belgijos, Liuksemburgo ir Nyderlandų teismas, kurio uždavinys – užtikrinti vienodą Beniliukso valstybėms narėms bendrą taisyklių, susijusių su įvairiomis sritimis, įskaitant intelektinės nuosavybės, taikymą. Tačiau 2012 m. spalio 15 d. Protokolu išplėsta šio teismo kompetencija apimant jurisdikciją Reglamento „Briuselis I“ taikymo srities klausimais, tuo tarpu pradinis jo uždavinys iš esmės yra priimti prejudicinius sprendimus dėl Beniliukso valstybėms bendrą taisyklių aiškinimo.

⁽²²⁾ OL L 351, 2012 12 20, p. 1; Žr. nuomonę OL C 218, 2011 7 23, p. 78.

⁽²³⁾ OL L 12, 2001 1 16, p. 1; Žr. nuomonę OL C 117, 2000 4 26, p. 6.

- c) Reglamento 1215/2012 nuostatos dėl *lis pendens* ir susijusių ieškinių turėtų būti taikomos ne tik kai bylos iškeliamos valstybių narių, kuriose galioja aukščiau nurodyti tarptautiniai susitarimai, teismuose ir valstybių narių, kuriose šie susitarimai negalioja, teismuose, bet ir kai Susitarimo dėl bendro patentų teismo 83 straipsnio 1 dalyje nurodytu pereinamuoju laikotarpiu bylos dėl tam tikro pobūdžio ginčų, susijusių su Europos patentais, kaip apibrėžta minėtoje dalyje, iškeliamos Bendrame patentų teisme, iš vienos pusės, ir valstybės narės – BPT susitarimo susitariančiosios šalies nacionaliniame teisme, iš kitos pusės.
- d) bendro patentų teismo arba Beniliukso Teisingumo Teismo sprendimai valstybėse narėse, kurios nėra atitinkamų tarptautinių susitarimų susitariančiosios šalys, turėtų būti pripažįstami ir vykdomi vadovaujantis Reglamentu 1215/2012.
- e) galiausiai, valstybių narių, kurios nėra atitinkamų tarptautinių susitarimų susitariančiosios šalys, teismų sprendimai turėtų būti ir toliau pripažįstami ir vykdomi kitose valstybėse narėse vadovaujantis Reglamentu 1215/2012.

4.3 Numatyti pakeitimai **atitinka nustatytus tikslus**, t. y. siekį:

- a) patikslinti, kad Bendras patentų teismas ir Beniliukso Teisingumo Teismas yra Reglamentu „Briuselis I“ nustatyti teismai;
- b) tiksliau apibrėžti jurisdikcijos taisyklių Bendro patentų teismo ir Beniliukso Teisingumo Teismo atžvilgiu veikimą, kiek tai susiję su atsakovais, kurių gyvenamoji vieta (buveinė) yra valstybėse narėse, ir sukurti vienodas tarptautinės jurisdikcijos taisykles trečiųjų valstybių atsakovų atžvilgiu, taikomas prieš juos iškeltose bylose Bendrame patentų teisme ir Beniliukso Teisingumo Teisme tais atvejais, kai pačiame Reglamente „Briuselis I“ nenustatyta tokių taisyklių, tačiau pateikiama nuoroda į nacionalinę teisę;
- c) apibrėžti *lis pendens* ir susijusių ieškinių taisyklių taikymą Bendro patentų teismo ir Beniliukso Teisingumo Teismo, iš vienos pusės, ir valstybių narių, kurios nėra atitinkamų tarptautinių susitarimų susitariančiosios šalys, iš kitos pusės, atžvilgiu, taip pat apibrėžti šių taisyklių taikymą pereinamuoju laikotarpiu, nurodytu BPT susitarimo 83 straipsnio 1 dalyje;
- d) patikslinti pripažinimo ir vykdymo taisyklių taikymą santykiuose tarp valstybių narių, kurios yra atitinkamų tarptautinių susitarimų susitariančiosios šalys, santykiams su kitomis valstybėmis narėmis.

4.4 pasiūlyti pakeitimai yra **deramai pagrįsti** 1-ojoje aiškinamojoje dalyje, kuri pateikta prieš reglamentą ir kurioje pristatytas pasiūlymas.

4.4.1 Galiausiai pakeitimas pasiūlytas **tinkamu laiku**, kadangi Reglamentą 1215/2012 bus pradėta taikyti nuo 2015 m. sausio 10 d., o BPT susitarimas įsigalios tik pirmą ketvirto mėnesio po Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 pakeitimų įsigaliojimo dieną ir pastarieji turi pradėti galioti tą pačią dieną, t. y. 2015 m. sausio 10 d. (pasiūlymo 2 straipsnis).

4.5 Taigi **EESRK pritaria pasiūlymui ir jį remia**, kadangi mano kad jis yra tinkamas ir būtinas siekiant užtikrinti jungtinį ir nuoseklų BPT susitarimo bei protokolo, kuriuo išplečiama Beniliukso Teisingumo Teismo kompetencija, ir Reglamento „Briuselis I“ (nauja redakcija) taikymą.

4.6 Vis dėlto EESRK apgailestauja, kad su juo nesikonsultuota nei priimant „patentų paketą“ (Reglamentas (ES) 1257/2012 ir Reglamentas (ES) 1260/2012), nei tarptautinį susitarimą dėl bendros patentinės apsaugos Europos Sąjungoje.

4.6.1 Nepaisant to, EESRK pasinaudoja proga ir nori pasidžiaugti Europos patento ir Bendrojo patento sambūvio užtikrinamu lankstumu, kadangi ši sistema sudaro galimybę pasirinkti tinkamiausią sprendimą: Europos patentą kelete valstybių narių ar bendrąjį patentą 25 tvirtesniame bendradarbiavime dalyvaujančiose valstybėse.

4.6.2 Tačiau iškyla keletas klausimų dėl „Patentų paketu“ siekiamo paprastinimo, kadangi su šios sistemos taikymu susijęs darbas dar tik vykdomas.

Iš tiesų prie Susitarimo pridėtoje Deklaracijoje numatyta sukurti valstybių narių atstovų komitetą, kuris turi pasirūpinti visais praktiniais Bendro patentų teismo tinkamo veikimo aspektais. Šio komiteto uždavinys – parengti Teismo procedūros reglamentą ir organizuoti teisėjų mokymą⁽²⁴⁾.

4.6.2.1 Taip pat kyla klausimų dėl arbitražo mechanizmo ginčams spręsti⁽²⁵⁾ ir galimo kreipimosi į bendrą patentų teismą sambūvio, kadangi BPT kompetencija septynerius pereinamojo laikotarpio metus keisis.

4.6.2.2 Patentų paketo įsigaliojimas teisiniu požiūriu labai sudėtingas, kadangi jis susijęs su BPT susitarimo įsigaliojimu remiantis 3.1 punkto nuostata.

4.6.2.3 Be to, sudėtinga ir pati BPT struktūra. Pirmosios instancijos teismą sudaro centrinis skyrius, kurio padaliniai yra trijuose miestuose: Paryžiuje – pramonės technologijų, transporto, tekstilės, popieriaus, fiksuotų konstrukcijų, fizikos ir elektros energijos, Londone – chemijos, metalurgijos ir „žmogaus poreikių tenkinimas“, t. y. farmacija, ir Miunchene – mechaninė inžinerija, apšvietimas, šildymas, ginkluotė, sprogdinimas. Vėliau valstybės narės teritorijoje galės būti kuriami vietiniai skyriai, o regioniniai skyriai galės būti susiję su ne mažiau nei dviem valstybėmis. Apeliacinio teismo buveinė bus Liuksemburge.

4.6.2.4 Tai, kad iš anksto neįmanoma numatyti, kokios bus bylinėjimosi išlaidos, gali sutrukdyti atsakovui teikti ieškinį BPT ir ten apginti savo teises. Tai gali pažeisti atsakovo teises kreiptis į teismą.

4.6.2.5 Siūlomo BPT⁽²⁶⁾ procedūros reglamento 14 straipsnio 2 dalį sunku suderinti su susitariančiųjų šalių Susitarimo dėl BPT steigimo 49 straipsniu, visų pirma tais atvejais, kai padalinio, kuriam pateikiamas ieškiny, kompetencija nustatoma pagal 33 straipsnio 1 dalies a punktą. Ypač sunku suprasti, kokią būtent kalbą pasirinkti. Susitarimo 49 straipsnio 3 dalyje šalims suteikiama teisė susitarti dėl bylos kalbos, kurią patvirtina kompetentinga komisija, tuo tarpu Procedūros reglamento 14 straipsnio 2 dalyje teigiama, kad ieškiny surašomas ta kalba, kuria atsakovas vykdo veiklą susitariančioje valstybėje narėje. Siekiant išvengti klaidingo aiškinimo EESRK rekomenduoja visiškai išbraukti 14 straipsnio 2 dalį arba ją iš esmės pakeisti.

4.6.2.6 Bendro patentų teismo sėkmė labai priklauso nuo pasirinktų teisėjų kompetencijos. Nors teisėjai yra iš skirtingų valstybių narių ir turi labai įvairios patirties dėl gausių valstybių narių procedūrinių sistemų skirtumų, jie turi laikytis Bendro patentų teismo procedūrų. Todėl viena iš labai svarbių BPT sėkmės sąlygų yra kokybiškas ir išsamus paskirtų teisėjų mokymas, kad jie ne tik išmanytų taikytinas naujas Darbo tvarkos taisykles, bet ir turėtų kalbinių gebėjimų, itin reikalingų Teismo darbui.

4.7 Atsižvelgiant į šį sudėtingumą galima tik pasidžiaugti, kad naujosios nuostatos, kurios bus įtrauktos į Reglamentą „Briuselis I“, yra paprastos.

2014 m. vasario 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽²⁴⁾ <http://www.unified-patent-court.org/>.

⁽²⁵⁾ BPT susitarimo 35 straipsnis.

⁽²⁶⁾ Bendras patentų teismas.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Atviresnis švietimas: visiems prieinamas novatoriškas mokymas(is) naudojantis naujomis technologijomis ir atviraisiais švietimo ištekliais“

COM(2013) 654 final

(2014/C 214/06)

Pranešėjas **Gonçalo LOBO XAVIER**

Bendrapranešėjis **Pavel TRANTINA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. rugsėjo 25 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Atviresnis švietimas: visiems prieinamas novatoriškas mokymas(is) naudojantis naujomis technologijomis ir atviraisiais švietimo ištekliais“

COM(2013) 654 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. vasario 6 d. priėmė savo nuomonę.

496-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (2014 m. vasario 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 226 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Informacinės ir ryšių technologijų (IRT) priemonės palaipsniui užvaldo visas gyvenimo sritis. EESRK mano, kad švietimo sistemose laikantis skaitmeninio požiūrio pagerėtų bendruomenei teikiamų švietimo paslaugų kokybė ir kūrybiškumas, ypač, jeigu būtų vadovaujamosi sveiku protu.

1.2 Komitetas įsitikinęs, kad mokytojų vaidmuo yra svarbiausias, kad iniciatyva „Atviresnis švietimas“ būtų įgyvendinta sėkmingai. Jų dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant iniciatyvą ir tinkamas mokytojų parengimas, yra svarbūs, kad pasinaudojant naujomis technologijomis ir atviraisiais švietimo ištekliais visiems prieinamoje mokymo ir mokymosi aplinkoje būtų užtikrintas atviresnis švietimas.

1.3 EESRK pabrėžia, kad, siekiant sėkmingo iniciatyvos įgyvendinimo ir konkrečių rezultatų, rengiant ir įgyvendinant mokymo programas labai svarbu suburti visus suinteresuotuosius subjektus ir padėti sukurti mokymosi partnerystę visuomenėje, įtraukiant mokyklas, įmones, miestų tarybas, socialinius partnerius, pilietinės visuomenės organizacijas, jaunimo NVO, jaunuolius ir kitus bendruomenės darbuotojus, tėvus ir mokinį, kad būtų sudarytos palankios sąlygos pakeisti nusistovėjusią tvarką švietimo srityje.

1.4 Komitetas atkreipia dėmesį į būtinybę siekti veiksmingai naudotis ES, o svarbiausia, nacionalinėmis finansavimo programomis, kad būtų galima paremti optimalų, tinkamai prie mokymo programų pritaikytų naujų technologijų naudojimą ir atviruosius švietimo išteklius. Kai kurių valstybių narių dabartinę gerąją praktiką būtina išanalizuoti, skleisti ir paskatinti, pavyzdžiui, ieškant paskatų įmonėms, norinčioms aprūpinti mokyklas naujomis informacinėmis ir ryšių technologijomis.

1.5 EESRK mano, kad labai svarbu, jog visa bendruomenė aiškiai žinotų, kokios yra priemonės pripažinti įgūdžius, įgytus naudojantis IRT, ir kad šių įgūdžių pritaikymas būtų reguliariai vertinamas. Šiuo metu dar tik kuriama Europos gebėjimų ir kvalifikacijų erdvė turėtų padėti siekti įgūdžių skaidrumo ir patvirtinimo. Tai itin svarbu užtikrinant, kad visa bendruomenė nesijaustų varžoma šios sistemos

1.6 EESRK ryžtingai tvirtina, kad taikant priemones, skirtas propaguoti naujų technologijų panaudojimą mokymosi procesuose, ir atvirų masinio nuotolinio mokymo kursų, ir atvirųjų švietimo išteklių požiūriu, būtinas tinkamai suplanuotas kompleksinis požiūris. Be jokios abejonės, mokytojai ir toliau atliks svarbų vaidmenį viso švietimo proceso metu, rengiant jiems tinkamus mokymus ir teikiant paskatas. Technologijomis grindžiamas švietimas lėmė Europai naujus iššūkius. Technologijos be mokytojų praranda savo ugdomąją vertę, o skaitmenines technologijas išmanantys mokytojai ir toliau išliks svarbiausiais suinteresuotaisiais subjektais, kurie švietimą paverčia patraukliu besimokantiems asmenims.

1.7 EESRK norėtų pabrėžti, kad, taikant IRT priemones švietimo srityje, būtina didesnė įtrauktis, pirmiausia mokinių iš prastesnės socialinės padėties šeimų, kurie negali įsigyti būtinų prietaisų, įgyti tinkamos prieigos prie interneto ir nusipirkti turinio. Galima rasti nemažai gerosios praktikos pavyzdžių iš visos Europos, kaip įveikti šias kliūtis ir aprūpinti besimokančius asmenis reikalingomis priemonėmis. Geriausios praktikos pavyzdžiais turi būti keičiamasi ir jie turi būti propaguojami.

1.8 Be to, EESRK mano, kad naujos internetinės technologijos leidžia keistis žiniomis peržengiant valstybių sienas, taip skatinant švietimo konvergenciją valstybėse narėse. Tai svarbu būsimų darbuotojų ir darbdavių judumui Europos Sąjungos bendroje rinkose, kuris bus naudingas ir pačiai Sąjungai.

1.9 EESRK mano, kad Europos Komisija turėtų užtikrinti būtiną paramą ir koordinavimo mechanizmus sparčiam ir veiksmingam šiame dokumente aptartų pasiūlymų įgyvendinimui, pažangos vertinimui ir gerosios praktikos mainų ES lygmeniu propagavimui. Komitetas mano, kad tinkamai įgyvendinus pasiūlymus, bus galima pasiekti ir bendruosius strategijos „Europa 2020“ tikslus.

2. Bendra informacija

2.1 Europos Komisija pradeda įgyvendinti iniciatyvą „Atviresnis švietimas“ – veiksmų planą, skirtą spręsti nepakankamo arba neveiksmingo IRT panaudojimo švietimo srityje problemą, taip pat ir kitas skaitmenines problemas, dėl kurių mokyklos ir universitetai negali savo auklėtiniams suteikti kokybiško išsilavinimo ir gebėjimo naudotis skaitmeninėmis technologijomis, kurio 2020 m. bus reikalaujama devyniose iš dešimties darbo vietų.

2.2 Už švietimą, kultūrą, daugiakalbystę ir jaunimą atsakingos Komisijos narės Androullos Vassiliou ir Komisijos pirmininko pavaduotojos, už skaitmeninę darbotvarkę atsakingos Komisijos narės Neelie Kroes šia bendrai remiama iniciatyva siekiama trijų pagrindinių tikslų:

- suteikti organizacijoms, mokytojams ir besimokantiems asmenims galimybių kurti inovacijas;
- daugiau naudoti atvirųjų švietimo išteklių, užtikrinant, kad viešosiomis lėšomis parengta švietimo medžiaga būtų prieinama visiems, ir
- gerinti IRT ir ryšio infrastruktūrą mokyklose.

2.3 Su iniciatyva „Atviresnis švietimas“ susijusi veikla bus finansuojama pagal naują ES švietimo, mokymo jaunimo ir sporto programą „Erasmus+“, naują mokslinių tyrimų ir inovacijų programą „Horizontas 2020“ bei ES struktūrinių fondų lėšomis. Pavyzdžiui, „Erasmus+“ lėšomis bus remiami švietimo paslaugų teikėjai – taip bus siekiama užtikrinti, kad verslo modeliai būtų pritaikyti prie technologinių pokyčių, ir padėti mokytojams kelti kvalifikaciją rengiant atvirus nuotolinio mokymo kursus. Visa „Erasmus+“ lėšomis parengta švietimo medžiaga bus laisvai prieinama visuomenei pagal atvirojo naudojimo licencijas.

2.4 Iniciatyvos „Atviresnis švietimas“ poveikis dar labiau padidės priėmus rekomendacijas, kurias kitą vasarą turėtų paskelbti Aukšto lygio grupė aukštojo mokslo modernizavimo klausimams spręsti. Ši Komisijos narės A. Vassiliou suburta grupė, kuriai vadovauja buvusi Airijos Respublikos prezidentė Mary McAleese, dabar vertina, kaip aukštosios mokyklos galėtų kuo geriau pasinaudoti naujomis mokymo(si) formomis.

2.5 Vykdam šią iniciatyvą taip pat bus bendradarbiaujama su Didžiąja koalicija užimtumui skaitmeniniame sektoriuje skatinti – tai įvairius suinteresuotuosius subjektus vienijanti platforma, siekianti spręsti nepakankamo gebėjimo naudotis IRT problemas ir padėti užpildyti laisvas IRT srities darbo vietas, kurių šiuo metu yra iki 900 000.

3. Bendrosios pastabos

3.1 „Švietimas yra socialinis procesas“ (John Dewey) ir toks išliks plačiai naudojant IRT. Jo vaidmuo ne tik perduoti žinias, bet ir formuoti piliečius.

3.2 EESRK palankiai vertina Komisijos komunikatą „Atviresnis švietimas“ kaip būdą propaguoti šiuolaikinę švietimo sistemą, kuri padeda ugdyti studentų, mokytojų ir plačiosios visuomenės gebėjimus, taip palengvindama naujų skaitmeninių įgūdžių ir naujų IRT sprendimų panaudojimą bei užtikrindama veiksmingą žinių perdavimo procesą.

3.3 Švietimas – vienas iš šiuolaikinės visuomenės ramsčių ir žmogaus teisė. Nė viena šalis negali išgyventi arba vystytis, jeigu neturi tinkamos švietimo sistemos. Šiandien raktas į sėkmę – IRT taikymas žinioms perduoti, suderinus šiuolaikinius metodus su tradiciniais. Švietimo srityje turi būti laikomasi tinkamo principo, dėmesį sutelkiant į kiekvieno individo integruotą ugdymą, tačiau nepamirštant realių, rinkai reikalingų įgūdžių. Be to, neignoruoiant pilną darančių rinkų poreikių, ES švietimo sistemos turėtų tenkinti ir ne pelno rinkų, pavyzdžiui, tam tikrų sričių mokslinių tyrimų, mokslo ir menų, poreikius.

3.4 Mokyklos visuomet būdavo inovacijų priešakyje. Todėl, kad švietimas būtų sėkmingas, EESRK nuomone, yra labai svarbi pusiausvyra tarp vadinamųjų „tradicinių“ mokymo metodų ir naujų technologijų bei požiūrių taikymo. Be to, EESRK mano, kad švietimo sistemos turi būti pritaikytos pasauliniams visuomeniniams pokyčiams ir naujiems iššūkiams atremti.

3.5 Komitetas jau ne kartą yra nagrinėjęs novatoriškų požiūrių švietimo srityje klausimą⁽¹⁾. Pavyzdžiui, neseniai parengtoje EESRK nuomonėje dėl švietimo persvarstymo jis nurodė, kad švietimo sistemose ir toliau turėtų būti akcentuojamas moksleivių mokymas mokslo, technologijų, inžinerijos ir matematikos dalykų, nes jie yra svarbūs technologijų visuomenei, kurioje gyvename; tokioje visuomenėje bus labai didelė žmogiškųjų išteklių, turinčių šiuolaikinių mokslo ir technologijų žinių, paklausa. Nepaisant to, gyvybiškai svarbu šiuos dalykus studentams dėstyti kūrybiškiau ir patraukliau, pradėdant tai daryti dar darželyje. Tokio požiūrio taikymas ankstyvajame amžiuje davė gerų rezultatų ir tai galima būtų priskirti keleto valstybių narių gerosios praktikos pavyzdžiams.

3.6 Svarbus tiek skaitmeninėmis technologijomis, tiek internetu pagrįstas požiūris į švietimą. Tačiau EESRK teigia, kad naudojant naują medžiagą, formatus ir įgūdžius žinių perdavimui užtikrinti, gyvybiškai svarbu tobulinti turinį, mokymo veiksmingumą ir gerinti mokymosi rezultatus.

3.7 Komitetas mano, kad, jeigu švietimo atvėrimo procese dalyvaus besimokantys asmenys ir jų interesams atstovaujantys socialiniai partneriai, procesas bus veiksmingesnis. Atsižvelgdamas į tai, EESRK palankiai vertina idėją skatinti savanorių mokytojų tinklus dalytis geriausios praktikos pavyzdžiais ir pradėti įgyvendinti naujas iniciatyvas.

3.8 Žvelgdamas iš verslo perspektyvų, EESRK supranta, kad naujasis skaitmeninis požiūris ir aplinka atveria milžiniškas galimybes. Tačiau EESRK mano, kad būtinas atsargumas, pirmiausia naudojantis atviraisiais ištekliais. Nors Komitetas ir mano, kad atviri mokymo kursai ir ištekliai yra svarbūs procese, rinkai reikia tam tikros (savanoriškos) klasifikacijos ir standartizacijos, atsižvelgiant į sertifikavimo procesą ir intelektinės nuosavybės teises⁽²⁾. Svarbu ir patartina parengti kritišką švietimo išteklių kokybės analizę.

3.9 EESRK pripažįsta atvirųjų švietimo išteklių pramonės naudą, kol jie yra svarbūs švietimo procesams ir gali paskatinti mokytis kalbų. Nuolatinė visuotinė prieiga prie kokybiško švietimo turinio nieko verta, jeigu bendruomenė negalės to turinio išanalizuoti vien dėl to, kad jis pateiktas kalba, kurios bendruomenės narių dauguma nemoka.

3.10 EESRK puikiai supranta, kad nepaisant to, jog dokumente yra remiama ES lygmens politika, realus sprendimų įgyvendinimas priklausys nuo to, kaip kiekviena valstybė narė struktūruos savo politiką. Todėl Komitetas ragina valstybių narių politinius vadovus realiai įsipareigoti, kad būtų užtikrintas pasiūlytų sprendimų įgyvendinimas ES lygmeniu, nepaisant to, kad valstybių narių pažanga šioje srityje skiriasi.

⁽¹⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 143–149; OL C 68, 2012 3 6, p. 11–14 ir OL C 68, 2012 3 6, p. 1–10.

⁽²⁾ OL C 191, 2012 06 29 – 4 skyrius.

3.11 Kaip jau buvo minėta, kaip ir bet kuriam dideliame pokyčiui, šiai „revoliucijai“ įvykti kiekvienoje valstybėje narėje reikalingas politinis vadovavimas. Atsižvelgdamas į tai, EESRK ragina tinkamai naudotis ES, o, svarbiausia, nacionalinėmis finansavimo programomis, kad būtų paremta pasiūlyta švietimo „revoliucija“. Nors Erasmus+ programa ir kai kurios „Horizontas 2020“ priemonės, nepaisant labai pagirtino joms skirtų biudžeto asignavimų padidinimo, nepateikia kiekvienos problemos sprendimo būdo – tik tinkamai suderinus nacionalinius biudžetus su šiomis programomis švietimo sistemos pajustų realų poslinkį. Tačiau tam reikalinga, kad kiekviena valstybė narė parengtų tinkamą strategiją ir priimtų tinkamus politinius sprendimus, nepamiršdamos, kad nėra vieno visiems tinkančio sprendimo.

3.12 Nepaisant to, kas buvo pasakyta apie skaitmeninių technologijų svarbą, švietimas turi tapti atviras ir kitoms mokymosi formoms (pavyzdžiui, neformaliajam užklausiniam švietimui). Atsižvelgiant į tai, reikėtų paminėti, kad žiniasklaida (kaip savišvietos išteklius) vis dar palyginti nelabai svarbi švietimo procese, nepaisant savo nemenko potencialo, jeigu yra suderinta su formaliuoju mokymu ir padeda geriau suprasti skaitmeninį turinį.

3.13 Naujos technologijos turi būti propaguojamos remiantis prieigos ir visos mokymosi bendruomenės socialinės įtraukties principais, ypatingą dėmesį skiriant besimokančių asmenų skirtingai socialinei padėčiai ir skirtingam jų sąlyčiui su skaitmenine aplinka, kurį lemia tokia socialinė padėtis.

3.14 EESRK pakartoja, kad būtina įtraukti ne tik mokymosi bendruomenę, bet ir plačiąją visuomenę į geriausios praktikos pavyzdžių ir metodų, kurie svariai prisidėtų prie mokymosi rezultatų gerinimo, nustatymo.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Atviresnė mokymosi aplinka

4.1.1 Reikia daugiau ir tinkamiau investuoti į švietimo ir mokymo kokybę, kad ES šalyse pagerėtų įgūdžiai ir įsidarbinimo galimybės. Prioritetai turi būti aiškūs visai visuomenei, ypač kai kuriose valstybėse narėse. Nelogiška investuoti į infrastruktūrą ir kartu nepakankamai investuoti į mokytojų rengimą. Investicijomis turi būti siekiama dvejopo tikslo: i) sustiprinti mokyklų logistinį pajėgumą ir paremti infrastruktūrą ir ii) pagerinti edukacinio proceso žinių komponentą. Šis veiksnys yra labai svarbus užtikrinant, kad būtų visapusiškai pasinaudota įvairių ES ir nacionalinių finansavimo programų galimybėmis.

4.1.2 Geriausios praktikos pavyzdžiais turi būti dalijamasi plačiu mastu. Nors tarp valstybių narių esama skirtumų (ne tik struktūrinių, bet ir kultūrinių), idėjas, procesus ir metodus galima pritaikyti kiekvienos konkrečios šalies vietos padėčiai. EESRK palankiai vertina Komisijos mintį sukurti Europos lygmens tinklą, skirtą propaguoti tokios geriausios praktikos pavyzdžius ir suteikti galimybę visoms valstybėms narėms juos sužinoti.

4.1.3 Besimokantys asmenys galbūt ir priklauso skaitmeninių technologijų epochos kartai, bet jiems vis tiek reikia žinoti, kaip taikyti naujas technologijas švietimo tikslais, kad skaitmeninio švietimo procesas būtų sėkmingas. Kai kuriuos technologinius įgūdžius taip pat teks keisti. Jie turės būti pritaikyti užduotims atlikti taikant technologijas, kurios iš pradžių gali pasirodyti sudėtingos, bet naudingos vėliau. Daugeliu atvejų besimokantiems asmenims teks keistis ne mažiau nei mokytojams, todėl turi būti imtasi bendrų pastangų.

4.1.4 Technologijos turi būti laikomos priemone, o ne tikslu. Jeigu mokytojai ir besimokantys asmenys nebus parengti, jie naujas priemones naudos senoviškai. Mokyklų direktoriai ir kiti švietimo institucijų atstovai turi užtikrinti, kad tėvai būtų informuoti apie naujus mokymosi metodus, jeigu nori, kad tokie metodai būtų tinkamai įtvirtinti. Švietimo sektoriui reikalingi viziją turintys lyderiai.

4.1.5 Mokytojai edukaciniame procese yra svarbesni nei klasės dydis ir darbo valandos, technologijų buvimas ar nebuvimas ir mokyklų bei pamokų organizacija. Faktą, kad technologijos „užkariauja“ klases, galima laikyti galimybe pagerinti mokytojų statusą, o tai reiškia, kad yra pripažįstamas ir sustiprinamas jų labai svarbus vaidmuo visuomenėje. Naujų edukacinių procesų ir mokymosi technologijų diegimas klasėse nėra paprasta užduotis ir tam pririks kvalifikuotų mokytojų, kurie stovėtų pokyčių proceso priešakyje.

4.1.6 Todėl politinius sprendimus priimančios pareigūnai turi užtikrinti, kad technologijos švietimui nebūtų primetamos taip, kad sumenktų mokytojų profesionalumas ir jų pasiaukojimas. Technologijos turi tarnauti mokytojų vadovaujamam edukaciniam procesui, o ne atvirkščiai.

4.1.7 Investicijos į mokytojų rengimą, kaip taisyklė, turėtų būti didesnės už investicijas į pačias technologijas.

4.1.8 Paprastai technologijos labiausiai padeda tiems besimokantiems asmenims, kuriems mažiausiai reikia pagalbos. Statistikos duomenys rodo, kad studentai ir absolventai labiau tikėtina nei kiti užbaigs atvirus masinio nuotolinio mokymo kursus. Atvirų masinio nuotolinio mokymo kursų nepakaks aktualioms švietimo problemoms spręsti, tačiau juos vertėtų įtraukti į vidurinio mokslo ir profesinio mokymo sistemą.

4.1.9 Igdūžių, įgytų naudojantis IRT (mokyklose ir už jų sienų), skaidrumas ir pripažinimas, kaip ir pripažinimo procesų kokybės užtikrinimas, yra labai svarbūs. Besimokantys asmenys, mokytojai ir darbdaviai būtinai turi dalyvauti rengiant pripažinimo tvarką ir turi būti jos motyvuoti.

4.2 Atvirieji švietimo ištekliai

4.2.1 Kad būtų aktyviau naudojamos skaitmeniniai ištekliai ir turiniu, akivaizdu, kad ne tik besimokantiems asmenims, bet ir mokytojams būtina sparčiau įsisavinti užsienio kalbą (pirmiausia anglų).

4.2.2 Kad būtų sukurtos skaitmeninės klasės, tiems, kas jas įrenginėja, prireiks būtinų pedagoginių ir organizacinių gebėjimų. Klasės leis sustiprinti skaitmeninį mokymąsi, jeigu bus įrengtos kaip aktyvaus mokymosi erdvės, orientuotos į besimokančiuosius, ir aprūpintos ištekliais visų besimokančių asmenų edukacinėms reikmėms patenkinti.

4.2.3 EESRK sutinka, kad „Open Education Europa“ tinklalapis yra svarbus žingsnis siekiant, kad bendruomenė neatsiliktu. Komitetas mano, kad šis tinklalapis turėtų būti tinkamai reklamuojamas, o jo turinys – nuolat stebimas ir vertinamas. Ypatingas dėmesys turi būti skirtas išteklių lingvistinei įvairovei, kad jais būtų galima lengviau naudotis.

4.3 Ryšys ir naujovės

4.3.1 EESRK supranta, kad IRT infrastruktūros pajėgumas skirtingose valstybėse narėse skiriasi, o tai svarbus veiksnys, į kurį būtina atsižvelgti įgyvendinant įvairius pasiūlymus. Tačiau plačiajuosčio ryšio infrastruktūros kūrimas, ypač atokiose vietovėse, turėtų bent jau tapti (arba išlikti) prioritetu.

4.3.2 Svarbu užtikrinti platesnę prieigą prie IRT palankių sąlygų neturinčioms grupėms, kad jas būtų galima integruoti. Bendruomenių tarnybos ir (arba) centrai, siūlantys interneto prieigą ir mokymosi internetu paslaugas, taip pat ir mokyklų elektroninės bibliotekos, atveria didžiules galimybes.

4.4 Bendros pastangos pasinaudoti skaitmeninės revoliucijos teikiamomis galimybėmis

4.4.1 EESRK mano, kad labai svarbu įvertinti tokios politikos poveikį. Kaip jau buvo minėta pirmiau, esama skirtingų požiūrių ir skirtingų bendruomenės dalyvavimo edukaciniame procese lygių. Turėtų būti sudarytos sąlygos įvertinti skaitmeninę revoliuciją taikant pagrindinius veiklos rodiklius, kurie apimtų ne tik praktinius klausimus (besimokančių asmenų švietimo sistemoje procentas, naujų atviraisiais ištekliais besinaudojančių asmenų skaičius, kompiuterių ir elektroninių knygų skaičius klasėse ir kt.), tačiau ir naujų skaitmeninių metodų poveikį mokykloms, mokiniams ir mokytojams, įskaitant ir jų kalbos įgdūžių patobulėjimą.

4.4.2 Negalima pervertinti visos bendruomenės dalyvavimo procese būtinybės. Mokytojai ir svarbus jų vaidmuo jau susilaukė pelnyto pripažinimo, tačiau reikia pripažinti ir svarbų šeimos bei socialinės aplinkos vaidmenį. Įgyvendinant inovacinio ir įtraukiojo švietimo politiką, šeima visuomet turės lemiamos reikšmės padedant besimokantiems asmenims prisitaikyti prie naujų skaitmeninio mokymosi priemonių. Labai svarbu, kad šeimos vaidmuo šiuo permainingame laikotarpiu būtų konstruktyvus. Be to, EESRK pripažįsta nepakartojamą jaunimo ir kitų bendruomenės darbuotojų, kurie pagal savo profesinės veiklos pobūdį suteikia bet kokio amžiaus žmonėms galimybes pasinaudoti įvairiomis švietimo iniciatyvomis ir motyvuoja juos tai padaryti, indėlį.

2014 m. vasario 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos dėl stažuotių kokybės sistemos

COM(2013) 857 final

(2014/C 214/07)

Pranešėja **Indrė Vareikytė**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. gruodžio 4 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijų dėl stažuotių kokybės sistemos

COM(2013) 857 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. vasario 6 d. priėmė savo nuomonę.

496-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (2014 m. vasario 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 196 nariams balsavus už, 7 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Per pastaruosius du dešimtmečius stažuotės tapo svarbia jaunuolių patekimo į darbo rinką galimybe. Tačiau, nors stažuotės tapo Europos darbo rinkų norma ir daugelis įmonių aktyviai prisideda prie šio proceso, jos kelia vis didesnę susirūpinimą stažuotojų mokymosi turiniu ir darbo sąlygomis. Siekiant padidinti galimybes įsidarbinti, stažuotojams reikėtų užtikrinti geros kokybės mokymosi turinį ir tinkamas darbo sąlygas, stažuotėmis neturėtų būti keičiamos nuolatinės darbo vietos ir jos neturėtų tapti išankstine įdarbinimo sąlyga.

1.2 Stažuotės yra svarbi priemonė nedarbo ir gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitikties problemai spręsti ir užtikrinti perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, tačiau jos neturėtų būti suvokiamos kaip vienintelė tokia priemonė. Siekiant sėkmingai išspręsti šias problemas, reikalinga kompleksiška ir tarpusavyje susieta Europos ir nacionalinio lygmens įvairių sričių politika. Atitinkamomis priemonėmis, ypač nacionaliniu lygmeniu, galima sukurti daugiau galimybių jauniems žmonėms stažuotis.

1.3 Be konkrečių šiame dokumente pateikiamų rekomendacijų, pagrindinės geresnės kokybės ir prieinamesnių stažuotių sistemos sąlygos yra šios:

1.3.1 į rekomendaciją reikėtų įtraukti stažuotes, susietas su švietimo programomis, taip pat stažuotes, susietas su aktyvia darbo rinkos politika, skirta darbo neturintiems, dažniausiai žemos kvalifikacijos arba nekvalifikuotiems jaunuoliams, kadangi tai yra veiksmingiausios stažuotių formos Europoje;

1.3.2 reikėtų aktyviau remti stažuotių įtraukimą į mokymo programas ir, jei įmanoma, stažuotis reikėtų besimokant, o ne baigus mokslus;

1.3.3 Europos ir nacionaliniu lygiu reikėtų dėti pastangas, kad būtų didinama stažuotių pasiūla, visų pirma mažosiose ir vidutinėse įmonėse;

1.3.4 „atvirosios rinkos“ stažuotių atveju reikėtų užtikrinti bazinę socialinę apsaugą (sveikatos ir nelaimingų atsitikimų draudimą, o apmokamų stažuotių atveju ir nedarbingumo atostogas);

1.3.5 stažuotojams turėtų būti teikiama reikalinga finansinė parama;

1.3.6 reikalingos gairės, kurios padėtų valstybėms narėms ir stažuotių organizatoriams suprasti, kaip būtų galima gauti paramą stažuotių sistemoms iš jau esamų ES ir nacionalinių šaltinių ir sukurti lanksčias, bendros finansinės atsakomybės stažuotių sistemas;

1.3.7 būtina didesnė stažuotių užsienyje pasiūla siekiant padidinti jaunų žmonių judumą ES viduje. Stažuotių įtraukimą į EURES paslaugas reikėtų vertinti teigiamai, tačiau reikėtų numatyti papildomų priemonių atviram ir skaidriam stažuotojų priėmimo į stažuotes procesui skatinti;

1.3.8 reikia išsamesnių duomenų apie visas tiek Europos, tiek nacionalinio lygmens stažuotes ir visų jų rūšių įvertinimo. Tai pasakytina tiek apie kiekybinius, tiek apie kokybinius duomenis, kuriais būtų galima remtis vertinant stažuočių kiekybę, kokybę, poveikį ir veiksmingumą;

1.3.9 itin svarbu atitinkamomis priemonėmis, ugdančiomis sąmoningumą ir gerinančiomis prieinamumą, užtikrinti, kad neįgalūs asmenys galėtų dalyvauti stažuotėse;

1.3.10 svarbu įtraukti visus suinteresuotus dalyvius (socialinius partnerius, pilietinės visuomenės organizacijas, ypač jaunimo organizacijas) į gairių rengimą, stebėseną ir sistemos įgyvendinimo vertinimą.

2. Bendrosios pastabos

2.1 2012 m. gruodžio mėn. Europos Komisija paskelbė Jaunimo užimtumo srities dokumentų rinkinį, kuriame pateikti trys svarbūs pasiūlymai: „Jaunimo garantija“, Stažuočių kokybės sistema ir Europos pameistrystės aljansas; taip pat pasiūlyta išplėsti EURES. EESRK aktyviai stebi visų šių priemonių įgyvendinimo procesą.

2.2 Komitetas palankiai vertina Tarybos rekomendaciją dėl stažuočių kokybės sistemos tiek kaip priemonę, užtikrinančią gerą mokymosi turinio kokybę ir tinkamas darbo sąlygas stažuočių metu, tiek kaip priemonę, užkertančią kelią nuolatinių darbuotojų keitimui stažuotojais, ar neleidžiančią stažuotei tapti išankstine įdarbinimo sąlyga.

2.3 EESRK pripažįsta, kad aukštos kokybės stažuotės yra būtinos norint sėkmingai įgyvendinti Jaunimo garantijų iniciatyvą⁽¹⁾ (kuria siekiama „kad jaunimas iki 25 metų turėtų galimybių gauti gerų pasiūlymų dirbti, toliau mokytis, atlikti gamybinę praktiką ar stažuotę per keturis mėnesius po mokyklos baigimo ar darbo netekimo“) ir pasiekti pagrindinį strategijos „Europa 2020“ tikslą, kad iki 2020 m. darbo vietą turėtų 75 proc. 20–64 metų amžiaus žmonių. Svarbu atsižvelgti į tai, kad tinkamas naudojimas stažuočių sistemomis gali padėti spręsti gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitikties problemą ir kartu padėti pereiti iš švietimo sistemos į darbo rinką.

2.4 Nepaisydamas pagirtinos pažangos, padarytos daugelyje valstybių narių, Komitetas pritaria išvadai, kad dabartiniu metu pagrindinės kliūtys, trukdančios stažuotėms ES, yra nepatenkinamas mokymosi turinys ir netinkamos darbo sąlygos. Tai patvirtina neseniai atliktas Eurobarometro tyrimas⁽²⁾, kurio duomenimis daugiau nei 28 proc. stažuotojų mano, kad per stažuotes įgyta patirtis nebuvo ar nebus naudinga ieškant nuolatinio darbo.

2.5 EESRK mano, kad stažuotės yra tik viena iš priemonių, kuria galima spręsti nedarbo ir gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitikties problemą. Siekiant įveikti šias problemas, reikėtų Europos ir nacionaliniu lygiu įgyvendinti kompleksinę ir tarpusavyje susijusią įvairių sričių politiką.

2.6 Be to, Komitetas pažymi, kad rekomendacijoje minimos tik „atvirosios rinkos“ ir tarptautinės stažuotės ir pamiršamos kitos, dažnesnės ir veiksmingesnės stažuočių rūšys Europos Sąjungoje⁽³⁾ – stažuotės, susijusios su švietimo programomis ir su aktyvia darbo rinkos politika, skirtos darbo neturintiems, dažniausiai žemos kvalifikacijos arba ne kvalifikuotiems jaunuoliams.

2.7 Sistema turėtų būti pakankamai lanksti, kad būtų atsižvelgta į skirtingą valstybių narių pradinę padėtį ir nacionalinius teisės aktus bei praktiką, kartu nepažeidžiant subsidiarumo principo.

2.8 Jei į stažuočių kokybės sistemą būtų įtraukta daugiau stažuočių, susietų su švietimo programomis, „atvirosios rinkos“ stažuočių srityje būtų galima laikytis sistemingesnio požiūrio, visų pirma atsižvelgiant į švietimo sektoriuje jau taikomus kokybės užtikrinimo metodus; tai galėtų būti visų stažuočių sistemų veiksmingo kokybės kontrolės mechanizmo pavyzdys. Vienos kokybės užtikrinimo priemonės taikymas visoms stažuočių rūšims pagerintų būtinų kokybės sąlygų supratimą ir padidintų skaidrumą bei padėtų orientuoti stažuotes į mokymosi rezultatus. Tačiau svarbu užtikrinti, kad tokia priemonė neprieštarautų atitinkamiems valstybėse narėse galiojantiems teisės aktams.

⁽¹⁾ Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo, OL C 120, 2013 4 26, p. 1.

⁽²⁾ „Stazuotojų patirtis Europos Sąjungoje“ (angl. The experience of traineeships in the EU), Eurobarometras, 2013 m.

⁽³⁾ Išsamios stažuočių sąlygų valstybėse narėse apžvalgos tyrimas (angl. Study on a comprehensive overview on traineeship arrangements in Member States), Europos Sąjunga, 2012 m.

2.9 Vis dėlto EESRK pabrėžia, kad vien tik teisinė ir reguliavimo sistema savaime negarantuos stažuočių kokybės. Užtikrinant aukštą stažuočių kokybę itin svarbus bus reglamentų įgyvendinimas ir patikima viso proceso stebėseną. Valstybės narės turi turėti galimybę nuspręsti, kaip geriausiai užtikrinti stažuočių kokybę ir išvengti piktnaudžiavimo.

2.10 Būtina didesnė stažuočių užsienyje pasiūla siekiant padidinti jaunų žmonių judumą ES viduje. Komitetas labai palankiai vertina pasiūlymą į EURES sistemą įtraukti stažuotes, ypač atsižvelgdamas į tai, kad tarptautinių stažuočių skatinimas duoda papildomos naudos (šiuo metu tik 9 proc. stažuočių vyksta užsienyje²). Tačiau reiktų imtis papildomų veiksmų atviram ir skaidriam stažuotojų priėmimo procesui skatinti, šiuo tikslu pasinaudojant informacinėmis ir institucinėmis priemonėmis. Gairėse galimoms priimančiosioms organizacijoms būtų galima nustatyti atvirų ir skaidrių priėmimo į stažuotes procesų principus ir stažuočių kokybės kriterijus. Be to, tikslinė auditorija turėtų būti geriau informuota apie įgyvendinamas stažuočių programas ir galimybes, pirmiausia per socialinę žiniasklaidą ir internetą.

3. Investicijų į stažuotojų mokymą vaidmuo

3.1 EESRK yra įsitikinęs, kad stažuotojai gali įnešti savo indėlį į įmonės veiklą ir apskritai ekonomiką, kartu įgyti jiems reikiamos patirties, jei darbo vietoje yra pakankamai gerai struktūruota mokymosi aplinka.

3.2 Nors stažuotė ir suteikia galimybę mokytis, svarbu pripažinti jos teikiamą naudą visiems suinteresuotiesiems subjektams – stažuotojui, darbdaviui, ekonomikai, o kartu ir visuomenei. Todėl visiems turėtų rūpėti aukštos kokybės, prieinamų stažuočių sistemų užtikrinimas.

3.3 Komitetas mano, jog rekomendacijoje turėtų būti aktyviau skatinama investuoti į stažuotes. Turėtų būti teikiamas didelis dėmesys MVĮ, kadangi šios įmonės dažnai neturi kapitalo, kurį galėtų investuoti į stažuotojus, jei joms neteikiama speciali parama.

3.4 Priežastis, dėl kurių smulkesnės įmonės negali pakankamai investuoti į stažuotes lemia MVĮ ypatumai: trumpalaikiškumas, negalėjimas greitai pasinaudoti stažuotojų teikiama nauda ir mokymo sąnaudų bei naudos neadekvatumas. Stažuotė tai investicija, kuri įmonei atsiperka ne iš karto. Kita mažų įmonių problema, dėl kurios jos svarsto, ar rengti stažuotes, yra tai, kad stažuotojas įmonėje gali likti nepakankamai ilgai, kad atsipirktų jo mokymo sąnaudas.

3.5 EESRK mano, kad naudą gauna ne tik atskiras darbuotojas ar įmonė – aukštos kvalifikacijos ir gerai parengta darbo jėga suteikia konkurencinių privalumų. Todėl valstybės kišimasis į rinką siekiant papildyti privačias lėšas yra pateisinamas. Kadangi MVĮ sukuria daug grynųjų darbo vietų ir yra ekonomikos augimo varomoji jėga, investavimas į stažuotes mažose įmonėse gali būti pateisinamas remiantis rinkos nepakankamumo (tokio, kaip įgūdžių ir išsilavinimo neatitikimas), kuris atsiranda dėl išorės veiksnių ir viešųjų gėrybių, koregavimu: tokio būdu mažosios įmonės galėtų įnešti didesnę indėlį į ekonomikos augimą ir visuomenės gerovę⁽⁴⁾.

3.6 Todėl Komitetas rekomenduoja tiek valstybėms narėms, tiek stažuočių organizatoriams parengti gaires, kaip būtų galima paremti mokymo sistemas panaudojant jau turimus Europos ir nacionalinius finansavimo šaltinius. Šiose gairėse taip pat turėtų būti pateikta gerosios praktikos pavyzdžių, kaip įgyvendinti mokymo sistemas įmonėse ir organizacijose.

3.7 EESRK mano, kad svarbu užtikrinti, jog darbdaviai žinotų, kokios gryniosios naudos jie gali tikėtis numatydami stažuotės vietas. Atskleidžiamos realiąją ekonominę naudą, viso sąnaudų ir naudos spektro studijos galėtų paskatinti darbdavius priimti stažuotojus. Be to, būtina didinti visuomenės informuotumą apie tai, kad įmonės turi rengti kokybiškas stažuotes.

4. Kompensacija ir socialinė apsauga

4.1 Atsižvelgdamas į tai, kad tik 62 proc.⁽⁵⁾ jaunų žmonių stažavosi sudarę rašytinį stažuotės susitarimą ar sutartį su priimančiąja organizacija ar įmone, Komitetas remia reikalavimą, kad stažuotės susitarimai būtų sudaromi privaloma tvarka. Reiktų apibrėžti bendrus stažuočių susitarimų teisinius standartus. Reiktų pažymėti, kad raštiški teisiniai susitarimai ar sutartys naudingi tiek stažuotės organizatoriui, tiek stažuotojui, kadangi jie sustiprina abiejų šalių atsakomybę ir teises.

⁽⁴⁾ „Vadovų mokymai MVĮ“ (angl. Management Training in SMEs), EBPO, 2002 m.

⁽⁵⁾ „Stazuočių patirtis Europos Sąjungoje“ (angl. The experience of traineeships in the EU), Eurobarometras, 2013 m.

4.2 Tačiau Komitetas rekomenduoja, kad „atvirosios rinkos“ stažuotių atveju stažuotės organizatorius suteiktų bazinę socialinę apsaugą (sveikatos ir nelaimingų atsitikimų draudimą, o apmokamų stažuotių atveju ir nedarbingumo atostogas) ir tai turėtų būti įtraukta į stažuotės sutartį privaloma tvarka. Jeigu stažuotė pagal nacionalinę teisę ir praktiką yra laikoma darbo santykiais, turėtų būti taikomos visos valstybių narių darbo ir socialinės teisės bei kolektyvių sutarčių nuostatos (įskaitant atlyginimui taikomus reikalavimus). Kilus ginčui, Komitetas rekomenduoja stažuotojus laikyti silpnąja šalimi ir jiems suteikti reikiamą pagalbą.

4.3 Valstybėse narėse įprasčiausi įvairių rūšių stažuotių finansavimo būdai yra Europos ir nacionaliniai ar regioniniai fondai, institucijų pagalba (pvz., universitetų dotacijos), finansavimas savomis lėšomis ir įmonių ištekliais. Kai finansuojama viešosiomis lėšomis, dažnai teikiama Europos fondų, ypač Europos socialinio fondo (ESF), parama. Tačiau „atvirosios rinkos“ stažuotių atveju ypač paplitęs finansavimas paties stažuotojo lėšomis, ir dažnai jis negauna jokios kompensacijos arba gauna nepakankamą kompensaciją. Nustatyta, kad 59 proc. visų stažuotojų negauna jokios finansinės kompensacijos ir turi pasikliauti savo nuosavais finansavimo šaltiniais, būtent savo santaupomis ir šeimos parama.

4.4 Komitetas pabrėžia, kad stažuotojai rengdamiesi būsimai karjerai ir didindami savo įsidarbinimo galimybes neturi patirti skurdo rizikos. Stažuotės turėtų būti vienodai prieinamos visiems, todėl kai nėra finansinės kompensacijos, ribojamas stažuotės sistemos prieinamumas (visoje ES stažuotę užbaigė tik 46 proc. respondentų⁵). Tai prilygsta tam tikros kategorijos jaunimo diskriminacijai dėl jų finansinės padėties.

4.5 Kalbant apie bendrą atsakomybę, Komitetas skatina valstybes nars ieškoti lanksčių stažuotojų kompensavimo problemos sprendimų. Toks požiūris turėtų užtikrinti aukštą stažuotių kokybę ir deramas sąlygas, tačiau neturėtų atgrasyti įmonių nuo stažuotių organizavimo. Stažuotių kompensavimas turėtų būti laikomas ne tik uždarbiu, bet ir priemone, užtikrinančia visų jaunuolių vienodas galimybes dalyvauti stažuotių programose.

4.6 EESRK rekomenduoja peržiūrėti ir aptarti su socialiniais partneriais visas galimybes: stažuotių organizatoriams taikomas mokesčių lengvatas, Europos ir nacionalinių fondų panaudojimą, socialinės apsaugos paketams taikomas nuolaidas ir pan., kad visa kompensavimo našta nebūtų užkraunama tik stažuotės organizatoriams.

4.7 EESRK norėtų paraginti Europos Komisiją kuo greičiau parengti valstybėms narėms ir įmonėms geriausios praktikos gaires.

4.8 Geroji stažuotių praktika, įvardyta rekomendacijoje dėl stažuotių kokybės sistemos, turėtų būti taikoma ne tik „atvirosios rinkos“ stažuotėms, bet ir viešojo sektoriaus bei ES institucijose rengiamoms stažuotėms.

5. Kiti aspektai

5.1 EESRK pritaria rekomendacijai iki šešių mėnesių apriboti stažuotių trukmę ir stažuotių kartojimą siekiant užtikrinti, kad darbuotojai nebūtų keičiami stažuotojais ir kad stažuotėmis nebūtų piktnaudžiaujama kaip nuolatinės darbo vietos alternatyva. Tačiau galbūt būtų tikslinga, kad stažuotės užsienyje truktų ilgiau nei vykstančios stažuotojo kilmės šalyje.

5.2 EESRK mano, jog labai svarbu, kad neįgalūs asmenys galėtų dalyvauti stažuotių sistemose vienodomis sąlygomis, ir rekomenduoja imtis atitinkamų priemonių prieinamumui gerinti ir sąmoningumui šiuo klausimu ugdyti.

5.3 EESRK ragina socialinius partnerius toliau dėti pastangas, kad būtų pripažįstami igūdžiai ir kompetencijos, įgytos stažuotėse ar kitu būdu (pavyzdžiui, per savanorišką veiklą). Atsižvelgiant į tai, pastaruoju metu aptariama Europos igūdžių ir kvalifikacijų erdvė galėtų užtikrinti papildomą skaidrumą.

5.4 Komitetas pritarė stažuotės pažymėjimų išdavimui, tačiau rekomenduoja užtikrinti, kad šie pažymėjimai būtų bendro standarto; taip pat siūlo pagalvoti, ar nevertėtų šių pažymėjimų susieti su jaunimo pasu (*Youth Pass*) ir Europos kvalifikacijų sistema, kad jie būtų plačiai pripažįstami ir naudingi jaunimui bei jo būsiesiems darbdaviams.

5.5 Komitetas ragina tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu palaikyti visų suinteresuotų dalyvių (socialinių partnerių, pilietinės visuomenės, ypač jaunimo, organizacijų) dialogą, įtraukiant juos į gairių rengimą, stebėseną ir sistemos įgyvendinimo vertinimą.

2014 m. vasario 27 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų siekiant sumažinti lengvųjų plastikinių maišelių naudojimą

COM(2013) 761 final – 2013/0371 (COD)

(2014/C 214/08)

Pranešėjas **Seamus Boland**

Taryba, 2013 m. lapkričio 15 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. lapkričio 18 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnio 3 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų siekiant sumažinti lengvųjų plastikinių maišelių naudojimą

COM(2013) 761 final – 2013/0371 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. vasario 12 d. priėmė savo nuomonę.

496-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (vasario 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 227 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl Direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų siekiant sumažinti lengvųjų plastikinių maišelių naudojimą. Vis dėlto, jis atkreipia dėmesį į aiškiai reiškiamą kritiką, kad šio pasiūlymo dėl direktyvos gali nepakakti norint artimiausiu metu pasiekti plastikinių maišelių sumažinimo tikslą.

1.2 EESRK sutinka, kad nuolat naudojant lengvuosius plastikinius maišelius daroma didžiulė žala jūros gyvybės formų aplinkai ir ši žala turi rimtų pasekmių tam tikroms jūros gyvūnų rūšims, taip pat ir žmonių sveikatai.

1.3 EESRK žino, kad plastikinių maišelių kontrolė yra susijusi su daugybe teisėkūros problemų, todėl primygtinai rekomenduoja pasiūlyta direktyva užtikrinti, kad kiekviena valstybė narė tvirtai išsipareigotų panaikinti tokias atliekas visiems laikams.

1.4 EESRK reiškia susirūpinimą, kad pasiūlymu gali ir nepavykti pasiekti pagrindinių atliekų sumažinimo tikslų, kadangi nėra aiškaus ES prevencijos tikslo, kuris būtų valstybių narių priemonių veiksmingumo kriterijus ir galėtų tapti teisiškai privalomu nustatytomis sankcijomis.

1.5 Todėl EESRK rekomenduoja:

— ES nustatyti kiekybinį lengvųjų plastikinių maišelių naudojimo mažinimo tikslą. Nustatant tikslą remtis didesnės valstybių narių, kuriose lengvųjų plastikinių maišelių naudojama mažai, grupės patirtimi;

— už tikslo neįgyvendinimą numatyti konkrečias sankcijas.

1.6 Kadangi yra žinoma, kad skirtingose valstybėse narėse taikant įvairias plastikinių maišelių kontrolės priemones pasiekta nevienodų rezultatų, EESRK rekomenduoja, kad kiekviena valstybė narė pati atliktų tyrimą, kaip ji galėtų kuo geriau įgyvendinti šią direktyvą, ir tuomet pasirinktų geriausiai jos poreikius atitinkantį sprendimą, kuris leistų jai realiai laikytis bendro ES tikslo.

1.7 EESRK rekomenduoja valstybėms narėms pasirenkant įgyvendinimo politiką atidžiai išanalizuoti poveikį vartotojams, mažmeninės prekybos sektoriui ir aplinkai.

1.8 EESRK palankiai vertina Aplinkos generalinio direktorato 2011 m. poveikio vertinimo ataskaitos išvadą, kad plastikinių maišelių naudojimo mažinimas bent jau neturi poveikio užimtumui ir gali padėti padidinti darbo vietų, susijusių su alternatyviais pakartotinio naudojimo maišeliais, kurie keltų mažiau problemų aplinkai.

1.9 Kaip ir ankstesnėje nuomonėje NAT/600 dėl Europos plastiko atliekų strategijos (žalioji knyga), EESRK rekomenduoja aiškiai pripažinti pilietinės visuomenės vaidmenį gerinant įpročius.

2. Bendra informacija apie teisėkūros iniciatyvas

2.1 Vadovaujantis ES teisės aktais pagal Pakuočių ir pakuočių atliekų direktyvą (Direktyva 94/62/EB) plastikiniai maišeliai laikomi pakuote. Tačiau konkrečiai plastikinių maišelių klausimui skirto ES teisės akto ar politikos nėra. Kai kurios valstybės narės yra parengusios labai sėkmingą jų naudojimo mažinimo politiką. Tačiau ne visos.

2.2 Pasiūlymu siekiama sumažinti plonesnių kaip 50 mikronų (0,05 mm) storio plastikinių maišelių naudojimą Europos Sąjungoje. Kitaip tariant, direktyva yra skirta lengviesiems plastikiniams maišeliams, kurie platinami parduotuvių kasose ir skirti pirkiniams išsinešti iš prekybos centrų ir kitokių parduotuvių.

2.3 Teisėkūros sunkumai, kilę nustatant ir įgyvendinant ES masto plastikinių maišelių naudojimo mažinimo tikslą, kuris būtų taikomas visoms valstybėms narėms, problemą tik dar labiau pagilino. Užuot nustatius bendrą ES tikslą, kuris iš esmės sumažintų apyvartoje esančių plastikinių maišelių skaičių, buvo pasirinkta į Direktyvą 94/62/EB įtraukti visoms valstybėms narėms taikomą įpareigojimą mažinti lengvųjų plastikinių maišelių naudojimą, kartu leidžiant joms pačioms nusistatyti nacionalinius naudojimo mažinimo tikslus ir pasirinkti, kokias priemones patvirtinti šiems tikslams įgyvendinti. Dėl šių priemonių neturėtų apskritai padidėti kitų pakuočių gamyba.

2.4 Europos Sąjunga nesėkmingai bandė suderinti politiką, pagal kurią būtų imamasi bendrų veiksmų plastikinių maišelių šiukšlių keliamoms problemoms spręsti. Pavyzdžiui, Italija nori juos visai uždrausti. Austrija šį pasiūlymą užginčijo dėl teisinių priežasčių. Kitos šalys, pavyzdžiui, Danija, Airija ir Bulgarija, plastikinius maišelius apmokestino. JK 2015 m. numato įvesti ribotą mokesčių, kuris turės padarinių mažmeninės prekybos įmonėms, kuriose dirba daugiau nei 250 asmenų. Mažmenininkai Prancūzijoje, Vokietijoje, Portugalijoje, Vengrijoje ir Nyderlanduose nustatė mokesčių už plastikinius maišelius.

3. Bendrosios aplinkybės ir Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1 Europos Parlamentas ir Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnio 3 dalimi ir 304 straipsniu, nori pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Direktyvos 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų siekiant sumažinti lengvųjų plastikinių maišelių naudojimą.

3.2 Kad parengtų šį pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, Komisija atliko poveikio vertinimą⁽¹⁾. Remiantis poveikio vertinimo duomenimis, yra apskaičiuota, kad per 2010 m. kiekvienas ES pilietis sunaudojo 198 plastikinius maišelius, iš kurių 90 proc. buvo lengvieji maišeliai, kurie pakartotinai naudojami rečiau ir lengviau tampa šiukšlėmis.

3.3 Toje pačioje ataskaitoje nurodoma, kad 2010 m. ES išmesta per 8 milijardus plastikinių maišelių. Šios šiukšlės labai teršia jūrų aplinką – mūsų jūrose susikaupia didžiuliai jų kiekiai. Netgi iš pakrantės neturinčių šalių upės ir srovės plastikinius maišelius nuneša į vandenynus. Kadangi plastikiniams maišeliui suirti gali prireikti šimtų metų, tai milžiniška pasaulinė problema ir dėl sukeltos taršos, ir dėl žalos mūsų vandenynų ekosistemoms.

3.4 Komisijos tyrime nurodoma, kad tokių maišelių naudojimo rezultatai labai skirtingi – nuo vidutiniškai keturių maišelių, tenkančių vienam gyventojui per metus Suomijoje ir Danijoje ir baigiant 466 – Lenkijoje, Portugalijoje ir Slovakijoje.

4. Bendros ir konkrečios pastabos

4.1 Josef Zbořil parengtoje EESRK nuomonėje NAT/600 dėl Europos plastiko atliekų strategijos (žalioji knyga) Komitetas atkreipė dėmesį į bendras rimtas dėl plastiko atliekų kylančias problemas ir rekomendavo keletą pagrindinių veiksmų, kurie padėtų kovoti su tarša plastiko atliekomis⁽²⁾.

⁽¹⁾ Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų siekiant sumažinti lengvųjų plastikinių maišelių naudojimą, poveikio vertinimas (COM(2013) 761 final – 2013/0371 (COD)).

⁽²⁾ Nuomonė dėl *Europos plastiko atliekų strategijos* (žalioji knyga), OL C 341, 2013 11 21, p. 59–66.

4.2 Didelis plastikinių maišelių skaičiaus sumažėjimas padėtų sumažinti biologinei įvairovei, ypač jūrų aplinkai, daromą spaudimą, taip siekiant ES biologinės įvairovės strategijos tikslų iki 2020 m. sustabdyti biologinės įvairovės ir ekosistemų funkcijų nykimą Europos Sąjungoje.

4.3 Yra žinoma, kad ne mažiau kaip 267 skirtingos rūšys nukentėjo išpainiojusios į jūroje atsidūrusias plastikinių maišelių šiukšles ar jas prarijusios. 94 proc. Šiaurės jūros paukščių skrandžiuose randama plastiko. Maišelių rasta ir keleto nykstančių jūrų gyvūnų rūšių skrandžiuose.

4.4 Pagrindinės priežastys, kurios prisideda prie problemos didėjimo:

- rinkos nepakankamumas ir mažas visuomenės informuotumas;
- nesugebėjimas įgyvendinti ir užtikrinti galiojančių teisės aktų pakuočių ir pakuočių atliekų srityje vykdymą;
- nesugebėjimas užsibrėžti realių tikslų, kurie labai sumažintų lengvųjų plastikinių maišelių naudojimą;
- daugelio valstybių narių politinės valios trūkumas išspręsti šią problemą nustatant realius tikslus.

4.5 Kita vertus, dideli vienam žmogui tenkančio lengvųjų plastikinių maišelių skaičiaus skirtumai įvairiose valstybėse narėse rodo, kokia yra galimybė per palyginti trumpą laikotarpį drastiškai sumažinti tokių plastikinių maišelių naudojimą, jei pakaktų politinės valios imtis veiksmų. Pavyzdžiui, po to, kai Airija įvedė mokesčių pardavimo vietoje, plastikinių maišelių naudojimas sumažėjo 80 proc.

4.6 Jei nebus imtasi veiksmingų priemonių, numatoma, kad į rinką pateikiamų plastikinių maišelių kiekis 2020 m. ES 27 lygiu padidės nuo 99 mlrd. (2010 m. duomenys) iki 111 mlrd. ⁽³⁾ Nesugebėjimas nedelsiant imtis ryžtingų veiksmų, kurie apribotų plastikinių maišelių naudojimą ir sumažintų su juo susijusią šiukšlių problemą, turės įtakos aplinkai ir gyventojams ne tik ES, bet ir už jos ribų, plastiko perdirbėjams, valdžios institucijoms, žuvininkystės pramonei, turizmui ir vietos įmonėms.

4.7 Daugelis aplinkosaugos grupių aiškiai teigia, kad Komisijos pasiūlymas yra silpnas, nes jo 1 straipsnio 2 dalyje teigiama, kad „Valstybės narės imasi priemonių, kad sumažintų lengvųjų plastikinių maišelių naudojimą savo teritorijoje per dvejus metus nuo šios direktyvos įsigaliojimo“, tačiau nenustatomas aiškus prevencinis tikslas.

4.8 Taip pat suprantama, kad direktyvos, už kurių įgyvendinimą yra atsakingos tik valstybės narės ir už kurių nevykdymą nėra nustatyta jokių aiškių sutartų sankcijų, sulaukia daug mažesnės sėkmės.

4.9 Jei būtų nustatytas kiekybinis prevencinis lengvųjų plastikinių maišelių naudojimo tikslas, valstybėms narėms tai būtų aiškus siekis ir kriterijus, kurio įgyvendinimą būtų galima stebėti ir prireikus kontroliuoti. Kita vertus, valstybės narės galėtų lanksčiai pasirinkti priemones, kaip pasiekti šį tikslą. Tai galėtų būti ekonominės paskatos, pavyzdžiui, mokesčiai ar rinkliavos, vartotojų informuotumo didinimo kampanijos, reguliavimo priemonės arba visų šių priemonių derinys, atsižvelgiant į konkrečias kiekvienos valstybės narės aplinkybes. Poveikio vertinime buvo svarstoma 35 maišelių vienam žmogui per metus prevencinis tikslas. Toks tikslas būtų pagrįstas vidutiniu lengvųjų plastikinių maišelių naudojimu 25 proc. 2010 m. geriausių rezultatų šioje srityje pasiekusių valstybių pavyzdžiu; šį tikslą būtų galima laikyti realiu ir pagrįstu taikyti kitoms valstybėms narėms. Jei jis taptų visos ES prevenciniu tikslu, vienkartinį plastikinių maišelių naudojimas ES sumažėtų 80 proc. Tai turėtų būti minimalus tikslas.

4.10 Komisijos poveikio vertinime teigiama, kad priemonės, skirtos sumažinti vienkartinį plastikinių maišelių naudojimą, neturės neigiamo poveikio ekonomikai ar užimtumui.

Jo išvados:

- sumažės žmonių, dirbančių **vienkartinį plastikinių maišelių** gamybos srityje, skaičius;
- tačiau tikėtina, kad padidės žmonių, dirbančių **daugkartinio naudojimo plastikinių maišelių, popierinių maišelių ir maišelių šiukšliadėžėms** gamybos srityje;
- 2011 m. poveikio vertinime minimoje PODCOM ataskaitoje teigiama, kad 2006 m. trečdalis lengvųjų plastikinių maišelių buvo importuojami, daugiausiai iš Azijos. Joje taip pat nurodyta, kad nemaža gamybos pramonės dalis persikėlė į Aziją. Joje pateikiamas pavyzdys, kad Jungtinėje Karalystėje beveik 98 proc. tokių maišelių importuojami iš Tolumų Rytų;

⁽³⁾ Remiantis PRODCOM (Eurostato duomenų bazė, kurioje pateikiami statistiniai duomenys apie perdirbtų produktų gamybą). (Komisijos poveikio vertinimas, 2.4 skyrius).

- ataskaitoje nurodoma, kad ES šalyse dažniausiai gaminami truputį storesni maišeliai;
- poveikio vertinimo ataskaitoje teigiama, kad nebus daromas joks papildomas poveikis užimtumui (psl. 86). Joje taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad dauguma plastikinių maišelių gamintojų gamina skirtingų dydžių maišelius ir kad lengvųjų plastikinių maišelių naudojimo mažinimo priemonės gali padidinti daugkartinio naudojimo maišelių paklausą ir tokiu būdu kurti darbo vietas.

2014 m. vasario 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 dėl Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokolo techninio įgyvendinimo

(COM(2013) 769 final – 2013/0377 (COD))

(2014/C 214/09)

Pranešėjas **Richard Adams**

Europos Parlamentas, 2013 m. lapkričio 18 d., ir Taryba, 2013 m. gruodžio 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 dėl Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokolo techninio įgyvendinimo

COM(2013) 769 final – 2013/0377(COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. vasario 12 d. priėmė savo nuomonę.

496-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (vasario 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 226 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Pasiūlymas palengvina galiojančių susitarimų, susijusių su Kioto protokolu, techninį įgyvendinimą ir sudaro tam sąlygas. Komitetas pritaria tokiam pasiūlymui, koks yra pateiktas.

2. Bendra informacija

2.1 1997 m. pasaulio valstybių sudarytas Kioto protokolai, kuriuo kiekviena valstybė atskirai įpareigojama mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, įsigaliojo 2005 m. Industrializuotos valstybės pasižadėjo iki 2012 m. skirtingu mastu, tačiau vidutiniškai 5,2 proc. 1990 m. lygio, sumažinti savo metinį išmetamo anglies dioksido kiekį (apskaičiuojamą pagal šešių rūšių šiltnamio efektą sukeliančias dujas (ŠESD)). Nors nuo 1990 m. pasaulinis išmetamas ŠESD kiekis išaugo 40 proc., Kioto protokolai laikomas mažu, tačiau labai svarbiu pirmuoju tarptautinės bendruomenės žingsniu šioje srityje.

2.2 Pagal Kioto protokolą 15 ES valstybių narių įsipareigojo iki 2008–2012 m. sumažinti savo bendrą išmetamą teršalų kiekį, kad jis būtų 8 proc. mažesnis už 1990 m. išmetamųjų teršalų lygį. Tikėtina, kad šis tikslas bus pasiektas ir viršytas. 2004 m. į ES įstojusioms valstybėms narėms taip pat nustatyti Kioto taršos mažinimo tikslai (5, 6 ar 8 proc.), kuriuos jos beveik pasiekė arba viršijo. ES vienašališkai įsipareigojo, kad jos 28 valstybės narės iki 2020 m. bendrą išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažins 20 proc. palyginti su 1990 m. lygiu.

2.3 Nors ES bendras vidaus produktas nuo 1990 iki 2011 m. išaugo 45 proc., bendras 28 valstybių narių išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, įskaitant tarptautinės aviacijos išmetamus teršalus, kuriems taip pat taikomi ES vienašališki įsipareigojimai, 2011 m. sudarė 16,9 proc. mažiau už 1990 m. lygį, o 2012 m. apie 18 proc. mažiau už 1990 m. lygį. Naujausios valstybių narių prognozės rodo, kad 2020 m. bendras išmetamųjų teršalų kiekis, įskaitant tarptautinę aviaciją, bus 21 proc. mažesnis už 1990 m. lygį.

2.4 Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokolo Dohos pakeitimas nustato antrąjį Kioto protokolo įsipareigojimų laikotarpį, kuris prasidėjo 2013 m. sausio 1 d. ir baigsis 2020 m. gruodžio 31 d.

2.5 Kioto protokolo antrasis įsipareigojimų laikotarpis pratęs egzistuojančios visuotinės išmetamųjų teršalų apskaitos sistemos galiojimą ir ją sustiprins, siekiant užtikrinti susitarimo šalių rezultatų skaidrumą ir jų įsipareigojimų vykdymą.

2.6 Kioto protokolui įgyvendinti po 2012 m. Europos Sąjungai, jos valstybėms narėms ir Islandijai reikia parengti techninio įgyvendinimo taisykles. Dabartiniame Stebėsenos mechanizmo reglamente nėra teisinio pagrindo, kuris leistų Komisijai priimti deleguotuosius aktus, susijusius su taisyklių įgyvendinimu antrąjį išsipareigojimų laikotarpį. Todėl reikia iš dalies pakeisti reglamentą (ES) Nr. 525/2013, kad atsirastų būtinas teisinis pagrindas.

3. Pasiūlymo iš dalies pakeisti reglamentą turinys

3.1 Siūlomame reglamente nustatomas pagrindas tam tikriems techniniams klausimams įgyvendinti priimant teisės aktus. Konkrečiai, šie klausimai – tai:

- vienetų tvarkymo procesas, kaip antai Kioto vienetų sandoriai (vienetų išdavimas, perdavimas, įsigijimas, panaikinimas, nurašymas, perkėlimas, pakeitimas ar galiojimo datos pakeitimas) Europos Sąjungos, nacionaliniuose valstybių narių ir Islandijos registruose bei tarp šių registru;
- apskaitos procesai, susiję su perėjimu nuo pirmojo prie antrojo išsipareigojimų laikotarpio, įskaitant pirmojo išsipareigojimų laikotarpio apskaitos vienetų pertekliaus perkėlimą į antrąjį išsipareigojimų laikotarpį;
- ankstesnio laikotarpio pertekliaus rezervo ir išsipareigojimų laikotarpio rezervo kiekvienam bendro išsipareigojimų vykdymo susitarimo dalyviui sukūrimas ir tvarkymas;
- mokestis, arba pajamų mokestis, taikomas išduodant TMV (išmetamųjų teršalų mažinimo vienetus) ir pirmą kartą tarptautiniu mastu perduodant NNV (nustatytosios normos vienetus) antruoju išsipareigojimų laikotarpiu.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Apibendrinant, pasiūlymas leistų ES įgyvendinti antrojo Kioto protokolo laikotarpio išsipareigojimus, nes juo remiantis būtų galima išduoti, perduoti ir perkelti Kioto apskaitos vienetus. Pasiūlymas taip pat leistų Komisijai priimti sprendimus dėl deleguotųjų aktų. Pasiūlymas palengvina galiojančių susitarimų techninį įgyvendinimą ir sudaro tam sąlygas. Komitetas pritaria tokiam pasiūlymui, koks yra pateiktas.

2014 m. vasario 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „2014 m. metinė augimo apžvalga“

COM(2013) 800 final

(2014/C 214/10)

Pagrindinė pranešėja **Evelyne PICHENOT**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. lapkričio 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato „2014 m. metinė augimo apžvalga“

COM(2013) 800 final.

2013 m. lapkričio 18 d. Komiteto biuras pavedė strategijos „Europa 2020“ iniciatyviniam komitetui organizuoti Komiteto darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 496-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (vasario 26 d. posėdis), pagrindine pranešėja paskyrė Evelyne PICHENOT ir priėmė šią nuomonę 187 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Stiprinti Europos semestrą ir užtikrinti aktyvesnę pilietinės visuomenės dalyvavimą

1.1.1 Siekiant didinti atsakomybę nacionaliniu lygmeniu ir stiprinti demokratinį legitimumą, t. y. esminius Europos semestro proceso aspektus, EESRK, pripažindamas valstybių narių praktikos skirtumus, rekomenduoja aktyviau įtraukti pilietinės visuomenės atstovus. Todėl jis pateikia šiuos pasiūlymus:

- parengti **praktinį** Europos semestro priemonių **vadovą** nacionaliniams ir regionų subjektams bei išrinktiesiems atstovams,
- Europos institucijoms, visų pirma Europos Komisijai, rengti daugiau klausymų ir stiprinti ryšius su **nacionaliniais parlamentais**, kurie ir toliau atsakingi už demokratinį biudžeto ir reformų legitimumą,
- tęsti diskusijas su pilietine visuomene dėl struktūrinių reformų tvarkaraščio ir vienu metu valstybių narių įgyvendinamos politikos tarpusavio poveikio,
- aktyviau skatinti visas valstybes nares užtikrinti **socialinių partnerių ir konsultacinių organų** dalyvavimą rengiant reformas, vykdomas atsižvelgiant į konkrečias kiekvienai šaliai skirtas rekomendacijas, nacionalines reformų programas, ir užtikrinant jų stebėseną,
- įtraukti socialinius partnerius ir pilietinę visuomenę atliekant viešosios **politikos vertinimą** prieš imantis bet kokių racionalizavimo ar modernizavimo priemonių,
- toliau Europos Vadovų Tarybai teikti **metinę integruotą nacionalinių ESRT ir panašių institucijų ataskaitą** ⁽¹⁾. Šiuo požiūriu reikėtų skatinti nacionalinius konsultacinius organus labiau prisidėti prie integruotos ataskaitos rengimo,
- gauti Tarybos ir Komisijos **oficialų atsakymą** į valstybių narių pilietinės visuomenės raštu pateiktus pasiūlymus, kurios patvirtintų konsultacijų svarbą ir būtų įtraukti į diskusijas dėl konkrečių šalims skirtų rekomendacijų.
- parengti metodą, kuris padėtų pasiekti **pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo** ir socialinio dialogo valstybėse narėse **kokybės standartus**, remiantis EESRK strategijos „Europa 2020“ iniciatyvinio komiteto iniciuotu tyrimu, kuris turėtų būti paskelbtas 2014 m.

⁽¹⁾ Žr. EESRK nuorodą <http://www.eesc.europa.eu/ceslink/?i=ceslink.fr.home>.

1.1.2 2014 m. metinėje augimo apžvalgoje (MAA), kuri pagrįsta prie jos pridedamomis ataskaitomis⁽²⁾, Komisija pateikia politinę ir socialinę Europos Sąjungos viziją ir ypač pabrėžia ES politikos ir nacionalinių veiksmų koordinavimo svarbą. Taigi galima teigti, kad išlaikant ankstesnių metų prioritetus analize pradedamas Europos semestras.

Anksčiau pradėta taikyti makroekonominės ir biudžetinės priežiūros procedūra tęsiama ir 2014 m. ir yra grindžiama dokumentais, parengtais vadovaujantis **suderintos tvarkos, priežiūros ir sankcijų principu**. Ji taip pat remiasi **įspėjimo mechanizmu**, kadangi siekiama užkirsti kelią makroekonominių skirtumų atsiradimui, **nacionalinėmis reformų programomis** (NRP) ir **konkrečiomis kiekvienai šaliai skirtomis rekomendacijomis**, parengtomis konsultuojantis su kiekviena valstybe nare. Europos semestras ir toliau glaudžiai susijęs su strategija „Europa 2020“ ir jos tikslais.

1.1.3 Europoje besitęsianti finansų ir ekonomikos krizė parodė ekonominės ir pinigų sąjungos valdymo sistemos trūkumus, kuriuos reikia skubiai šalinti, kad vėl nekiltų pavojus paties euro išlikimui. EESRK pripažįsta, kad **labai daug pasiekta ekonomikos valdymo srityje**, tačiau dar kartą pabrėžia, kad būtina užtikrinti šio valdymo **demokratinį legitimumą** ir **atsakomybės suvokimą nacionaliniu lygmeniu**. Komiteto 2014 m. nuomonė **dera su ankstesnėmis MAA klausimu parengtomis nuomonėmis, kurios** apibendrintos šios nuomonės 2 punkto 1 dalyje pateiktoje rekomendacijų santraukoje. Šia nuomone papildomos ir atnaujinamos ankstesnės nuomonės, atveriamos 2015 m. perspektyvos. Nuomonėje remiamasi daugelio neseniai parengtų nuomonių išvadomis.

1.1.4 2014 m. metinė augimo apžvalga (MAA) – tai pirmasis proceso, kurį **strategijos „Europa 2020“ iniciatyvinis komitetas** stebės visus metus, etapas. Kartu su nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis ir panašiomis valstybių narių institucijomis šis komitetas stebės, kaip įgyvendinamos reformos ir politikos priemonės nacionaliniu lygmeniu. Komitetas palankiai vertina tai, kad **pagavario trišalis socialinių reikalų aukščiausiojo lygio susitikimas** aiškiai susietas su Europos semestro procesu. Komitetas prašytų Europos semestro dokumentų prieduose paskelbti taip pat ir Europos socialinių partnerių pozicijas. Be to, jis norėtų, kad atlikus MAA būtų parengta strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo pažangos ataskaita. Tokia analizė reikalinga norint pasirengti laikotarpio vidurio peržiūrai.

1.1.5 Komitetas įsitikinęs, kad krizė dar neįveikta, todėl ragina ES institucijas ir valstybes nares suderintai siekti diferencijuoto nuolatinio finansinio konsolidavimo ir imtis **ryžtingų ir tęstinių veiksmų** ir visose 28 Sąjungos valstybėse narėse **skatinti augimą, užimtumą ir konkurencingumą**. Ragina būsimą Komisiją įgyvendinti plataus užmojo **investicijų programą**, kuri leistų užtikrinti mažosioms ir vidutinėms įmonėms geresnes galimybes gauti finansavimą. ES struktūriniai ir investicijų fondai turėtų remti strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimą ir jų lėšomis galėtų būti remiamos konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose numatytos reformos. Kartu Komitetas ragina Komisiją pateikti socialinių investicijų dokumentų rinkinio įgyvendinimo veiksmų planą.

1.2 Nuoseklesnis valdymas siekiant tikros ekonominės ir pinigų sąjungos

1.2.1 Atsižvelgdamas į pranešimą „Siekis sukurti tikrą ekonominę ir pinigų sąjungą“⁽³⁾, EESRK palankiai vertina tai, kad įgyvendinant Europos semestrą **laipsniškai pereinama nuo „koordinavimo“** prie nuoseklesnio valstybių narių ekonomikos valdymo. Komitetas visų pirma pažymi, kad MAA pritaikoma prie naujų valdymo taisyklių, visų pirma euro zonoje, pagal kurias **biudžeto projektus** reikia teikti **spalio mėn. viduryje**, kad Komisija galėtų įvertinti, ar valstybės narės priėmė reikiamas priemones Europos lygmeniu nustatytiems tikslams pasiekti. Tada biudžetai bus tvirtinami nacionaliniu lygmeniu. Ši procedūra turi vykti visapusiškai laikantis nacionalinių parlamentų demokratinio legitimumo principų, kadangi tik nacionaliniai parlamentai gali keisti ir tvirtinti biudžetą.

1.2.2 EESRK pažymi, kad dalinės pažangos pasiekta 2013 m. gruodžio mėn., Europos Vadovų Tarybai susitarus dėl būsimų bendrų žlungančių bankų pertvarkymo ir priežiūros taisyklių. Komiteto manymu, pagrindą, kuriuo grindžiama bankų sąjunga, dar reikia tobulinti, nors šiuo metu lieka neišspręsta dar daug problemų, visų pirma dėl finansų sektoriaus reorganizavimo ir savitarpio pagalbos fondų steigimo terminų. Komitetui kyla daug klausimų dėl **nebaigta kurti bankų sąjungai** gresiančių pavojų ir tarpvyriausybinių proceso taikymo⁽⁴⁾.

1.2.3 EESRK apgailestauja, kad 2014–2020 m. **daugiametei finansinei programa** skirta mažiau lėšų. Tačiau Komitetas džiaugiasi, kad investicijų pajėgumai sustiprinti daugiau kaip 400 mlrd. eurų ir šias lėšas per Europos struktūrinius ir investicijų fondus (ESIF) bus galima nedelsiant skirti augimui ir užimtumui skatinti nacionaliniu ir regionų lygmeniu ir taip prisidėti prie strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimo. Komitetas palankiai vertina tai, kad pirmą kartą susietas **politinis sprendimas ir finansiniai įsipareigojimai**, kurie kartu yra svarbus augimą skatinantis veiksnys.

⁽²⁾ 2014 m. metinė augimo apžvalga, COM(2013)800 final ir priedai.

⁽³⁾ H. Van Rompuy „Siekis sukurti tikrą ekonominę ir pinigų sąjungą“, 2012 m. spalio 12 d., Europos Vadovų Taryba, Briuselis.

⁽⁴⁾ 2013 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvados.

1.2.4 Šioje MAA Komisija bando sukurti Europos sistemą augimui ES skatinti derindama **ekonomikos valdymą, daugiametę finansinę programą** ir politikos priemones įvairiems **vidaus rinkos ir pramonės politikos** aspektams papildyti. Komitetas pritaria Komisijos raginimui valstybėms narėms kuriant nacionalinę politiką atsižvelgti į **šią Europos sistemą**. Pažymi, kad MAA nurodyta, kad augimas ir konkurencingumas šiuo metu yra svarbiausi prioritetai. Jis pabrėžia, kad konkurencingumą reikėtų vertinti plačiąja prasme atsižvelgiant į kokybę ir prekių bei paslaugų padėtį, o ne apsiriboti kainomis.

1.2.5 Siekiant išsaugoti Europos socialinės sanglaudos modelį, kaip rekomenduojama ir pranešime „Siekis sukurti tikrą ekonominę ir pinigų sąjungą“, ir atsižvelgiant į Sutarties horizontaliąją socialinę išlygą, EESRK ragina Europos Vadovų Tarybą imtis veiksmų suteikti ekonominei ir pinigų sąjungai socialinį matmenį. Tai turėtų būti daroma į Europos semestrą aktyviai įtraukiant **socialinių rodiklių suvestinę**⁽⁵⁾ greta kitų makroekonominių ir biudžeto rodiklių. Šis socialinis matmuo turi padėti išvengti socialinio disbalanso, kartu su juo turi būti numatyti stabilizavimo mechanizmai, visų pirma pasitelkiant Jaunimo garantijų iniciatyvos modelį ir struktūrinius fondus, be kita ko skirtus mokymui ir perkvalifikavimui.

EESRK taip pat ragina įgyvendinant visas šias priemones atsižvelgti ir į **ES lyčių aspektą**.

1.2.6 Dėl gilios krizės, kurią šiuo metu išgyvena Europa, ir politikos, vykdomos siekiant išspręsti įsiskolinimo problemas, gali nepavykti įgyvendinti daugelio strategijos „Europa 2020“ tikslų. EESRK prašo 2014 m. pradžioje nedelsiant pradėti įgyvendinti **Smulkiojo verslo akto iniciatyvą**. Jis palankiai vertina Europos investicijų banko suteiktus naujus įgaliojimus Europos investicijų fondui MVĮ ir mikrokreditų srityje (4 mlrd. eurų) ir jo pastiprinimą padidinant kapitalą.

1.2.7 EESRK pabrėžia, kad ES turi **labai daug privalumų** šiai krizei įveikti tiek infrastruktūros, tiek paslaugų kokybės ar bendrosios rinkos požiūriu. Reikia pasinaudoti šiais privalumais norint paspartinti perėjimą prie ekologiškos ekonomikos, paskatinti inovacijas, pagerinti MVĮ galimybes gauti kreditą ir padidinti visų įmonių konkurencingumą siekiant tvaraus, ekologiško ir integracinio augimo.

1.3 Dinamiška ir tvari strategijos „Europa 2020“ peržiūros perspektyva

1.3.1 Šia nuomone, parengta atsižvelgiant į 2014 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadas, taip pat siekiama prisidėti prie **strategijos „Europa 2020“ laikotarpio vidurio peržiūros**. Tai svarbus uždavinys naujos sudėties Komisijai, kuri pradės darbą Italijos pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu. Sąjunga turės parodyti piliečiams politinę valią ir pateikti konkrečią tolesnės integracijos viziją siekiant sukurti „geresnę Europą“, o tai reiškia – „daugiau Europos“ tam tikrose politikos srityse. Siekiant pasirengti šiai strategijos „Europa 2020“ laikotarpio vidurio peržiūrai rekomenduojama ją **susieti su Europos semestro priemonėmis**, kad būtų galima pasiekti naują atsakomybės ir solidarumo pusiausvyrą. Komitetas rekomenduoja į Europos semestrą įtraukti aplinkosaugos rodiklių suvestinę.

1.3.2 Komitetas palankiai vertina tai, kad 2014 m. MAA, nepaisant įtemptos biudžeto padėties, valstybės narės raginamos spręsti **XXI amžiaus iššūkius** ir skatinti su ilgalaikiais tikslais, pavyzdžiui, klimato, susijusias investicijas. Europos semestro tikslai, metodai ir priemonės ir toliau turi apimti įvairių šakų pramonės procesų ir visos ekonomikos ekologiškumo didinimą, kad būtų galima įveikti krizę remiantis tvaresniu vystymosi modeliu. Tarp Komisijos atskaitoje nurodytų augimo ir konkurencingumo prioritetų – išteklių naudojimo efektyvumo didinimas gerinant atliekų tvarkymą, vandentvarką ir energijos vartojimo efektyvumą.

Atliekant šią peržiūrą reikėtų įtraukti **klausimus ir praktiką**, kurie tampa tvaraus vystymosi svertais, pavyzdžiui, žiedinė ekonomika, dalyvavimu ir bendradarbiavimu grindžiama ekonomika, ekologinis projektavimas, ekologinis pastatų efektyvumas, ekologinis judumas, pastatų renovacija ir tvari urbanizacija.

1.3.3 Nauja Europos strategija turės būti grindžiama bendru ES institucijų ir valstybių narių vertinimu ir derėti su **Jungtinių Tautų** tvaraus vystymosi tikslais (būsimi TVT) **laikotarpiu po 2015 m.** Europos Sąjunga svariai prisidėjo apibrėžiant šių būsimų tvaraus vystymosi tikslų **visuotinį pobūdį**. Peržiūra bus siekiama visų politikos sričių **nuoseklumo** – šis principas ES lygmeniu pritaikytas ir vystymosi politikoje. Šie visam pasauliui bendri būsimi tikslai turėtų tapti **tvariu vystymosi procesu Europos žemyne**. Todėl Komitetas rekomenduoja laikotarpio vidurio peržiūrą atlikti atsižvelgiant į Tvaraus vystymosi tikslus iki 2030 m. ir glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis.

(5) Rodikliai yra penki: nedarbas, išsilavinimo neturintis ir nedirbantis jaunimas, darbingo amžiaus gyventojų skurdo rizika, nelygybė, realios gaunamos namų ūkių pajamos.

1.3.4 Komitetas išipareigoja aktyviai dalyvauti šiame pasirengimo pereiti prie tvarios ekonomikos procese ir stebės, ar nėra poreikio parengti plataus užmojo klimato ir (arba) energetikos politiką. Reikės atsižvelgti į 2014 m. vasario 13–14 d. konferencijos „Nauja visapusiška partnerystė: Europos pilietinės visuomenės pozicijos dėl programos laikotarpiu po 2015 m.“⁽⁶⁾ darbo rezultatus. Šioje konferencijoje EESRK atliks svarbų vaidmenį.

2. 2014 m. metinės augimo apžvalgos tęstinumas ir gilinimas

2.1 Ši nuomonė dėl 2014 m. metinės augimo apžvalgos nuosekliai **pratęsia** ankstesnėse Komiteto nuomonėse išdėstytas pastabas dėl Europos semestro, kurias papildė nacionalinių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų ir panašių konsultacinių institucijų indėlis. Komitetas primena toliau pateikiamas **išvadas, kurios neprarado aktualumo** ir 2014 m.:

- **Europos semestras** yra sudėtingas geresnį koordinavimą užtikrinantis procesas, skubiai parengtas stengiantis įveikti didžiausią Europos istorijoje daugialypę krizę, atskleidusią dėl nebaigtos kurti EPS atsiradusius trūkumus;
- augimą įtvirtinti **strategijos „Europa 2020“ tiksluose**, ypač pabrėžti švietimo, mokymo, mokymosi visą gyvenimą svarbą; taikyti aktyvias darbo rinkos priemones, skatinti verslumą, savarankišką darbą; vykdyti socialinės įtraukties politiką; skatinti energijos vartojimo efektyvumą;
- ekologiškas perėjimas prie **tvaraus gamybos ir vartojimo modelio** yra būtina išankstinė sąlyga krizei įveikti;
- didėja **skirtumai** tarp valstybių narių, regionų ir teritorijų, tarp centro ir periferijos; būtina įgyvendinti sanglaudos politiką, kad būtų galima grąžinti konvergenciją į ES;
- ES institucijos ir valstybės narės turi veiksmingai įgyvendinti reformas;
- **auga valstybių įsiskolinimas**, kurį didina bankų krizė;
- **biudžeto konsolidavimo diferenciacija** dera su augimo atsivylimu; valstybės finansų konsolidavimo politika turi būti taikoma ilgesnį laikotarpį ir remtis racionaliu pajamų ir išlaidų, pasiūlos ir paklausos balansu;
- lygiagrečiai būtina skubiai **imtis iniciatyvos augimui, užimtumui ir konkurencingumui atkurti**; prireikus, būtina veiksmingai įgyvendinti reformas prekių, paslaugų ir darbo rinkose; remti investicijas ir solidarumo politiką; užbaigti kurti **bankų sąjungą**;
- krizei įveikti įgyvendintos politikos priemonės daro neigiamą socialinį poveikį; skaičiuojant struktūrinių reformų sąnaudas ir pelną būtina atsižvelgti į **socialinį teisingumą ir nešališkumą**; būtina atlikti šių reformų socialinio poveikio analizę;
- reikia užtikrinti socialinių partnerių savarankiškumą ir laikytis kolektyvinių sutarčių; glaudžiai bendradarbiauti ir derinti veiksmus su **socialiniais partneriais ir pilietine visuomene**; stiprinti Europos semestro demokratinį legitimumą; stiprinti socialinį dialogą, visų pirma vykdant darbo rinkos reformas.

2.2 Pagrindinės augimo apžvalgos priemonės

2.2.1 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad įgyvendinant Europos semestro procesą laipsniškai pereita nuo koordinavimo prie griežtesnio valstybių narių ekonominio valdymo. 2013 m. pabaigoje įvertintos konkrečios kiekvienai šaliai parengtos rekomendacijos, kuriomis remiantis 2014 m. pavasarį bus teikiami **kitų rekomendacijų pasiūlymai** ir kurios vėliau bus perkeltos į NRP. Įvairios Europos semestro priemonės, padedančios atlikti padėties analizę siekiant didesnio ekonominės politikos koordinavimo, sudaro sudėtingą laikrodžio mechanizmą, kurį valdyti gali, deja, **tik labai nedaugelis Europos ir nacionalinių ekspertų**.

⁽⁶⁾ „Nauja visapusiška partnerystė: Europos pilietinės visuomenės pozicijos dėl programos laikotarpiu po 2015 m.“.

2.2.2 2013 m. rudenį Komisija pirmą kartą įvertino euro zonos šalių **nacionalinius biudžetų projektus** prieš šiuos biudžetus svarstant ir tvirtinant nacionaliniuose parlamentuose. Komisija nepaprašė persvarstyti nei vieno 13 euro zonos valstybių narių biudžeto, tokiu būdu šiuo metu išvengta konfliktų dėl legitimumo. Vis dėlto Ataskaita dėl išpėjimo mechanizmo, kurioje analizuojama apie dešimt makroekonomikos rodiklių⁽⁷⁾, rodo, kad **šiais metais šešiolika šalių** privalės atlikti išsamų tyrimą, kuriame turės nustatyti, ar esama disbalanso ir ar jie yra pernelyg dideli, ar ne.

2.2.3 Komisijos nuomone, dabartinę padėtį galima apibūdinti kaip **lūžio tašką** su **bendro atsigavimo** perspektyva (**1,1 proc. euro zonoje ir 1,4 proc. 28 valstybių narių ES**). Taigi, reikėtų šią perspektyvą sustiprinti. Komiteto manymu, nerimą kelia tai, kad prasidėjęs dar silpnas atsigavimas pastebimas ne visose ES valstybėse narėse. Vis dėlto jis pripažįsta, kad šioje MAA jau pastebima pažanga, kadangi **pagrindiniu prioritetu laikomas augimas ir konkurencingumas**. Komitetas stebės, kaip įgyvendinamas šis prioritetas, ir sieks, kad numatyti 400 mlrd. eurų būtų skirti būtent šiam tikslui pasiekti skirtiems projektams. Komitetas taip pat stebės, ar būsima konvergencijos ir konkurencingumo priemonė padeda sunkumų patiriančioms šalims paspartinti reformų tempą ir pagerinti jų kokybę.

2.3 Neaiškumai tęsiasi?

2.3.1 MAA atkreipiamas dėmesys į **prasidedantį, nors ir lėtą, atsigavimą**. Komitetas reiškia susirūpinimą dėl Komisijos dokumente nurodytų neaiškumų, pavyzdžiui, dėl sąsajų tarp žlungančių bankų ir valstybių skolų ar dėl sumažėjusios paklausos besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, finansų sistemų susiskaidymo, aukšto nedarbo lygio. Visa tai slūpina perspektyvas ir sudaro kliūtis augimui.

2.3.2 EESRK konstatuoja, kad 2014 m. MAA yra optimistiškesnė, nei TVF ar EPBO prognozės, pagal kurias pasaulio ekonomika atsigaus lėčiau, negu skelbta 2013 m. gegužės mėn., visų pirma dėl to, kad pablogėjo besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių prognozės⁽⁸⁾. Pastaraisiais metais Komisija dažnai optimistiškai vertino padėtį ir skelbė apie atsigavimą, kurio taip ir nebuvo. Komitetas prašo būsimos sudėties Komisiją **persvarstyti ekonomines prognozes ir prireikus keisti kryptį**. Bet kuriuo atveju Komitetas pabrėžia, kad sąstingis ar pernelyg lėtas atsigavimas kelia grėsmę socialinės apsaugos sistemoms, ypač tose šalyse, kuriose šios sistemos vis dar trapios.

2.3.3 Dėl krizės pablogėjusi padėtis darbo rinkoje ekonomikai stabilizuojantis proporcingai negerėja; MAA tik užsimenama, kad nuo ekonomikos atsigavimo ir užimtumo pagerėjimo turi prabėgti laiko. Jei tai užtruks, gali kilti **ilgalaikio struktūrinio nedarbo** rizika. Todėl **dalyvavimą darbo rinkoje reikia skatinti** įvairiais būdais: kvalifikacijomis, mokymusi visą gyvenimą, socialinių partnerių dalyvavimu, taip pat darbo vietas padedančiomis kurti viešojo ir privataus sektorių investicijų programomis.

2.3.4 Dar per anksti skelbti, kad krizė euro zonoje jau praeitas etapas. Esama rizikos veiksnių, vienas iš jų – tai, kad pernelyg maža infliacija (mažiau negu 1 proc.) ilgai gali virsti **defliacija**, o jos pasekmės gali sužlugdyti atsigavimo perspektyvas. Šiuo požiūriu lemiamos reikšmės turi **ECB pinigų politika**. Tarp kitų rizikos veiksnių Komitetas pabrėžia, tai, kad daugelis bankų dar gali pasirodyti pernelyg silpni, kad įvykdytų savo išpareigojimus. Kitas bandymas nepalankiausiomis sąlygomis kontroliuojant ECB yra svarbus finansų sektoriaus būklės rodiklis.

2.3.5 MAA pripažįstama, kad **įmonių perspektyvos sudėtingos**, kadangi kai kuriose šalyse augimo prognozės yra silpnos ir kyla sunkumų gauti kreditą; tai kelia problemų daugeliui MVĮ, o kai kurios iš jų bankrutuoja.

2.3.6 EESRK pripažįsta, kad dėl **ekonominių ir socialinių skirtumų** sunku užsibrėžti visai Europos Sąjungai tinkančius vienodus prioritetus. Rengiant konkrečias kiekvienai šaliai skirtas rekomendacijas Komitetas pataria taikyti konkrečias priemones, kad būtų užtikrintas **Komisijos** ir pilietinės visuomenės dialogas bei stiprinamas **socialinis dialogas**.

⁽⁷⁾ Rezultatų suvestinės rodikliai makroekonominio disbalanso prevencijai ir panaikinimui: einamosios sąskaitos balansas, grynoji tarptautinių investicijų pozicija, realusis efektyvusis valiutų keitimo kursas, eksporto rinkos dalys, nominaliosios vieneto darbo sąnaudos, defliuotos būsto kainos, privačiojo sektoriaus kredito srautas, nedarbo lygis – 3 metų vidurkis, privačiojo sektoriaus bendra skola, valdžios sektoriaus skola, bendri finansų sektoriaus išpareigojimai.

⁽⁸⁾ EPBO „Ekonominės perspektyvos, analizės ir prognozės euro zonoje. Ekonominių prognozių santrauka“ (pranc. *Perspectives économiques, analyses et projections, Zone Euro – Résumé des projections économiques*) (2013 m. lapkričio mėn.), <http://www.oecd.org/ft/eco/perspectives/zoneeuroprojectionseconomic.htm>.

2.3.7 EESRK vis dar kelia susirūpinimą krizės sukeltos problemos. Jis nerimauja dėl galimų pavojų, susijusių su bankų turto kokybės peržiūra (angl. *asset quality review*, AQR) ir bandymais nepalankiausiomis sąlygomis, kurie vyks 2014 m. Tokia priežiūra yra patikima, tačiau bankų sąjunga artimiausiu metu sprendimų nepasiūlys.

2.3.8 EESRK palankiai vertina susitarimą dėl Indėlių garantijų sistemos direktyvos ir dėl Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvos. **Sukūrus bankų sąjungą, visų pirma priežiūros ir pertvarkymo priemones**, bus žengtas svarbus žingsnis atsigavimo ir pasitikėjimo sugrąžinimo link. Todėl EESRK ragina nedelsiant priimti **bendrą pertvarkymo mechanizmą**, kadangi tai bus svarbi bankų krizių valdymo priemonė. Komitetas labai nusivylęs, kad neseniai įvykusiai Tarybai nepavyko pasiekti susitarimo dėl bankų sąjungos sukūrimo ir kad pasirinktas tarpvyriausybinių procesas.

3. Stabilizacija, tačiau kartu ir susiskaidymas

3.1 MAA pripažįstama, kad Europos prekyba pasaulio mastu sudaro svarbią ES turto dalį. ES orientuoja savo atsigavimą į **augimą, labiau skatinamą eksporto** ir sparčiai augančios ekonomikos šalis praktikuojant kai kuriose šalyse vidaus devalvaciją.

Nepaisant **sudėtingos srautų ir vertybių grandinių raidos** didelės tarptautinės konkurencijos sąlygomis ES išlaiko pirmaujančią padėtį pasaulio prekyboje. Ji taip pat siekia atverti daugiau galimybių investicijoms. Atsižvelgdama į šiuos pokyčius Sąjunga dalyvauja dvišalėse derybose prekybos ir investicijų klausimais, taip pat įgyvendinant dvišalius susitarimus. Komitetas toliau stebės, kad sutartyse būtų laikomasi taisyklių, standartų ir vertybių, ir, prireikus, naudosis apsaugos arba ginčų sprendimo priemonėmis PPO ir dalyvaus susitarimų stebėsenos mechanizmuose.

3.2 Pirmosiose MAA absoliuti pirmenybė teikta drastiškai visuotinei taupymo politikai, šiandien – diferencijuotai politikai, kurioje numatyti įvairesni biudžeto konsolidavimo tikslai. EESRK pritaria valstybėms narėms išsakydam raginimui geriau rengti konsolidavimo programas ir daugiau dėmesio skirti jų **kokybei, turiniui ir apimčiai**. EESRK pažymi, kad Komisija aiškiai pabrėžia biudžeto politikos poveikį augimui, viešojo sektoriaus veiksmingumui, socialiniam teisingumui, ir pasisako prieš aplinkai žalingas subsidijas.

3.3 Kaip jau pabrėžė savo nuomonėje dėl Europos ekonominės ir pinigų sąjungos socialinio matmens, EESRK nerimauja dėl to, kad ekonominė ir socialinė padėtis atspindi tarp šalių ar šalių grupių ryškėjančias **skirtingas** ekonomikos atsigavimo ir socialinės nelygybės **tendencijas**, dėl kurių kyla pavojus bendros gerovės perspektyvai valstybėse narėse. ES uždavinys – **išvengti didėjančio ekonominio ir socialinio susiskaidymo** ne tik euro zonoje, bet ir bendrojoje rinkoje. EESRK dar kartą ragina parengti pagrindų direktyvą, kuria būtų siekiama įveikti skurdą sudarant palankesnes sąlygas integruotis į darbo rinką.

3.4 Visa ES turi dalyvauti reformose, kurios jai padėtų geriau prisitaikyti prie besikeičiančių ekonomikos sąlygų. Kaip Komitetas jau pabrėžė ankstesnėje savo nuomonėje dėl 2013 m. MAA, šių struktūrinių reformų sąnaudas ir jų teikiamą naudą visi (darbuotojai, namų ūkiai/vartotojai, verslo sektorius) turi pasidalyti po lygiai.

3.5 EESRK mano, kad 2014 m. MAA prioritetai nepakankamai atspindi sąsajas su **strategija „Europa 2020“ ir jos kiekybiniais tikslais**. Jis dar kartą išreiškia susirūpinimą dėl **nepakankamos pažangos** įgyvendinant šios strategijos tikslus. Komitetas kelia klausimą, kodėl neanalizuojamos šios nepakankamos pažangos priežastys, ir nerimauja, kad didėja skirtumai Europos Sąjungoje ekonominės veiklos, užimtumo, nedarbo ir neužtikrintų sąlygų srityse. Kai kuriose srityse tik tolstante nuo strategijos „Europa 2020“ tikslų. Atrodo, kad nedarbo lygis Europos Sąjungoje stabilizavosi ir siekia 10,9 proc. (12,1 proc. euro zonoje), tačiau nuo ekonominės ir pinigų sąjungos įkūrimo tokio didelio nedarbo lygio dar niekada nebuvo.

3.6 Nors nuo 2011 m. institucijos nuolat ragino stiprinti EPS socialinį matmenį, Komitetas apgailestauja, kad 2013 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos, kurios darbotvarkėje šis klausimas buvo įrašytas greta prioritetų, rezultatai kelia nusivylimą. Tačiau Komitetas primena, kad **užimtumo ataskaitoje** buvo numatyti **veiksmingos analizės priemonės**. Komitetas konstatuoja, kad Europos semestras užimtumo ataskaitoje apima socialinių rodiklių suvestinę ir rekomenduoja ją įtraukti į bendrą priežiūros sistemą, kuri teikia vienodą reikšmę ekonominiams ir socialiniams aspektams. Greta valstybės skolų ir deficito tikslų turi būti įrašyti **kiekybiniai tikslai užimtumo ir socialinės pažangos srityse**. Jiems bus taikomi panašūs koregavimo ir solidarumo mechanizmai siekiant mažinti socialinę nelygybę ir skatinti socialines investicijas. EESRK jau seniai pabrėžė, kad **labai reikia investicijų**, įskaitant socialines, darbo vietoms kurti, skurdui mažinti ir socialinei atskirčiai įveikti. Tam reikalingos tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus investicijos, o kai kuriais atvejais – ir **struktūrinės reformos**.

3.7 EESRK taip pat pabrėžia, kad struktūrines problemas valstybėse narėse reikia spręsti šalinant jų priežastis. **Struktūrinis konkurencingumas, ekonomikos augimas ir stiprus socialinis matmuo** yra svarbiausi veiksniai, padėsiantys Europai įveikti krizę. Neseniai pateikta socialinių rodiklių suvestinė turi būti naudojama trumpalaikiams ir vidutinės trukmės pokyčiams stiprinti glaudžiai bendradarbiaujant ir derinant veiksmus su socialiniais partneriais.

3.8 Būtina į naujųjų ekonominių valdymą integruoti **lyčių aspektą**. Komitetas ragina Europos institucijas ir valstybes nares įgyvendinant reformas atsižvelgti į lyčių aspektą, rengiant visas priemones apibrėžti su lytimi susijusius duomenis ir nustatyti vyrų ir moterų nelygybės poveikį augimui, visų pirma nacionalinėse reformų programose ir konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose.

3.9 Jeigu šalių **nacionalinė politika nebus pakankamai koordinuojama**, tam tikra vienos valstybės narės politika gali padaryti neigiamą poveikį kitai valstybei narei. Nors MAA apie tai užsimenama, būtina išsamiau apsvarstyti komunikate iškeltą klausimą dėl didžiųjų ekonomikos reformų projektų rekomenduojant parengti **nuoseklų struktūrinių reformų tvarkaraštį**. Taip pat reikia spręsti **mokesčių, socialinės konkurencijos, energijos šaltinių derinimo ar migracijos politikos** klausimus, kurių pasekmės gali būti nepalankios kitoms valstybėms narėms.

3.10 Šiuo metu svarbiausia – **remti ekonomikos atsigavimą** o tam visų pirma būtina tinkamai įgyvendinti šias didžiąsias ekonomikos reformas, stiprinti **struktūrinį konkurencingumą**, t. y. gebėjimą diegti inovacijas, gerinti prekių ir paslaugų kokybę, keisti darbo ir vadovavimo organizavimą, vykdyti mokslinius tyrimus ir siekti juos pritaikyti šalia **kitų kainų konkurencingumą lemiančių veiksnių**, tokių kaip našaus kapitalo sąnaudos ir darbo sąnaudos ar gana aukšto eurui valiutos kurso.

4. Ilgalaikės investicijos palankios tvariam augimui

4.1 EESRK apgailestauja, kad nepakankamai dėmesio skiriama investicijų klausimui ir **vidaus paklausos** augimui. Europai reikia augimo ir užimtumo, todėl būtina parengti **naują Europos investicijų programą**. EESRK primena savo pasiūlymus sudaryti investicijų planą kokybiškoms darbo vietoms, ypač jaunimui, kurti, tvariam vystymuisi skatinti, novatoriškiems ateities projektams rengti, o taip pat švietimui, moksliniams tyrimams, infrastruktūrai ir ekologiniam efektyvumui remti. Pagrindiniu tokios programos kriterijumi turėtų būti darbo vietų kūrimas, kuris padėtų mažinti skurdą, valstybių biudžetų našatą, kadangi būtų užtikrinamas didesnis dalyvavimas darbo rinkoje.

4.2 Ši investicijų programa turėtų papildyti ir sustiprinti pastangas didinti **įmonių konkurencingumą** ir remti ekonomikos atsigavimą siekiant pagerinti ES ekonominės veiklos rezultatus tarptautinėje arenoje ir užtikrinti jai klestinčią, įtraukią ir efektyvą išteklių naudojimo ateitį. Solidarumas ir lojalumas – tiek valstybėse narėse, tiek ir visoje Europoje – yra svarbiausi veiksniai, padedantys užtikrinti, kad dedamos pastangos bus politiškai ir socialiai priimtinos ir visiems naudingos.

4.3 EESRK palankiai vertina tai, kad veiksmingas **gamtos išteklių** naudojimas ir **energetikos politikos** įgyvendinimas įtraukti į 2014 m. MAA augimą ir konkurencingumą skatinančių prioritetus sąrašą. Komiteto nuomone, **ekologiška ir integracinė ekonomika** artimiausiais metais bus pagrindinis iššūkis, kuris **sutelks Europą krizei įveikti**. Ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą skatinančiomis priemonėmis turi būti siekiama iki 2050 m. pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir ekologiniu požiūriu veiksmingo išteklių naudojimo. ES turės spartinti šį procesą.

4.4 Kadangi vien biudžeto mažinimas nepadės padidinti augimo, EESRK ragina Komisiją išsamiau apsvarstyti galimybes plėtoti privačių investicijų politiką, sudaryti palankesnes sąlygas MVĮ gauti kreditą, didinti vartojimą ir įgyvendinti struktūrines mokesčių politikos reformas. Nacionaliniu lygmeniu priimtose priemonėse šiose trijose srityse – **investicijų vartojimo, mokesčių** – geriausių rezultatų duos tik nustačius aiškią **Europos sistemą**, kuri būtų koordinuojama ir orientuota į tvaraus vystymosi ir bendros gerovės perspektyvas.

4.5 EESRK dar kartą rekomenduoja Europos lygmeniu **skatinti investicijas**, visų pirma **EIB** arba **EIF išleidžiant obligacijas** augimui finansuoti, pritraukti pasaulines perteklines santaupas, tokiu būdu užtikrinant, kad valstybės skolai nebūtų priskiriamos kai kurios struktūrinės ateities investicijos ir daugiau dėmesio būtų skiriama pramonės politikai.

4.6 Siekiant Europoje paskatinti **vidaus paklausą** būtina didinti dalyvavimą darbo rinkoje, gerinti valstybinių užimtumo tarnybų darbą ir aktyvias darbo rinkos priemones. Šiuo požiūriu **Jaunimo garantijų iniciatyva** yra itin sveikintina priemonė, nors jai skiriama pernelyg mažai lėšų. Tačiau taip pat svarbu užtikrinti darbuotojams ir tarnautojams stabilias **užimtumo ir darbo užmokesčio perspektyvas**, be kurių neįmanoma atkurti pasitikėjimą ir padidinti vartojimą.

4.7 Tam, kad būtų galima sudaryti palankesnes sąlygas vidaus rinkos atsigavimui, labai svarbu modernizuojant darbo sutartis reguliuojančius teisės aktus, kuriais siekiama didesnio darbo rinkos **lankstumo**, bendros pusiausvyros dėlei taip pat atsižvelgta į **darbo rinkos saugumo aspektą**. Eurostato skaičiavimais 2011 m. ES buvo 8,7 proc. skurstančių dirbančiųjų⁽⁹⁾. Ekonomikos krizės sąlygomis šis nesaugumas tik stiprėja.

4.8 Komisijos raginimas siekti efektyvesnės socialinės apsaugos socialiniams pokyčiams remti ir **nelygybei bei skurdui palaipsniui mažinti** taip pat turi būti vertinamas kaip reikalavimas užtikrinti kokybiškas paslaugas labiausiai pažeidžiamiems gyventojams. Eurostato⁽¹⁰⁾ duomenimis, 2012 m. ketvirtadaliui ES gyventojų, t. y. beveik 125 mln. žmonių, grėšė skurdas ar socialinė atskirtis. Nuo 2008 m. šis skaičius didėja. Negalima teigti, kad to priežastis – netinkamas socialinės apsaugos sistemų valdymas. Kalta yra ekonomikos krizė ir politika, kurią įgyvendinant nebuvo skiriama pakankamai dėmesio socialiniam teisingumui ir nešališkumui.

4.9 Šiuo požiūriu EESRK dar kartą primena, kad struktūrinių reformų sąnaudas ir jų teikiamą naudą visi suinteresuotieji subjektai turi pasidalyti po lygiai. Tai visų pirma reiškia, kad svarbu jau dabar pradėti galvoti apie tai, kaip reikėtų **pasidalyti** laukiamo **ilgalaikio atsigavimo „vaisiais“**. EESRK dar kartą prašo Komisijos paaiškinti savo požiūrį į darbo užmokestį, infliaciją ir našumą.

5. Valdymas gerėja, bet dar lėtai ir nevienodai

5.1 EESRK laikosi nuomonės, kad atliekant Europos naujo ekonominio valdymo vertinimą reikėtų **supaprastinti procedūras**. Kaip jau buvo pabrėžta, Europos semestro tvarkaraštyje numatyta labai daug priemonių: Stabilumo ir augimo paktas, Sutartis dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje, šešių dokumentų rinkinys, dviejų dokumentų rinkinys ir t.t. EESRK pažymi, kad net ir tokie sudėtingi pokyčiai valdymo srityje atrodė nuramino rinkas, parodydami ES ir valstybių narių siekį įveikti **EPS iššūkius**. Nuo šiol reikėtų derinti patikimumą, suprantamumą ir teisėtumą.

5.2 MAA ypač pabrėžiamas atsakomybės suvokimas nacionaliniu lygmeniu ir nepakankamai dėmesio skiriama faktiniam **socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės** dalyvavimui apibrėžiant gaires ir įgyvendinant politiką. Reformų patikimumas ir priėmimas visuomenėje priklauso nuo glaudaus bendradarbiavimo ir veiksmų derinimo su socialiniais partneriais. Tai yra sėkmingo reformų įgyvendinimo garantas.

5.3 Europos piliečiai iš ES ir valstybių narių tikisi, kad šis naujas valdymas padės įveikti **kitus iškylančius iššūkius** spręsti klimato atšilimo, energetikos politikos, pramonės politikos, atsargaus ir veiksmingo išteklių naudojimo ir kitus klausimus. Šiuo požiūriu EESRK palankiai vertina Komisijos nustatytus prioritetus energetikos srityje.

5.4 Įgyvendinant ekonominę ir socialinę valdymą ir taikant vieną priežiūros procedūrą būtų galima taikyti skatinamąjį mechanizmą, kuris **padėtų vykdyti nacionalines reformas** siekiant **konvergencijos ir konkurencingumo**. 2014 m. MAA minimos aktyvios diskusijos dėl naujos konvergencijos ir konkurencingumo priemonės su „**sutartiniais susitarimais**“ arba „konkurencingumo susitarimais“, pagal kuriuos valstybės narės įsipareigoja įgyvendinti reformas mainais už suteikiamą įgyvendinimo finansavimą. Komiteto nuomone, reikėtų patikslinti, kokios yra šių sutartinių susitarimų finansavimo formos (pridėtinė vertė palyginti su esamais struktūriniais fondais, remiamų reformų tipai, finansinės priemonės dydis, finansavimo šaltinis) ir paskirtis, tad būtina toliau rengti **atviras diskusijas ir neskubėti priimti sprendimų**. Sutartimi pagrįstas metodas, pagal kurį konvergencijos ir konkurencingumo priemonė galėtų suteikti daugiau veiksmų laisvės nacionaliniu lygmeniu, padėtų labiau įtraukti pilietinę visuomenę. Be to jis atrodo kaip tarpinis variantas tarp savanoriško ir privalomo koordinavimo tose srityse, kuriose Bendrijos lygmens kompetencija šiuo metu yra ribota. Valstybės narės šį klausimą vėl svarstys 2014 m. spalio mėn. Europos Vadovų Taryboje.

5.5 Kalbant apie **mokesčių** reformas, pavyzdžiui, apmokestinti ne darbą, o vartojimą, EESRK baiminasi, kad dabartinėmis aplinkybėmis tai gali susilpninti vidaus paklausą. Be to, Komitetas susirūpinęs, kad tarp valstybių narių gali kilti konkurencija dėl mažesnio darbo užmokesčio, o tai dar labiau sumažintų paklausą.

⁽⁹⁾ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130424/LDM_BRI\(2013\)130424_REV1_FR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130424/LDM_BRI(2013)130424_REV1_FR.pdf).

⁽¹⁰⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-05122013-AP/FR/3-05122013-AP-FR.PDF.

5.6 Dėl **aplinkos apsaugos mokesčių** EESRK džiaugiasi, kad Komisija užsibrėžė prioritetą performuoti mokesčių sistemą mokesčių našta nuo darbo perkeliant prie kitų apmokestinimo bazių, pavyzdžiui, susijusių su tarša. Reikėtų imtis priemonių aplinkos apsaugos mokesčių reformoms valstybėse narėse paskatinti, kadangi jos gali padėti konsoliduoti biudžetą ir kartu sumažinti gamtos išteklių naudojimą bei iškastinio kuro importą. Tai darytų mažesnę neigiamą poveikį augimui ir užimtumui negu netiesioginiai mokesčiai.

5.7 Kalbant apie **nekilnojamojo turto mokesčius**, apie kuriuos MAA užsimenama tik kaip apie alternatyvų su darbu susijusių mokesčių šaltinį, Komitetas prašo Komisijos paaiškinti šias nuostatas ir kitoje MAA pateikti išsamesnės informacijos.

2014 m. vasario 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henry MALOSSE*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, nustatančios informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarką

(kodifikuota redakcija)

COM(2013) 932 final – 2010/0095 (COD)

(2014/C 214/11)

Europos Parlamentas, 2014 m. sausio 13 d., ir Taryba, 2014 m. vasario 21 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43, 114 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, nustatančios informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarką (kodifikuota redakcija)

COM(2013) 932 final – 2010/0095 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymo turiniui jis pritaria ir savo nuostatą šiuo klausimu jis jau išdėstė nuomonėje CESE 966/2010, priimtoje 2010 m. liepos 14 d. (*), 496-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. vasario 26–27 d. (vasario 26 d. posėdis), 224 nariams balsavus už, 4 – prieš ir 13 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl pasiūlymo.

2014 m. vasario 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

(*) EESRK nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, nustatančios informacijos apie techninius standartus, reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarką (kodifikuota redakcija), OL C 44, 2011 2 11, p. 142.

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIEUKSEMBURGAS

LT